TÜRKİYE'DE ENFLASYON MUHASEBESİ UYGULAMALARINDA MEYDANA GELEN AKSAKLIKLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Ömer DURSUN

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İşletme Anabilim Dalı
Danışman: Doç.Dr. Saime ÖNCE

Eskişehir
Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Şubat 2010

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ

TÜRKİYE'DE ENFLASYON MUHASEBESİ UYGULAMALARINDA MEYDANA GELEN AKSAKLIKLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Ömer DURSUN
İşletme Anabilim Dalı
Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şubat 2010
Danışman: Doç.Dr. Saime ÖNCE

Fiyatlar genel seviyesinde meydana gelen devamlı bir yükselme şeklinde kendini gösteren enflasyon, birçok sosyal, siyasal ve ekonomik sorunlara ana kaynak teşkil ettiği gibi işletmelerin temel göstergeleri olan mali tabloları da homojen bir yapıdan uzaklaştırarak aritmetik mantığa ters ve anlamsız bir rakam yığını haline getirmektedir. Bu durum ise bir taraftan işletmelerin geleceğe yönelik plan ve program yapmalarını zorlaştırırken diğer taraftan da şişirilmiş fiktif kazançlar üzerinden devlete enflasyon vergisi vermeye neden olmaktadır

İşte bu durumun yarattığı kaostan kurtulmanın yegâne çaresi kuşkusuz, enflasyon illeti ile kararlı bir şekilde mücadele ederek onu yenmektir. Ancak, kısa dönemde bunun mümkün olmayacağı gerçeği göz önüne alınarak, bu mücadele ile birlikte mükelleflerin mağduriyetini önlemek için enflasyon muhasebesi yöntemlerine birer yardımcı olarak başvurulması zorunludur. Ancak Türk vergi Sistemi enflasyon muhasebesi yerine bu amaca hizmet eden dağınık ve kısmi önlemlere yer vermiştir. İsteğimiz uzun dönemde enflasyon oranı aşağı çekilerek toplumun huzuru temin edilmesi, kısa dönemde ise enflasyon muhasebesine geçilerek kamuoyunun rahatlatılması şeklindedir

ABSTRACT

Inflation which shows itself as a permanent increase in general level of prices, is the main reason of the many social, political and economic problems and also ıt makes the financial reports, which are the basic pointers of the establishments, just meaningless numbers against arithmetic logic by estranging the financial reports from homogeneous structure, besides, results in paying inflation taxes to the state on inflated illusory benefits.

The sole way to get rid of the chaos resulting from this situation is to bring down it by fighting with the inflation troublesome purposefully. However, by taking into account of the impossibility of this, ıt is necessary to consult the inflation accounting methods as an assistant to prevent the unjust treatment of the taxpayers; but Turkish Tax System gives place to dispersed and partial cautions serving for this aim instead of inflation accounting. Our wish is the ease of the society by bringing down the rate of inflation in long term, and in short term, to relieve the common opinion by adopting the inflation accounting.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Ömer DURSUN'un. Türkiye'de Enflasyon Muhasebesi Uygulamalarında Meydana Gelen Aksaklıklar Ve Çözüm Önerileri başlıklı tezi ..... tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, İşletme Anabilim dalında Yüksek Lisans Yeterlik tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

		Adı Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	**:**	**Doç.Dr. Saime ÖNCE**	
Üye	**:**	**.....**	
Üye	**:**	**.....**	

Prof.Dr. Ramazan GEYLAN

Enstitü Müdürü

Önsöz

Türkiye, 1972'den beri yüksek enflasyon ortamındadır. Son otuz yılda, fiyatlar genel seviyesi % 393.000 artmış ve bu durum, ülkemizin ekonomik, sosyal yaşantısını derinden etkilemiştir.

Yaşanan yüksek enflasyonun işletmeler üzerinde olumsuz etkileri olmuş ve onların en önemli bilgi kaynağı olan muhasebeyi de kökünden sarsmıştır. Zira muhasebenin ölçü birimi olan paranın, enflasyon nedeniyle değerinin değişmesi, muhasebe verilerini ve mali tabloları anlamsız bir rakam yığını haline getirmiştir.

Enflasyon Muhasebesi, genel olarak, tarihi maliyetle ifade edilmiş işletme değerlerine fiyat değişmelerinin etkisini gösteren ve gerekli önlemleri alarak işletme değerlerinin gerçeği belirlemesine olanak veren muhasebe sistemleridir.

Enflasyon muhasebesinin temel amacı, enflasyon nedeniyle, bilânçoların homojenliğinin bozulmasının; işletmelerin mali ve ekonomik durumlarının doğru olarak yansıtılmamasının; faaliyet sonuçlarının gerçekleri yansıtmasına olanak vermesinin yarattığı olumsuz mali ve ekonomik sonuçları gidermek veya asgari düzeye indirmektir. Bu amaca ulaşılabildiği oranda muhasebe ilgililere daha anlamlı ve yararlı bilgiler sunabilecektir.

Ömer DURSUN

ÖZGEÇMİŞ

Ömer DURSUN

İşletme Anabilim Dalı
Yüksek Lisans

Eğitim

Y.Ls. 2010 Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ls. 1990 Anadolu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) İktisat Bölümü

Lise 1984 Gölcük Endüstri Meslek Lisesi tesviye bölümü

İş

1991- Tepecik Vergi Dairesi Müdürlüğü Vergi Memuru

1993-Özel şirket muhasebe müdürlüğü

1996-Gölcük/KocaeliSerbest Muhasebecilik ve Mali müşavirlik

1996-Sigorta Acenteliği

Mesleki Birlik/Dernek/Kuruluş Üyelikleri

1991- Anadolu Üniversitesi İİBF Mezunlar Derneği

Alınan Burs

1985- T.C. Maliye Bakanlığı bursu ile lisans eğitimi

Kişisel Bilgiler

Doğum yeri ve yılı: İznik-1967 Cinsiyet: Erkek Yabancı dil: İngilizce

İÇİNDEKİLER

sayfa

ÖZ ii
ABSTRACK iii
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI iv
ÖNSÖZ v
ÖZGEÇMİŞ vi
TABLOLAR LİSTESİ vii
GRAFİKLER LİSTESİ ix
GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

ENFLASYONUN TANIMI

1. ENFLASYONUN TANIMI 2

2. ENFLASYON TÜRLERİ 3
- **2.1. Talep Enflasyonu** 3
- **2.2. Maliyet Enflasyonu** 4
- **2.3. Fiyat Enflasyonu** 6

3. ENFLASYONUN OLUŞUM NEDENLERİ 7
- **3.1. Parasal nedenler** 7
- **3.2. Reel nedenler** 8

4. ENFLASYONLA MÜCADELE YOLLARI 9
- **4.1. Enflasyonla Mücadelede Maliye Politikası** 10
- **4.2. Enflasyonla Mücadelede Para Politikası** 12

5. TÜRKİYE' DE ENFLASYON NEDENLERİ 13
- **5.1. Yapısal Nedenler** 16
- **5.2. Parasal Nedenler** 17

6. ENFLASYONUN GENEL ETKİLERİ 19
- **6.1. Enflasyonun Genel Ekonomi Üzerine Etkileri** 19
  - **6.1.1. Enflasyonun Gelir Dağılımı, Tüketim ve Tasarruf Üzerindeki Etkileri** 19
  - **6.1.2. Enflasyonun Kaynak Dağılımına Etkileri** 21
  - **6.1.3. Enflasyonun Dış Dengeye Etkileri** 21
  - **6.1.4. Enflasyonun Para ve Sermaye Piyasalarına Etkileri** 21
- **6.2. Enflasyonun İşletmeler Üzerindeki Etkileri** 21
  - **6.2.1. Enflasyonun İşletmelerin Yatırım Kararlarına Etkileri** 22
  - **6.2.2. Enflasyonun İşletmelerin Ekonomik Yapılarına Etkisi** 22
  - **6.2.3. Enflasyonun İşletmelerin Stok Politikalarına Etkileri** 22

6.2.4. Enflasyonun İşletmelerin Üretim Politikasına Etkisi 23
6.2.5. Enflasyonun İşletmelerin Satış Politikalarına Etkileri 23
6.2.6. Enflasyonun İşletmelerin Ücret Politikasına Etkileri..... 23
6.2.7. Enflasyonun İşletmelerin Kâr Dağıtım Politikalarına Etkileri 23

İKİNCİ BÖLÜM

ENFLASYONUN, MALİ TABLOLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ VE ETKİLERİN GİDERİLMESİ İÇİN KULLANILABİLECEK YÖNTEMLER

1. ENFLASYONUN MUHASEBE ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ.....25
1.1. Enflasyonun Muhasebe Alanındaki Konumu..... 25
1.2. Enflasyonun Muhasebenin Genel Kayıtları Üzerindeki Etkileri..... 26

2. ENFLASYONUN FİNANSAL TABLOLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ.....26
2.1. Enflasyonun Bilanço Üzerindeki Etkileri.....27
2.1.1. Enflasyonun Parasal Olan Varlık Kalemleri Üzerindeki Etkileri 27
2.1.2 Enflasyonun Parasal Olmayan Varlık Kalemleri Üzerindeki Etkileri 28
2.1.3. Enflasyonun Parasal Olan Kaynak Kalemleri Üzerindeki Etkileri 34
2.1.4. Enflasyonun Parasal Olmayan Kaynak Kalemleri Üzerindeki Etkileri 35
2.2. Enflasyonun Gelir Tablosu Üzerindeki Etkileri 36
2.2.1. Enflasyonun Gelir Unsuruna Etkileri 37
2.2.2. Enflasyonun Gider Kalemlerine Etkileri..... 37

3. ENFLASYONUN TEMEL MALİ TABLOLARA OLAN ETKİLERİNİ ÖNLEYİCİ YÖNTEMLER 38

4. KISMİ ÖNLEME YÖNTEMLERİ 39
4.1. Azalan Bakiyeler Usulü ve Karma Amortisman Yöntemi İle Amortisman Ayırma Uygulaması..... 39
4.2. Yeniden Değerleme Uygulaması 40
4.3. Stok Değerlemede LIFO Uygulaması..... 41
4.4. Yenileme Fonu Uygulaması..... 41
4.5. Araştırma ve Geliştirme Fonu Uygulaması..... 42
4.6. Maliyet Bedeli Artırımı Uygulaması..... 42
4.7. Alacak ve Borç Senetleri Reeskontu Uygulaması..... 43
4.8. Gayrimenkul İştirak ve Satışından Doğan Kazancın Sermayeye Eklenmesi Uygulaması..... 43
4.9. Yatırım İndiriminde Endeksleme Uygulaması..... 43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ENFLASYON MUHASEBESİ VE TÜRKİYE'DEKİ UYGULAMALARI

1. ENFLASYON MUHASEBESİNİN ÇIKIŞ NEDENİ, TANIMI VE AMACI....

2. ENFLASYON MUHASEBESİ MODELLERİ 46
2.1. Cari Maliyet Muhasebesi Yöntemi..... 47
2.2. Karma Yöntem.....50

3. ENFLASYON MUHASEBESİNİN TÜRKİYE'DEKİ GELİŞİMİ.....51

4. ENFLASYON MUHASEBESİYLE İLGİLİ OLARAK YAYINLANMIŞ DÜZENLEMELER 53
4.1 Uluslararası Muhasebe Standartları..... 53
4.2. Türkiye Muhasebe Standartları..... 53
4.3. SPK Seri: XI N:20 Tebliği..... 54
4.4. BDDK Tarafından Hazırlanan 14 No' lu Tebliği..... 54
4.5. Muhasebe Sistemi Uygulaması Genel Tebliği..... 54
4.6. Vergi Usul Kanunu Sirküleri ve Tebliğleri..... 54
4.7. Maliye Bakanlığınca Yayınlanan 5024 Sayılı Kanun..... 56
4.7.1. Enflasyon Muhasebesini Uygulayacak Mükellefler ve Uygulanma Dönemi..... 56
4.7.2. Parasal ve Parasal Olmayan Kıymetler..... 57
4.7.3. Düzeltmede Kullanılan Endeks ve Katsayılar..... 57
4.7.4. Enflasyon Düzeltmesinde Toplulaştırılmış Yöntemler..... 57
4.7.5. Enflasyon Muhasebesinde Kullanılacak Hesaplar..... 58
4.7.6. Düzeltme İşlemlerinde Esas Alınacak Tarihler 59
4.7.7. Düzeltme İşlemlerinde Esas Alınacak Tutarlar..... 60

5. ENFLASYON MUHASEBESİ UYGULAMALARINDA MEYDANA GELEN AKSAKLIKLAR ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA 60
5.1 Araştırma Yöntemi 60
5.1 Araştırmanın Deseni 60
5.2. Evren ve Örneklem 61
5.3. Veri Toplama Araçları.....61
5.4. Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumu 61

6. BULGULAR VE TARTIŞMA 62
6.1 Genel Bulgular 62
6.2. Genel Bulgulardan Elde Edilen Sonuç ve Öneriler 84
6.2.1. Sonuç 84
6.2.2.Öneriler 86

SONUÇ 87
EKLER 88
KAYNAKÇA 95

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Genel Fiyat Düzeyi Muhasebesi- Cari Değer Muhasebesi Karşılaştırması 49
Tablo 2: Düzeltme İşlemlerinde Esas Alınacak Tarihler 59
Tablo 3: Cinsiyet Değişkenine İlişkin Dağılımlar.....62
Tablo 4: Yaş Düzeyi Değişkenine İlişkin Dağılımlar 63
Tablo 5: Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin Dağılımla 64
Tablo 6: Bitirilen Lisenin Statüsü Değişkenine İlişkin Dağılımlar.....65
Tablo 7: Mesleki Kıdem Değişkenine İlişkin Dağılımlar.....66
Tablo 8: Mesleki Unvan Değişkenine İlişkin Dağılımlar.....67
Tablo 9: "Enflasyon vergisi hakkında bilgiye sahip misiniz?" Sorusuna İlişkin Cevapların Dağılımı 68
Tablo 10: "Enflasyon Muhasebesi ve geçiş süreci ile ilgili bilgiye sahip misiniz?" Sorusuna İlişkin Cevapların Dağılımı 69
Tablo 11: "Enflasyon Muhasebesi ile ilgili eğitim aldınız mı?" Sorusuna İlişkin Cevapların Dağılımı 70
Tablo 12: "Enflasyon Muhasebesi ile ilgili gelişmeleri takip ediyor musunuz?" Sorusuna İlişkin Cevapların Dağılımı 71
Tablo 13: "Sizce Enflasyon Muhasebesi başarılı bir uygulamamıdır?" Sorusuna İlişkin Cevapların Dağılımı 72
Tablo 14: Enflasyonun İşletmelere Etkisi Konusundaki Görüşlere İlişkin Dağımlar....72
Tablo 15: Enflasyon Muhasebesi İle İlgili Gerçekleşebilecek Durumlara İlişkin Görüşler 74
Tablo 16: Enflasyon Muhasebesine Geçiş Sürencinde Yapılan Yeniliklere İlişkin Dağılımlar 75
Tablo 17: Enflasyon Muhasebesi Hakkındaki Bilgilere İlişkin Dağılımlar 76
Tablo 18: Cinsiyet Değişkenine Göre Enflasyonun İşletmelere Etkisine Ait T Testi Sonuçları.....77
Tablo 19: Cinsiyet Değişkenine Göre Enflasyon Muhasebesi İle İlgili Gerçekleşebilecek Durumlara Ait T Testi Sonuçları 78
Tablo 20: Enflasyon Vergisi Hakkında Bilgi Sahibi Olma Değişkenine Göre Enflasyonun İşletmelere Etkisine Ait T Testi Sonuçları 78
Tablo 21: Enflasyon Vergisi Hakkında Bilgi Sahibi Olma Değişkenine Göre Enflasyon Muhasebesi İle İlgili Gerçekleşebilecek Durumlara Ait T Testi Sonuçları.....79
Tablo 22: Enflasyon Muhasebesi ve Geçiş Süreci İle İlgi Bilgi Sahibi Olma Değişkenine Göre Enflasyonun İşletmelere Etkisine Ait T Testi Sonuçları 80
Tablo 23: Enflasyon Muhasebesi ve Geçiş Süreci İle İlgi Bilgi Sahibi Olma Değişkenine Göre Enflasyon Muhasebesi İle İlgili Gerçekleşebilecek Durumlara Ait T Testi Sonuçları 80
Tablo 24: Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Enflasyonun İşletmelere Etkisine Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları 81
Tablo 25: Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Enflasyon Muhasebesi İle İlgili Gerçekleşebilecek Durumlara Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....
Tablo 26: Eğitim Durumu Değişkenine Göre Enflasyonun İşletmelere Etkilerine A... Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları 82
Tablo 27: Eğitim Durumu Değişkenine Göre Enflasyon Muhasebesi İle İlgili Gerçekleşebilecek Durumlara Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....83

Tablo 28: Mesleki Unvan Değişkenine Göre Enflasyonun İşletmelere Etkilerine Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları 83
Tablo 29: Mesleki Unvan Değişkenine Göre Enflasyon Muhasebesi İle İlgili Gerçekleşebilecek Durumlara Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....84

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1 : Cinsiyet Dağılımına İlişkin Frekanslar 62

Grafik 2 : Yaş Dağılımına İlişkin Frekanslar 63

Grafik 3 : Eğitim Durumu Dağılımına İlişkin Frekanslar 64

Grafik 4 : Bitirilen Lisenin Statüsüne İlişkin Frekanslar 65

Grafik 5 : Mesleki Kıdeme Ait Frekanslar 66

Grafik 6 : Mesleki Unvana İlişkin Frekanslar 67

Grafik 7 : Enflasyon Vergisi Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumuna İlişkin Frekanslar 68

Grafik 8 : Enflasyon Vergisi ve Geçiş Süreci Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumuna İlişkin Frekanslar 69

Grafik 9 : Enflasyon Muhasebesi Eğitimi Alma Durumuna İlişkin Frekanslar 70

Grafik 10 : Enflasyon Muhasebesi İle İlgili Gelişmeleri Takip Etme Durumuna Ait Frekanslar 71

GİRİŞ

En basit şekliyle toplam talebin toplam arzı aşması nedeniyle fiyatlar genel seviyesinde büyük ölçüde ve devamlı olarak meydana gelen artış ve dolayısıyla para değerinin (satın alma gücünün) hızla düşmesi olarak tanımlanan enflasyon, toplumda ekonomik, sosyal ve siyasal bir takım huzursuzluğun kaynağını teşkil ettiği gibi, mali kesimde de, özellikle vergi sistemini yıpratan, yozlaştıran bir etki meydana getirmektedir. Bununla beraber gelişmekte olan birçok ülkede de, bir finansman aracı olarak ta kullanılmaktadır.

Bu çalışmada, kuşkusuz, enflasyonun iktisadi, sosyal ve siyasal bir takım mahzurları irdelenmeyecektir. Burada sadece enflasyonun kamu gelirleri (özellikle gelir üzerinde alınan vergiler) ve işletmelerin mali yapısı üzerindeki etkileri ele alınacaktır. Diğer taraftan, enflasyonun meydana getirdiği söz konusu olumsuzlukları gidermeye yönelik önlemler ele alınacak ve bu bağlamda Türk Vergi Sisteminde yer alan düzenlemelere değinilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM
ENFLASYONUN TANIMI

1. ENFLASYONUN TANIMI

Enflasyon, farklı dönemlerde farklı ekonomik sistemlerde ve politik rejimlerde geniş bir skala içersinde şiddetli değişen oranlarda hüküm sürmüş ve sürmekte olan geçmişi çok eskilere dayanan bir ekonomik istikrarsızlık türüdür.[1]

Kelime olarak inflare kökünden gelen enflasyon ekonomik literatürde fiyatlar genel seviyesinde hissedilir ölçüdeki sürekli ve hızlı bir artışı yada nominal para stokundaki genişlemeyi ifade eder.

Hangi türde ve düzeyde olursa olsun enflasyon; çoğunlukla, nedenleri ekonomik, sonuçları hem ekonomik hem de toplumsal hatta psikolojik, çözümü ise siyasal olan bir olaydır.[2]

Genel olarak yüksek fiyatlar enflasyonla karıştırılmaktadır. Oysa ne kadar yüksek olursa olsun bir defalık ve kısa süreli bir fiyat düzeyinin enflasyonla hiçbir ilgisi kalmamış demektir. [3] Fiyat artışlarının enflasyon olarak kabul edilmesi için fiyat artışlarının sürekli ve belirgin artışlar olması gerekmektedir. Dolayısıyla enflasyon bir süreçtir ve ekonomide herhangi bir nedenle ortaya çıkan ve sürüp giden dengesizliğin göstergesidir.[4]

Enflasyonu cari fiyat düzeyi üzerinde toplam talebin toplam arzdan fazla olması[5] ya da " cari fiyat düzeyinde, toplam talebin toplam arzdan daha fazla olması hali [6]" olarak ta tanımlanmaktadır. Bu tanımlar enflasyonun nedenlerine dayanılarak yapılan tanımlamalardır.

---

[1] Mustafa T. Uzuner, Batu K. Tunay; **Yüksek Oranlı Enflasyondan Düşük Oranlı Enflasyona Geçiş Sürecinin Bankalara Etkisi Ve Bu Etkilenmeyi Olumluya Çevirmek Amacıyla Bankalarca Alınması Gereken Tedbirler,** İstanbul: Akdenet "Vefa Cemal Sezer" Bankacılık Yarışması İkincilik Ödülü, 1999, s.4

[2] Çetin Doğan; "Yüksek Enflasyon Dinamikleri Ve Türkiye İçin Bir Çözüm**", Banka ve Ekonomik Yorumlar Aylık Dergisi**, sayı 3, Mart 1998, s. 30

[3] İlker Parasız; **Makro Ekonomi Teori ve Politika**, 4.Baskı, Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları 1993, s.266

[4] Naci Kepkep; **Enflasyon Kurumlar – Politikalar Ve Avusturya Keynesciliği,** İstanbul: Cem Yayınevi, 1991, s.1

[5] Bilgin Orhan Örgün; **Enflasyonla Mücadelede İstikrar Politikası,** Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998, s.1

[6] Tahir Büyükakın, **Enflasyon Teorileri Ve Türkiye'de 1980 Sonrası Enflasyon,** Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995, s.4

Enflasyonu genel bir tanımlamayla şu şekilde yapa biliriz; "fiyatlar genel düzeyindeki, sürekli, belirgin ve kabul edilebilir bir oranın üzerindeki artışlara enflasyon denilmektedir."[7]

2. ENFLASYON TÜRLERİ

2.1. Talep Enflasyonu

Fiyatlar, ya para hacminin artmasına ya paranın dolaşım hızının yükselmesine veya ikisinin birlikte meydana gelmesine bağlı olarak yükselmektedir. Buna talep enflasyonu denilmektedir.[8]

Ekonomide mevcut üretim faktörlerinin, yani emek, sermaye, hammadde ve doğal kaynakların tam olarak kullanılması durumunda, çeşitli sebeplerle toplam talepte meydana gelen artışı, üretim kapasitesini genişletmek suretiyle karşılama imkânı olmadığı takdirde, fiyatlar genel seviyesi yükselir. Üretim kapasitesinin hemen genişletilmesi mümkün değildir. Bu yüzden, ortaya çıkan talep artışı fiyatlar genel seviyesinin yükselmesine, yani enflasyona sebep olur. Toplam talepteki artış çeşitli sebeplerden ileri gelebilir. Bunlar cari ve yatırım harcamalarında yüksek düzeylerde gerçekleşen artışlar, kredi kaynaklarının genişlemesi merkez bankası kaynaklarına yoğun bir başvuru olması gibi nedenlerdir [9]. İktisat teorisi bu olguyu, toplam arz artışının önüne gelen sınırlamalara rağmen efektif talebin artması sonucunda enflasyonist açığın meydana gelmesi şeklinde açıklamıştır.

Bu noktadan öteye reel gelir artışı duracak, fiyatlar dolayısıyla parasal gelir yükselmeye başlayacaktır. Kamu kesimi ele alındığında, bütçe harcamalarının açık finansmanı talep enflasyonunun başlıca nedenlerinden biri olarak gözükmektedir. Ayrıca toplam tasarrufların, toplam yatırımlara yetmemesi veya yatırımların bütününün gecikmesiyle üretime açılamaması da talep enflasyonunu belirgin hale getirmektedir. Bu bağlamda bütçe açığı ile enflasyon arasında otomatik bir bağlantı yoktur şeklindeki yargılara katılmak mümkün olmamaktadır. Çünkü enflasyona tek başına sadece tek bir faktör etki etmemektedir.

---

[7] Büyükakın, a.g.e, s.6
[8] Ahmet Kılıçbay; **Her Yönüyle Enflasyon,** İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1991, s.51
[9] Pehlivan, a.g.e, s.350

Dolayısıyla böyle bir yargı enflasyon sorunun çözmek için araştırma yapanları hedeften saptıracaktır. Bütçe açığı ile enflasyon arasında birebir matematiksel oranda ilişki olmadığı gerçektir. Ama açığın hangi nedenlerle kaynaklandığı, boyutları ve nasıl finanse edildiği, fiyatlar genel düzeyi ile birinci derecede ilgilidir.[10] "Ayrıca yukarıda sayılanlar dışında dış ticaret fazlalıkları, sosyal güvenlik sistemi açıkları, verimlilik artışı olmadan meydana gelen işçi ve memur aylıklarındaki artış, taban fiyat uygulamaları nüfus artışı ve hızlı kentleşme"[11] talep enflasyonun nedenleri olabilir.

2.2. Maliyet Enflasyonu

Kısaca tanımlarsak talep enflasyonunun üretim girdisi maliyetleri; ücretler, kiralar, faizler ve karlar üzerinde yol açtığı artışa maliyet enflasyonu denir.[12] Verimlilik artışı olmadan çeşitli örgütlerce sağlanan ücret artışları maliyetleri sonra fiyatları sonra gene ücretleri zincirleme arttırır.[13]

Enflasyon en önemli sebeplerinden biri de üretim girdileri fiyatlarının yükselmesi, yani maliyetlerin artmasıdır. Temel üretim girdilerini teşkil eden hammadde, enerji, işçilik vb maliyet unsurlarının artması fiyatlar genel seviyesinin de artması sonucunu doğurur. Ayrıca dışa bağımlı üretim sektörlerinde dışarıdan ithal edilen çeşitli girdilerin fiyatlarında meydana gelen artışlar da maliyetlerin yükselmesine sebep verir. Girdi maliyetlerin artmasına kaynaklanan enflasyon çeşidine de maliyet enflasyon adı verilmektedir diye geniş bir tanımlama yapabiliriz.[14]

Maliyet artışlarının en başta gelen nedenleri arasında ücretlerdeki artışlar gösterilmektedir. Özellikle güçlü sendikalaşmanın söz konusu olduğu ülkelerde ücret düzeyinin yukarı doğru itilmesi söz konu olacak ve enflasyon baskısı artacaktır. Ücret artışları üretimdeki canlılık, işverenin karındaki hızlı artış rakip işyerlerinin sağladığı avantajlar, grev tehditleri, teşebbüsün itibarının sarsılmaması gibi nedenlerden kaynaklana bilir. Böyle bir durumda ücretlerdeki artış, mal ve hizmet fiyatlarından daha

---

[10] Emre Alkın; "Türkiye'de Anti Enflasyonist Politikaların Uygulanmasında Ortaya çıkabilecek Zorluklar ve Sonuçlar Üzerine Bir Not", **Banka ve Ekonomik Yorumlar Aylık Dergisi**, Sayı: 5, Mayıs 1998, s.51
[11] Büyükakın, a.g.e, s.17
[12] Uzuner ve Tunay, a.g.e, s.4
[13] Ömer Gürkan; **Ekonomi,** Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Basımevi, 1992, s.249
[14] Pehlivan, a.g.e, s.352

düşük düzeyde kalmakta, dolayısıyla ücret artışı enflasyonun nedeni değil sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.[15]

Maliyet enflasyonunun diğer unsurlarından birisi döviz kurunun hareketleridir. Bu olgu iktisat teorisinde en iyi şekilde Marshall- Lerner şartı ile açıklanmaktadır. Eğer ülke ekonomisinin dış alımının büyük bir çoğunluğu hammadde, aramalı ve yatırım mallarından oluşuyorsa, söz konusu ülkenin dış talep elastikiyeti düşük olmaktadır. Dolayısıyla döviz kurunun devalüasyon veya piyasa kuvvetleri tarafından yükselmesi üretim maliyetlerini doğrudan etkilemektedir. Fakat bu mallara olana talep büyüme hızı ile doğru orantılı olarak değişmeyeceğinden ödeme yükü hafifleyeceğine artmaktadır. [16]

Faiz maliyet unsurlarından en dikkat çekicisidir. Faizin iki yönlü etkisi vardır. Yüksek faiz üretim maliyetlerini arttıra bilirken, diğer yandan da tüketim ve yatırım taleplerini düşürmektedir. Faiz oranı, enflasyon beklentisi ile belirsizlik ve risk öğelerini de kapsamaktadır. Faiz aslın borç verenin aldığı risk ve borç alanın söz konusu borca ne kadar ihtiyacı olduğu ile ilişkilidir. Risk ne kadar fazla ise faiz o kadar yüksek olacaktır veya borca ihtiyacı olan, diğer borç isteyenlerle ihtiyacı doğrultusunda ne kadar rekabet ederlerse faiz o nispette yüksek olacaktır. Bu olgunun iktisat literatüründeki tanımı crawding – out yani dışarı itme etkisidir.[17]

Borç veren burada her şekilde kar ediyor gibi görünüyorsa da borç verdiği paraların söz konusu faiz oranları ile birlikte geri ödenmesi her zaman garantili olmamaktadır. Şöyle ki borç alanların borcu hangi yollardan geri ödemeye çalışacakları, gelir düzeyleri, teminatlarının olup olmadığı, aldıkları borçlar ile neler yaptıkları da belirli bir risk unsuru oluşmaktadır. Çünkü risk de başlı başına faizin bir belirleyicisidir. Özetle faiz oranını aynı zamanda borçluya duyulan güvenin de bir ifadesi olmaktadır.[18]

Talep Enflasyonu ile Maliyet Enflasyonu arasındaki farka baktığımız zaman, ilk fark tedavüldeki para miktarı değişmeleri bu iki tür enflasyonda aynı değildir. Talep enflasyonunda para miktarındaki artma hiçbir fiyat yükselmesi olmadan ortaya çıkar. Nitekim bu artma talep şişmesi ve fiyatların yükselmesinin kaynağını meydana getirir. Maliyet enflasyonunda tersine mevcut para hacminde değişme olmaz ve mevcut para kullanıldığı halde önce fiyatlar ve ücretler yükselir. Daha sonra mübadelenin değeri

[15] Ulusoy, a.g.e, s.137
[16] Alkın, a.g.m., s.52
[17] Alkın, a.g.m., s.53
[18] Alkın, a.g.m., s.52

yükseldiğinde para yetersiz hale gelir. Banka sistemine başvurulur ve tedavüldeki para miktarı artar. İkinci fark ise talep enflasyonunda fiyat yükselmeleri, arz edilen malların değerinin yükselmesi ve arz talep arasında yeniden denge kurulmasının zorunlu olmasıyla sınırlıdır. Maliyet enflasyonunda fiyat yükselmeleri ve ücret artmalarının genel olarak kredi koşulları ifade edilmeksizin birbirlerini beslemelerini kabul etmek güçtür. Üçüncü özellik ise talep enflasyonu fiyat yükselmesi işsizliği azaltır, maliyet enflasyonunda ise işsizlik artar. Ancak talep enflasyonu maliyet enflasyonu ile birleşerek hareket ederse işsizlikte azalma olur.[19]

2.3. Fiyat Enflasyonu

Yükselen talep karşısındaki, ekonomide boş kapasitenin olmasına rağmen, çeşitli yapısal nedenlerden dolayı üretim arttırılamıyorsa ve fiyatlar bu yüzden yükseliyorsa bu suretle oluşan enflasyona yapısal enflasyon adı verilir.[20] Yani enerji, hammadde veya nitelikli eleman yetersizliği nedeniyle oluşan darboğazlar üretimin arttırılamaması ve dolayısıyla fiyat artışlarına yol açmaktadır. İşte bu enflasyon türü yapısal enflasyon olarak tanımlanmaktadır.[21]

Genellikle gelişmekte olan ülkelerde ortaya çıkan bu enflasyonun türünün, talep enflasyonun başka bir çeşidi olduğu söylene bilir. Kalkınmanın ilk aşamasındaki ülkelerde bazı mallara olan aşırı talebin aynı ölçüde arz artışıyla karşılanamaması bu malların fiyatlarında aşırı artışlara yol açabilmektedir. Fiyatları aratan malları girdi olarak kullanan sektörlerde ise fiyat artışlarının yaygınlaşması kaçınılmaz olacaktır. Fiyatı yükselen malların üretimine yönelik kaynak mobilitesinin söz konusu olması gerekir. Oysa gelişmekte olan ülkelerde bu kaynak hareketliliği kolayca gerçekleşemez ve fiyat artışlarına neden olur.

Ekonomideki yapısal bozukluklar ve dar boğazlardan kaynaklanan fiyat artışlarına yapısal enflasyon bazen de fiyat enflasyonu denilmektedir.

---

[19] Kadir Eser, Tezer Öcal ve Ömer F. Çolak; **Para Banka Teori Ve Politika,** Ankara: Gazi Kitapevi Yayınları, 1997, s. 685–687
[20] Pehlivan, a.g.e, s.352
[21] Ulusoy, a.g.e, s.138

3. ENFLASYONUN OLUŞUM NEDENLERİ

Fiyatlar genel düzeyindeki bu artışları meydana getiren nedenler ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre farklılık arz eder. Bu nedenler genel itibariyle şöyle sınıflandırıla bilir;

1. Toplam Talebin Toplam Arzdan Yüksek Olması
2. Yüksek Faiz Hadleri
3. Bilinçsiz Ve Ölçüsüz Devalüasyon
4. Kamu Açıkları
5. Tasarrufların Yatırımları Karşılayamaması
6. Dolaşımdaki para miktarının hızla artışı [22]

Toplam talepteki artış nedenleri ise ekonomik düşünce akımlarına göre farklılık göstermektedir. Bazı iktisatçılar kamu harcamaları ve gelirlerindeki artışın; bazıları ise para arzındaki artışların talebi arttıracağını ileri sürmüşlerdir.

Tek, tek sayıldığı zaman enflasyonun birçok nedeni bulunmaktadır. Bunları iki başlık altında toplarsak;

1) Parasal Nedenler
2) Reel Nedenler

3.1. Parasal Nedenler

Bir ekonomide devlet harcamalarının artmasıyla ortaya çıkan bütçe açıklarının para miktarının mal miktarına göre daha çok artmasıyla ortaya çıkan fiyat artışlarıdır. Devlet harcamalarının artmasıyla ortaya çıkan fiyat artışları iki şekilde meydana gelmektedir.

---

[22] Haşim İ.Çakmak; **1980 Sonrası Türkiye'de Enflasyon ve Bankacılığa Etkileri,** İstanbul**,** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü, 1996 l, s.3

Kısmi dengesizlik; ekonominin bazı sektörlerinde ortaya çıkan arz talep dengesizliği sonucu meydana gelen fiyat artışlarının giderek bütün sektörlere ve ekonomiye yayılmasıdır.

Genel dengesizlik; toplam talep artışlarının yol açtığı fiyat artışlarıdır. Genel dengesizliğin sebepleri:

- Banka kredilerinin finanse ettiği özel yatırımların artması
- Kamu harcamalarının çoğalması veya bunların bütçe açıklarıyla kapanması
- Gömülemenin çözülmesi
- Ekonomide yabancıların yaptıkların yaptıkları harcamaların artması
- Yabancı ülkelerde çalışan işçi veya müteahhitlerin kendi ülkelerinde yaptıkları harcamaların artması

3.2. Reel Nedenler

Bir ekonomide çeşitli faktörlerin etkisiyle toplam üretim ve arzın talep karşısında yeterince arttırılamamasıdır. Bu faktörler:

- Teknolojik gelişmemin olmaması yâda yetersiz olması
- Özellikle tarım kesiminde bilinen nedenlerle bazen üretimin yetersiz kalışı
- Bazı satıcıların stokları arttırıp spekülasyona gitmesi
- Firmaların eksik kapasite ile çalışması
- Döviz kıtlığı nedeniyle gerekli ithalatın yapılamaması
- Sendikaların yaygın bir şekilde greve giderek üretimi kısmaları
- Bazı satıcıların fiyatları yükseltmek amacıyla üretimi kısmaları

Ayrıca enflasyonun kendi kendini yinelemesini de enflasyon olgusunun sebebi olarak kabul edebiliriz.[23]

[23] Uzuner ve Tunay, a.g.e, s.3

4. ENFLASYONLA MÜCADELE YOLLARI

Enflasyon, tüketicilerin aynı gelirle daha az mal ve hizmet satın alabilmelerine yol açtığından, bir bakıma zorunlu tasarruftur. Ilımlı enflasyon zorunlu tasarrufu arttırır. Ancak, ılımlı enflasyon dörtnala enflasyona dönüştüğünde, yalnız girişimcilerin zorunlu tasarrufları artar. Sabit gelirliler ise, eski tasarruf düzeylerini koruyamadıkları gibi, mevcut tasarruflarını bile tüketmeye başlar.

Enflasyonist dönemde cazip hale gelen ve artan spekülatif yatırımlar, üretici yatırımların azalmasına ve sermaye – hasıla katsayısının yükselmesine neden olur. Dörtnala enflasyonun görüldüğü durumlarda, piyasa ekonomisinin fiyat mekanizması yoluyla iktisadi kaynakları sektörler arası rasyonel dağıtımı güçleşir.

Aynı zamanda, enflasyon dış ticaret ve ödemeler bilânçosunu olumsuz etkiler, istihdam hacmini düşürür ve gelir dağılımının bozulmasına neden olur. Tüm bunların bir düzene girmesi ve ekonominin normal seyrinin devamını sağlamak amacıyla enflasyonla mücadele edilmeli ve piyasanın mümkün olan en sağlıklı hale dönüşmesine yardımcı olunmalıdır. Aksi takdirde, ülke içinde sosyal ve ekonomik patlamalar meydana gelir ve refah içinde yaşamayan halkta huzursuzluklar başlar[24]

Enflasyonla mücadele yöntemlerinden önce enflasyonla mücadelede göz önünde bulundurulması gereken hususları incelemeliyiz. Bunlar enflasyon boşluğunun hesaplanması, toplam arz ve toplam talebin incelenmesi, enflasyonun kaynağıdır.

Enflasyon boşluğu ve hesaplanması; enflasyonla mücadelede tespiti ilk gereken konu enflasyon boşluğunun büyüklüğüdür. Enflasyon boşluğundan daha büyük ölçüde alınacak antienflasyonist tedbirler enflasyonu gidermekte kalmazlar, deflasyona sebep olurlar. Bu nedenle antienflasyonist politikayı yürürlüğe koymadan önce enflasyon boşluğunun hesaplanması gerekir. Bu boşluğun hesaplanmasında toplam arz ve toplam talep kalemleri fiyat endeksleriyle değerlendirilir. [25]

Toplam arz ve toplam talebin incelenmesi; enflasyon boşluğunun hesaplanması enflasyonla mücadele için gerekli ama yeterli değildir. Zira bununla ancak toplam arzdaki yetersizliğin veya toplam talep fazlasının mutlak kıymeti elde edilir. Hâlbuki toplam arz ve talep kalemleri ayrıntılı bir şekilde incelenirse arzdaki tıkanıklıklar ve

---

[24] Selahattin Alper Koç, **Müfettişlik, Uzmanlık, Denetçilik, Bankacılık, Kaymakamlık Sınav Hazırlık Kılavuzu**, İstanbul, 2000, s.434

[25] İsmail Türk; **Maliye Politikası Amaçlar – Araçlar ve Çağdaş Bütçe Teorileri,** 12.Baskı, Ankara: Turhan Kitapevi Yayınları, 1998, s.94

talepteki fazlalıkları daha belirgin hal alırlar. Öyleyse bunların toplam talepteki fazlalıkların ve toplam arzdaki tıkanıklıkların ne gibi sebeplerden ileri geldiğini bilmekte fayda vardır.[26]

Enflasyonun kaynağı; enflasyonla mücadeleye karar verilirken göz önünde tutulacak faktörlerden biri de enflasyonun kaynağıdır. Enflasyonun ne çeşit bir enflasyon olduğunun ortaya koyulmasıdır. Çünkü her enflasyon birbirinden farklı kaynaklardan beslenir. Dolayısıyla da mücadelede kullanılacak istikrar politikaları da birbirinden farklı olacaktır. [27]

4.1. Enflasyonla Mücadelede Maliye Politikası

Kısa dönemde enflasyonu önlemek için toplam talebi azaltmak gerekecektir. Bunun için ise devletin maliye politikası araçları gereklidir.[28]

Maliye politikası genel olarak bütün bir ekonomiye uygulana bileceği gibi belirli sektörlere ve bölgelere yönelikte uygulana bilir. Bu yapı maliye politikasını daha etkili fakat daha hassas davranılması gereken bir politika haline getirmektedir. Özellikle sektörsel bazda kullanılan maliye politikası uygulamalarının ekonomiyi olumsuz etkilememesi için itina ile kullanılmalıdır.[29]

Maliye politikalarının etkinliği işsizliğin daha yoğun olduğu durumlarda artar. Ekonomi tam istihdam dengesine yaklaştıkça etkinliğini yitirir ve artan her kamu harcaması özel sektörde en az kendine eşit düzeyde bir harcama kaybına neden olur. Maliye politikalarının kapalı ekonomilerde etkinliği daha fazladır. Ekonomi dışa açıldıkça talep yöneticisi politikaların etkileri ödemeler dengesine yansımakta ve ekonominin iç dengeleri azalmaktadır. Maliye politikaları, az gelişmiş ülkelerde daha etkilidir. Çünkü ekonomiler hem dışa kapalı hem de daha yüksek düzeydeki işsizlik oranlarına sahiptirler. Gerçi bu ülkelerde kamu harcamalarının yapısal nedenlerle enflasyona yol açması olasılığı artmaktadır ve kamu gelirleri özellikle vergiler daha zor ve düşük düzeylerde tahsil edilmektedir. Ama para politikaları ile karşılaştırıldığında etkinlik farkı gelişmiş ülkelerin farkından daha fazladır.[30]

---

[26] Türk, a.g.e., s.95
[27] Örgün**,** a.g.e, ss. 14 -16
[28] Beyhan Ataç, **Maliye Politikası**, Genişletilmiş 5.Baskı, Eskişehir,1999,s.102
[29] Ulusoy,a.g.e, s.137
[30] Hurşit Güneş; **Alternatif Para Programı,** İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayını, 1992, s 15

Anti enflasyonist politika aracı olarak maliye politikası araçlarını 3'e ayırmaktayız.

Harcama politikası; enflasyonla mücadelede kısa dönemde alınacak maliye politikası önlemlerinden biri, ekonomide arza göre fazla olan talep fazlasını çekebilmek amacıyla gelirleri eski düzeyinde bırakarak kamu harcamalarını azaltmak olacaktır.[31] İsraf niteliğindeki harcamaların kısılması yoluna gidilebilir. Bu sayede verimsiz harcamalarında azaltılması da söz konusu olur.[32]

Vergi Politikası; enflasyon dönemlerinde vergileri arttırmak, gayri safi vergi yükünü yükseltmek, mükellefleri likiditelerinden mahrum etmek, bütçe fazlası meydana getirmek, ekonomideki likidite fazlasını emmek bakımından gereklidir. Vergi politikasını iktisadi hayatı düzenlemek amacıyla kullanırken çeşitli unsurları göz önünde bulundurmak gereklidir. Mükelleflerin vergi yüklerinin artması karşısında gösterdiği tepkiler, iktisadi davranışlarında gösterdikleri değişiklikler bunlardan birkaçıdır.[33]

Enflasyonun önlenmesinde esas hedef likiditenin kısılması olduğuna en etkin vergiler dolaylı vergilerdir. Bu vergilerin idaresi tahsili kolay, getirisi yüksek, likiditeyi kısıcı etkisi büyüktür.

Vergilerin çeşitlerine göre anti enflasyonist etki bakımından farklı olabilmektedir. Bu vergiler esas itibariyle *gelir vergisi*, *kurumlar vergisi*, *harcama* ve *servet vergileri* şeklinde ayırmaktayız.

Borç yönetimi politikası: devlet için en önemli ve sağlam gelir kaynağı şüphesiz vergilerdir. Ancak tek vergi ve bütün vergi sistemi bakımından vergilendirmenin bir sınırı vardır. Bu sınır aşıldığı zaman yine vergi üzerinde ısrar etmek ancak iktisadi faaliyetlerin kötüleşmesine neden olur.[34] Bunun sonucunda devlet artan kamu harcamalarının finansmanın da kullanmak üzere çeşitli iç ve dış kaynaklardan borçlanma yoluna gitmiştir. Devletin aldığı borçları gelecek nesillere yüklenen haksız bir vergi olarak nitelendirilmektedir.[35]

---

[31] Ataç, a.g.e., s.102
[32] Ulusoy, a.g.e, s.142
[33] Türk, a.g.e., s. 115
[34] Türk, a.g.e., s.122
[35] Pehlivan, a.g.e., s.215

Borçlanma nedenlere ülkelerin gelişmişlik seviyelerine ve içinde bulundukları şartlara göre değişmektedir.[36]

Enflasyonla mücadelede borçlanma politikası likidite fazlasının piyasadan çekilmesi temeline dayanmaktadır. Borç politikasının enflasyonla mücadele de başarılı olmasını belirleyen bazı unsurlar vardır. Bunlar borçlanmanın kimlere yapıldığı, ihraç edilecek borç senetlerinin tipi borç kâğıtlarının vadesi faiz oranları ve özellikle de borç yönetimi idaresinin etkinliğidir.[37] Borç yönetimi politikası bir ekonomide belirli bir ekonomik amaçlara ulaşmak için borç miktarında ve bileşiminde bir takım değişiklikler yapılarak bu amaçların en düşük maliyetle gerçekleştirilmesi olarak tanımlanabilir.[38]

4.2. Enflasyonla Mücadelede Para Politikası

Spekülatif yatırımları önlemek için para politikasının etkisi daha büyüktür. Çünkü faiz haddinin, altına düşmeyeceği asgari bir seviye olduğu halde, üstüne çıkmayacağı azami bir sınır yoktur. Bu sebepten sermayenin marjinal verimliliği ne kadar yüksek olursa olsun faiz haddini onun üstüne çıkararak yatırımları önlemek mümkündür. Bununla beraber para politikasının etkisini azaltan bazı faktörler vardır. Birincisi bankaların karşılık durumları uygunsa merkez bankasına az müracaat edecekleri için reeskont hadlerinin yükselmesinden fazla etkilenmeyeceklerdir. İkincisi halkın elindeki atıl para stoklarını azaltarak, tedavül süratini arttırma imkânı vardır. Yani bireyler paranın kıt fakat karların yüksek olduğu zamanlarda elindeki parayı daha iktisadi olarak kullanır. Harcama seviyesinin bir müddet daha genişlemesine devam eder.[39] Son olarak faiz haddinin sermayenin marjinal verimliliğinin üstüne çıkarılmasının da tatbikatta mümkün olmadığına işaret etmek gerekmektedir.

"Gerçekten yalnız para politikası ile bir depresyondan kurtulmak veya enflasyonu önlemek mümkün değildir. Yanlış uygulanan bir para politikası hastalığı daha ağırlaştırarak tedaviyi imkânsız hala sokabilir."[40]

---

[36] Aynı s.215
[37] Ulusoy, a.g.e, s. 158
[38] Ataç, a.g.e, ss.110–113
[39] Sadun Aren; **İstihdam Para ve İktisadi Politika,** 10. Baskı, Ankara: Savaş Yayınları, 1992, ss. 230–231
[40] Aren; a.g.e., s. 231

Para politikaları; para politikaları açık ekonomilerde özellikle kur sisteminin esnek olduğu rejimlerde daha etkindir. Tam istihdama yaklaştıkça etkinlikleri olumlu yönde artar. Bu nedenle az gelişmiş ülkelerde para politikaları istikrar amacıyla en az kullanılan araç kümesi olmuşlardır. [41]

Literatüründe para politikalarının etkinliği açısından ciddi tartışmalar hatta farklı siyasal ve ekonomik görüşler vardır. [42]

Parasal programın araçları; parasal programlama biçim olarak iki türlüdür. Bunların ilki bilanço metodudur. Merkez Bankası doğrudan kendi bilançosu, ya aktifleri yoluyla ya da pasifleri yoluyla kontrol etmeye çalışır. İkinci yöntem de tanımlanmış ve seçilmiş para arzı hedefi dolaylı mekanizmalarla belirlenen düzeyde tutulmaya çalışır.[43]

5. TÜRKİYE' DE ENFLASYON NEDENLERİ

Türkiye Ekonomisi'nde, Cumhuriyetten sonra özellikle 1. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın etkisiyle 1923–1938 yılları arasında, 1929–1934 yıllarındaki dünya ekonomik krizinin meydana getirdiği etkilenmeyle yaşanan enflasyon dışında, bir kriz yaşanmamıştır. 1928–1938 yılları arasında ise, fiyatlar devamlı bir düşüş eğilimine girmiştir. 1938–1947 döneminde, 1939–1943 yılları arasında yıllık enflasyon oranları oldukça yüksektir. 1943'ten sonra nispi istikrara kavuşan fiyatlar, 1943–1947 ara döneminde az çok kararlı kalmıştır [44]

Türkiye'de 1948 yılı itibariyle, fiyatlarda ciddi bir kıpırdanma başlamıştır. 1948– 1954 yılları arasındaki dönemin bütünü için enflasyon hızı % 35 dolaylarındadır.[45] Genel olarak enflasyonun seyrine bakıldığında, ülkemiz 1950 yılına kadar ılımlı bir enflasyonla yaşamıştır. 1950–1953 döneminde büyüme hızındaki artış, toplam harcamalar ve para arzında artışa neden olmuş, para arzındaki artış ise, üretimde genişlemeye yol açmış ve dolayısıyla enflasyon olmamıştır. 1954 yılına gelindiğinde ise, kötü iklim şartlarına bağlı olarak tarımsal üretim düşmüş, bu yüzden fiyatlar artmış ve bu artış 1958 yılına kadar devam etmiştir. 1958 de uygulanan istikrar kararları, fiyat artışlarının önüne geçememiş ve 1959 yılında fiyatlar % 20 oranında yükselmiştir.[46]

---

[41] Güneş; a.g.e. s.15
[42] Aynı, s.15
[43] Aynı,s.13–25
[44] Rıdvan Karluk, **Türkiye Ekonomisi,** 5. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 1997, s.369.
[45] Tuğrul Çubukçu, **Enflasyon Teorisi ve Türkiye'de Enflasyon,** Ankara: Sedef Matbaa, 1990, s.141
[46] Rıdvan Karluk, **a.g.e.**, 6. Baskı s.390

Ülkemiz ekonomisi, 1963 yılından itibaren planlı döneme girmiştir. Bu yıldan sonra, Üçüncü Kalkınma Planı uygulaması sonucunda, özellikle 1970'lerin ikinci yarısından itibaren yaşanan ekonomik istikrarsızlık, önceki dönemlerde ülkeyi etkileyen istikrarsızlıklara göre daha ağırdır. Örneğin; fiyat artış hızı toptan eşya fiyatları endeksi olarak, 1977 yılında %23,9, 1978'de %50,8, 1979'da % 64,8 1980'de % 107,6 olarak gerçekleşmiştir.

Ülkemiz ekonomisini etkisi altına alan bu istikrarsızlığın nedeni, diğer gelişmekte olan ülkelerde de olduğu gibi, tarımsal üretimin doğal koşullara bağlılığı, şehirleşme oranının hızlı olması, üretim yapısının ve işletme büyüklüklerinin değiştirilememesi gibi nedenlerdir. Ayrıca, sanayi sektörünün, maliyet ve nitelik açısından birkaç üretim faaliyeti dışında dış piyasalarda rekabet edememeleri de diğer önemli bir etkendir. Aynı zamanda, ekonomideki yurtiçi tasarruf oranının düşüklüğü ve kamu kesiminde bütçe gelirlerinin azalması, artan kamu harcamalarının sağlam kaynaklarla finanse edilememesine neden olmuş, böylece bütçe açıkları giderek artmıştır. Bütün bu iç sorunların yanında, dış etkenlerinde ekonomiye olan olumsuz katkıları, istikrarsızlığın artışında önemli rol oynamıştır. Şöyle ki, 1973 yılından itibaren hızlı petrol fiyatları artışı, girdi fiyatlarının yükselmesine ve enerji üretiminde aksaklıklara neden olmaktaydı. Aynı zamanda, diğer ülkelerin karşı karşıya kaldıkları ekonomik durum ise, dış ticarette ülkemiz parasının dış değerinde ve yurt dışına işçi transferi alanında olumsuz gelişmelere neden olduğu için, ülke ekonomisini önemli ölçüde etkilemiştir.[47] .

1973 yılı sonlarında ortaya çıkan petrol sorunu ve bu sorundan kaynaklanan dünya ekonomik krizi, ülke ekonomisinde enflasyon baskılarının daha da artmasına yol açmıştır. Bu dönemin enflasyon nedenlerini şöyle sıralayabiliriz:

- Petrol fiyatlarındaki artış,
- İthal edilen hammadde, makine ve teçhizat fiyatlarında meydana gelen artış,
- KİT açıklarının yükselmesi,
- Enerji darboğazı,
- Öngörülmeyen kamu harcamaları

[47] Ataç, a.g.e.,, ss.222-223

Petrol fiyatlarının yükselmesi ile birlikte hem maliyetler artmış, hem de ithalat ve buna paralel olarak dış ticaret açığı hızla genişlemiştir. Petrol fiyatlarının yükselmesiyle birlikte, petrol ithal eden sanayileşmiş ülkeler kendi ihracat fiyatlarını, maliyetlerinin artmasından dolayı yükseltmiş ve bu artışın etkisi, Türkiye'nin ödemeler dengesine doğrudan yansımıştır. Bütün bu etkiler, 1977 yılından başlayarak ortaya çıkacak olan döviz darboğazının öncülleri olmuştur.[48] Ekonomideki genel gidişin kötüleşmesi ile birlikte hükümetler, Nisan 1978 ve Mart 1979 tarihlerinde iki istikrar paketini yürürlüğe koymuşlardır. İstikrar kararlarının başarıya ulaşması için, mutlaka dış kaynağa gereksinim olması sebebiyle, IMF' den destek istenilmesi gerekmiştir. Uygulamaya konulan 1978 ve 1979 istikrar kararları, o dönemde Türkiye'nin içinde bulunduğu istikrarsızlık sebebiyle uygulanma imkânı bulamamıştır. Bu sebeple, dış kredilerden daha az yararlanılmıştır. Ücret ve maaşlara bir sınırlama getirilememiş, kamu harcamalarında bir kısıtlama yapılması mümkün olmamış, vergi gelirlerinde ise artış sağlanamamıştır. Tüm bunların sonucunda, bütçe açıkları kapatılamamıştır. Ayrıca, yüksek destekleme fiyatlarının Merkez Bankası tarafından yerine getirilmesi, enflasyonu daha da körüklemiş ve 1979 Aralık ayına gelindiğinde ülkemizdeki enflasyon oranı % 80'leri aşmıştır[49].

1978–1979 yıllarında yürürlüğe konan istikrar programlarının etkin bir şekilde uygulamaya konulamaması sonucu yeni bir paket hazırlanmıştır. 24 Ocak 1980'de hazırlanan istikrar programı, kısa vadede gerçekleştirilmesi öngörülen programlar yanında uzun vadeli amaçları da içermektedir. 24 Ocak kararları, kısmen ithal edilen petrol şoklarının ve kısmen iç bünyeden ve iç ekonomik politikalardan doğan ekonomik istikrarsızlığın sona erdirilmesi ve ekonominin istikrara kavuşturulması için alınan bir dizi tedbirleri içeren iktisadi politika paketidir[50]. Uzun dönemde gerçekleşmesi istenen iki temel amaç vardır. Bunlar, kamu kesiminin daraltılması ve piyasaya müdahalelerin kaldırılmasıdır. Programa göre mal, hizmet ve üretim faktörleri piyasalarında fiyatlar, piyasa şartlarına göre arz ve talep tarafından serbestçe belirlenecektir.

---

[48] İlhan Özer, **1970 Sonrası Enflasyonu ve Önleme Yöntemleri**, Ankara: Ay yıldız Matbaası 1990, s.29.
[49] Rıdvan Karluk, **a.g.e.**, 6. Baskı, ss. 402 – 404
[50] Zeynep Karaçor, **Enflasyonist Bekleyiş ve Toplumsal Uzlaşma**, Konya: S.Ü İktisadi ve İdari Bilimler Yayınları No: 1, 2000, s.82.

Türkiye Ekonomisi, 1980 istikrar kararlarından sonra yapısal bir değişim sürecine girmiş olmasına rağmen, kararlar ekonomide gerekli istikrarı sağlamada tam başarılı olamamıştır. Bunun sonucunda, 1989 yılında ekonomi yeni bir krize girmiştir.

Günümüze kadar ulaşan bu krizin, daha iyi anlaşılması açısından enflasyonu körükleyen yapısal ve parasal sebepleri incelemek gerekir.

5.1. Yapısal Nedenler

Türkiye de en önemli istikrarsızlık göstergesi olan enflasyona, kamu açıkları, arz – talep dengesizliği, dış ödemeler dengesizliği, sermaye yetersizliği ve fiyat artışına ilişkin bekleyişler neden olmuştur.[51] Türkiye'de özellikle tarım kesiminde teknolojik donanım yetersizliği, işgücündeki bilinçsiz çalışma, irrasyonel zaman kullanımı, işgücündeki performans yetersizliği ve gizli işsizlik üretimdeki verimsizliğin temel yapısal nedenlerindendir. Bunun yanı sıra, nüfus artışının hızlı olması nüfus yapısını gençleştirmekte, artan nüfusun iş, eğitim, mesken vb. ihtiyaçlarının karşılanması da harcamaları arttırmaktadır. Sosyal genişlemenin ekonomik gelişmenin önünde gitmesi, hızlı şehirleşme, tüketim kalıplarının değişmesi, gösteriş tüketiminin yaygın hale gelmesi, üretilen mal ve hizmetlerin hem nitelik hem de nicelik olarak arttırılmasını gerektirmektedir [52] .

Türkiye'deki hızlı nüfus artışı sonucunda, zorunlu mallara olan talebin artan bir ivmeyle genişlediği görülmektedir. Bu durumun en önemli sebepleri, kırsal alanlardan kentlere yapılan göçler ve tüketicilerin gelirlerinde meydana gelen artışlardır. Bahsedilen nedenler, fiziki talep genişlemelerini zorunlu olmayan mallar alanına doğru kaydırmaktadır. Bu talep genişlemelerini karşılayacak olan tarım ve sanayi ürünlerindeki artışların gerçekleşmediği dönemlerde, fiziki mal dengeleri ve nispi fiyat yapısı bozulmakta, sonuç olarak enflasyonist eğilimler ortaya çıkmaktadır.[53] Ülke içerisinde yaşayan nüfusun çoğunluğunun gençler ve çocuklardan oluşması, bu kesime bakmakla yükümlü olan ailelerin, tasarruf etmekten çok tüketime yönelmesine neden olmaktadır. Ayrıca bu kesimin üretime katılmayıp tüketim eğilimi göstermesi, toplam talebi arttırmaktadır.

---

[51] Aynı, s.3.
[52] Sedat Çetik, **Mahalli İdarelerin Harcamalarının Enflasyon Üzerindeki Etkileri,** Ankara,1990, s.6.
[53] TÜSİAD, **Türkiye'de Enflasyon ve Enflasyon İle Savaşta Başarı Koşulları**, İstanbul, Temmuz 1986,s.8

Türkiye' de enflasyonu meydana getiren yapısal sorunların, 1990'lı yılların ortalarına kadar, en önemli olanlarından birisi de KİT sorunudur. Devletin ekonomiye üretici olarak müdahalesi, iktisadi devlet teşekkülleri ve kamu iktisadi teşekküller vasıtasıyla olmaktadır. KİT'ler bir taraftan KİT zamlarıyla, diğer taraftan da kredi ve finansman maliyetlerinin yüksek olması ile enflasyon üzerinde etkili olmaktadır. KİT açıklarını kapatmak maksadıyla yapılan zamlar, KİT mâmullerinin büyük bir kısmını temel sanayi maddelerinin oluşturması sonucu, maliyeti artırıcı bir rol oynamaktadır. Bunun yanı sıra, kamu sektörü harcamalarının finansmanında büyük ölçüde kredi kullanmakta ve özel sektör finansman talebi de özel sektöre yönelen finansman talebinin üstünde seyretmektedir. Bu durum ise, kredi faizlerinin maliyetini arttırmakta ve sonuçta maliyet ve fiyatlara yansıyarak maliyet enflasyonunun ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bunlarla birlikte Türkiye'de enflasyonu körükleyen yapısal nedenler;

- Para, sermaye ve döviz piyasalarının iyi işlememesi,
- Yaşanan çeşitli darboğazlar,
- Tekelci eğilimlerden doğan aksaklıklar
- Hızlı nüfus artışı
- Rekabet eksikliği
- Yanlış destekleme politikaları
- Siyasi istikrarsızlıklar
- KİT reformunun yapılamaması
- Kamu maliyesinin açık vermesi şeklinde sıralanabilir [54].

5.2 Parasal Nedenler

Türkiye'de enflasyonu körükleyen başlıca parasal nedenler, para arzındaki artışlar, kamu açıkları ve finansman yöntemleri ile ödemeler bilânçosu açıklarıdır.

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, sermaye piyasası yeteri kadar gelişmediği için, para arzındaki artışlar kısa sürede talebe dönüşerek mal ve hizmetler piyasasına yansımaktadır. Nitekim yapılan araştırmalar, para arzındaki artışın fiyatlar genel seviyesini etkileme süresinin, Amerikan Ekonomisinde 12–18 ay olmasına karşılık, Türkiye'de ise 3 – 9 ay olduğunu göstermektedir. Türkiye'de artan para arzı, toplam

[54] Rıdvan Karluk,**a.g.e.**,5. Baskı, s.384.

talebi kısa sürede arttırmakta ve ekonomimizin arz esnekliği düşük olduğundan, fiyatlar genel seviyesi önemli ölçüde artmaktadır. Ülkemiz ekonomisinde hızlı enflasyonun esas kaynağının, para arzındaki hızlı artışlar olduğu yapılan araştırmalarla tespit edilmiştir. [55] Para arzının artışının çeşitli sebepleri vardır. Bunlar;

- Bütçe açıkları,
- Ekonomik kalkınmanın enflasyonist yollardan finansmanı,
- İktisadi devlet teşekküllerinin sebep olduğu para emisyonu
- Bankalar sisteminin sebep olduğu para ve kredi. [56]

Ülkemizde, devlet bütçesi açıklarını enflasyon sebebi olarak kabul etmek gelenek olmuştur. Eğer bütçe açıkları, halktan alınan borç ile finanse edilir ve halk da harcamalarını hükümete verdiği borç miktarınca kısarsa enflasyon olmayabilir. Hatta devlet bütçenin bir bölümünü eski borçlarını itfa etmek için kullanırsa ve halk da bunu tasarrufa yönlendirirse bütçe açığı deflâsyona bile yol açabilir. Fakat, bütçe açıkları Türk Ekonomisi'nde enflasyona yol açar biçimde kullanılmış ve öyle finanse edilmiştir. Yani bütçe açıkları, para emisyonuna ve para arzında artışlara yol açan bir biçimde finanse edilmiş ve bu yüzden enflasyonun para arzı ile ilgili unsuru meydana gelmiştir. [57]

Türkiye'de enflasyonu körükleyen diğer bir parasal neden olarak, ödemeler bilânçosu açıkları gösterilebilir. Türkiye'de ithalat, ihracatın üzerinde bir seyir izlemekte ve dış ticaret açıklarının boyutu hızla artmaktadır. İhracat yaparak döviz girişini teşvik etmek ve ithalatı kısmak gayesiyle yapılan devalüasyonlar, ithalatın maliyetinin artmasına ve ithal enflasyona sebebiyet vermektedir. İthalatın daraltılması gayesiyle, hükümetlerin kur yükseltmelerine devam etmeleri, sanayi dışa bağımlı olduğu için fiyatlara yansıyacaktır. İthalatı kısıtlanan temel girdilerin azalması ve yerli üretimle bu girdilerin sağlanamaması sonucu, üretim miktarlarında düşüşler görülecektir.

---

[55] TOBB, **Türk Ekonomisinin Meseleleri ve Tekliflerimiz**, Yayın No:48,APK – 19, Ankara, 1987, s.5.
[56] Ahmet Kılıçbay, **Her Yönüyle Enflasyon**, İstanbul: Boğaziçi Yayınları,1991 s.20
[57] Ahmet Kılıçbay, **Her Yönüyle Enflasyon,** s.21.

6. ENFLASYONUN GENEL ETKİLERİ

Toplam talebin, toplam arzı aşması yâda üretimde kullanılan girdilerin fiyatlarındaki artışlar sonucunda ortaya çıkan enflasyon, daha sonra başka tür ekonomik istikrarsızlıkların da nedeni olabilir. Örneğin; gelir dağılımındaki adaletsizlik, gayri menkul fiyatlarının yükselmesi, yüksek faiz, döviz fiyatlarındaki aşırı yükselme, üretimin gerilemesi yani ekonominin durgunluk sürecine girmesi.[58]

6.1.Enflasyonun Genel Ekonomi üzerine etkileri

6.1.1. Enflasyonun Gelir Dağılımı, Tüketim ve Tasarruf Üzerindeki Etkileri

Gelir dağılımı üzerine etkisi**;** enflasyon ortamında gelir adaletsizliği giderek artmaktadır. Zengin daha zengin fakir daha fakir olmaktadır. Çünkü geliri artan sosyal tabakaların mal ve hizmetlere talebi daha da artacaktır ve enflasyonu hızlandıracaktır. Geliri aynı kalan memur, işçi köylü artan fiyatlar karşısında fakirleşecektir.[59] Orta kesim kaybolurken sosyal sınıflar arasında gerginlik artar.

Enflasyon dönemlerinde memur maaşları enflasyonu körüklememek için arttırılmaz. Esasen enflasyon dönemlerinde bütçe gelirleri gerçekten daha çok görünüşte artış gösterir. Bu artış bütçe harcamalarını karşılamada yetersiz kalır. Onun için memur maaşları arttırılamaz değil artırılamazda. İşçilere ödenen ücretler fiyat hareketlerini geriden izler. Fiyat hareketleri ile işçi ücretleri arsında bir gecikme göze çarpar. Gayri menkul sahiplerinin gelirleri kiralar dondurulmuşsa fiyat hareketlerini takip etmez. Buna karşın imalatçının, tüccarın, üreticinin, serbest meslek erbabının gelirleri fiyat hareketlerini yakından takip eder.[60]

Bu etkilere karşılık düşük enflasyonun yarattığı başlıca yararlarda vardır. Bunlar; ekonomik riski azaltabilmesidir. Böyle bir durumda toplumda yerleşik enflasyon beklentileri kırılacağı için ekonomik risk sorunu da ortadan kalkacaktır. Enflasyonun düşük düzeyde gerçekleşmesi belirsizlikleri de azaltır. Bu nedenle düşük enflasyon emek sermaye arasındaki ilişkilerin daha iyi planlamasına ve daha sağlıklı sözleşmelerin yapılmasına yardımcı olur. Ayrıca düşük enflasyon gelecekte enflasyonun

---

[58] Pehlivan, a.g.e, s.353
[59] Latif Çakıcı; **Türkiye Ekonomisi Nereye Gidiyor,** Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1986, s.2
[60] Örgün**,** a.g.e, s.11

belirsizliğiyle birleşmiş uzun dönem faiz hadlerindeki risk primini de düşürücü etki yapar buda sermaye birikiminin ve verimliliğinin artmasını sağlar.[61]

Tüketim üzerine etkisi: enflasyon dönemlerinde tüketim artarken aksi durumda artış göstermektedir.

Gelişme yolunda olan ekonomilerde bu ekonomik yapıları karakterize eden ortak özellikler, tasarruf yatırım ilişkisinin uygun seviyede teessüs etmeyişi genel bir tasarruf ve dolayısı ile yatırım yetersizliği, tüketim eğiliminin son derece yüksek oluşu sermaye ve piyasa hareketlerinin çok dar kapsamlı oluşu gelir seviyesinin düşük ve gelir ve servet dağılımının adaletsiz oluşu şeklinde sıralandığına göre bu ekonomilerde ortaya çıkan enflasyonist eğilimi ve bu gelişmenin kontrolünü de bu ortamda değerlendirmek yerinde olur. Aynı şekilde bu ekonomilerde vergilendirme yapısında büyük ölçüde dolaylı vergiler üzerine kurulduğu ve dolaysız vergiler ve bilhassa gelir vergileri çok dar kapsamlı ve adaletsiz vergiler durumunda bulunduğu için, enflasyonla mücadele de dolaylı vergilere güven bağlamak gerekmektedir.

Tasarruflar üzerine etkisi; enflasyon ortamında para değer kaybedip mallar değerlendiği için parasal tasarruflar azalmaktadır. Enflasyon, gönüllü tasarrufları azaltmaktadır. Fiyatların devamlı yükselmesi ve tasarrufun getirisi olan faizin bu artışı izleyememesi, daha doğrusu negatif reel faiz, tasarrufların başka alanlara kaymasına yol açmaktadır. Bu birikimler ya verimsiz yatırım alanları olan altına, gayrimenkule ya da enflasyonu daha da kamçılayacak tüketim harcamalarına yönelmektedir. Sonuç olarak yatırımlar için gerekli kaynaklar ekonominin kendi içinde sağlanamaz hale gelmektedir.

Yatırımlar üzerinde de enflasyonun olumsuz etkileri vardır. Kamu kesiminin ve özel kesimin yatırımları devamlı fiyat yükselmeleri nedeniyle başlangıç maliyetlerinin çok üzerinde gerçekleşmektedir. Enflasyon, işletmelerin yatırımlarının zamanında ve beklenilen maliyetlerle gerçekleşmesini önlediğinden arz talep dengesini bu yüzdende bozmaktadır. Ayrıca spekülatif kazançların karlılık oranın yüksekliği bu yöndeki girişimleri arttırmış, ekonomik fonlar üretim kaynaklarının geliştirilmesi, genişletilmesi yerine spekülatif faaliyet alanlarına yöneltilmiştir. Arz yetersizliği ve aşırı talep mal kıtlıklarının, kara borsanın sebebi olurken bu malları ellerinde bulunduranlara haksız kazanç kapılarını aralamıştır. Bu nedenlerle yatırımların rasyonel ve etkin dağılımı bozulduğu gibi kaynakların verimli alanlarda değerlendirilmesi de sağlanamamaktadır.

---

[61] Suat Oktar; **Merkez Bankalarının Bağımsızlığı,** Eskişehir: Bilim Teknik Yayınevi, 1996,s. 145

6.1.2. Enflasyonun Kaynak Dağılımına Etkileri

Enflasyonist dönemlerde tasarruf hacminin değişmesi, yapısal farklılık göstermesi, bunun akabinde tüketimin artması, kaynakların doğru ve etkin kullanılmamasına neden olur. Enflasyon dönemlerinde, endüstri gelip geçici kazançlara göre kurulduğu için, ekonomi normal düzeyine geçerken problemlerle karşılaşır. Zîra enflasyon ekonominin ticaret ve ödemeler bilânçolarını aleyhe çevirir. Bunun sonucu olarak, ödeme güçlüğü ile karşılaşıldığı için mallar ithal edilemez ve kazançlar milletler arası iş bölümüne göre değil enflasyon endüstrisi tarafından paylaşılır.[62]

6.1.3. Enflasyonun Dış Dengeye Etkileri

Enflasyonun etkili olduğu ekonomide ithal mallar ucuzlayacağı için ithalat meylinin yükselticisidir. Bunun dış ticaret açısından anlamı ticaret bilançosu açığının meydana gelmesi veya yapısal özellikleri gereği ticaret bilançoları açıklarının artmasıdır. [63]

6.1.4. Enflasyonun Para ve Sermaye Piyasalarına Etkileri

Enflasyon faizlerin yükselmesine neden olmaktadır. Kredi taleplerindeki artışlara karşılık milli para değerindeki hızlı aşınma ve çöküntü nedeniyle kimse cari faiz nispetleri ile borç vermek istemez. Bu şekildeki gelişmeler ister istemez açık veya gizli olarak faiz nispetlerinin enflasyon oranının üstünde bir seviyeye doğru yükselmesine sebep olur. Tasarruf sahipleri geleceğe olan güvencelerini kaybederler. Satın alma güçlerinin aşınıp gitmesini önlemek için daha kısa vadeler için daha yüksek faizler ister.[64]

6.2. Enflasyonun İşletmeler Üzerindeki Etkileri

Enflasyon, işletmelerin faaliyetlerini etkileyerek ülke için belki de zararlı olabilecek olan, ancak kendileri için yararlı olacak kararlar almaya sevk eder. Enflasyonist ortamda parasal değerler değer kaybına uğrayacağından, yöneticiler

---

[62] A. Ercan Alptekin , "**Enflasyon – II**" Yaklaşım Dergisi, Yıl: 10, Sayı: 118 (Ekim, 2002), s.75.
[63] Örgün a.g.e, s. 8
[64] Aynı , s.3

parasal olmayan değerlere yatırım yaparlar. Likit ihtiyacının karşılanmasında borçların paylarının artması, yabancı kaynak- öz kaynak dengesinin bozulmasına yol açar.[65]

6.2.1.Enflasyonun İşletmelerin Yatırım Kararlarına Etkileri

Enflasyon ortamında ileriye dönük bir belirsizlik havası oluştuğu için böyle bir belirsizlik ortamında üretime dönük uzun vadeli yatırımlar yerine kısa süreli yatırımlar (Para kazandırıcı döviz alımı, devlet tahvili alımı, arsa ve altın alımı gibi spekülatif yatırımlar) öne geçer. Üretim ekonomisi yerine rant ekonomisi geçerli olur.

6.2.2. Enflasyonun İşletmelerin Ekonomik Yapılarına Etkisi

Enflasyonun işletmelerin ekonomik yapılarını olumsuz etkilediği açıktır. Bu etkileri şu şekilde özetleyebiliriz;[66]

- İşletmelerde likit ve likit olmayan varlıklar arasındaki dengenin bozulmasına,
- İşletmelerin borç miktarının artmasına,
- İşletmelerin rasyonel olmayan finansal araçlara yönelmesine,
- Ağır finansman yükü altına girmelerine
- İşletmelerin nakit sıkıntısı çekmelerine,
- Alacak devir hızının azalmasına,
- Fon yetersizliğinden kaynaklanan üretim kısıtlamalarına ve bunun bir sonucu olarak işsizliğin artmasına, neden olmaktadır

6.2.3. Enflasyonun İşletmelerin Stok Politikalarına Etkileri

İşletmeler, enflasyon dönemlerinde parasal değerlerini minimum düzeyde tutmak istediklerinden, portföylerindeki likiditenin önemli bir bölümünü stoklara ve diğer reel değerlere bağlamaktadırlar. Bunun sonucunda likit olmayan varlıklarda, normal gereksinimlerin çok üzerinde bir yığılma meydana gelmektedir

---

[65] Hızır Tarakçı, **Enflasyon Düzeltmesi**, İstanbul: Polaris Yayınları,2004, ss.19–20.
[66] Nuri Uman, **Enflasyon Muhasebesi**, İstanbul: Acar Matbaacılık, 2002,s.11

6.2.4. Enflasyonun İşletmelerin Üretim Politikasına Etkisi

İşletmeler enflasyon dönemlerinde maliyet artışlarını, satış fiyatlarına yansıtmaktan çekinmektedirler. Bunun yerine, üretim hızını düşürmeyi tercih etmektedirler. Üretim hızındaki düşüşler işletmelerin güç kaybetmelerine neden olmaktadır. Mevcut ürünleri değiştirmek, yüksek kârlara ve yoğun talebe sahip ürünlerin üretimine ağırlık vermek gerekir. İşletmeler kaynaklarını, talebin yoğunlaşacağı ürün veya hizmetlere kanalize edebilecek kapasitede iseler varlıklarının devamını sağlamaları daha kolay olacaktır

6.2.5. Enflasyonun İşletmelerin Satış Politikalarına Etkileri

İşletmeler, enflasyonun hâkim olduğu dönemlerde, enflasyonun girdi fiyatlarını işletme aleyhine bir şekilde değiştirmesinden dolayı, fiyat artırımına gitmek suretiyle faaliyetlerinin devamlılığını sağlamaya çalışmaktadırlar. Bu durum ise, rekabet noktasında işletmelere güçlük çıkarmaktadır.[67]

6.2.6. Enflasyonun İşletmelerin Ücret Politikasına Etkileri

Enflasyon nominal ücretleri arttırırken reel ücretleri azaltmaktadır. Nominal ücret ele geçen parasal ücretken, reel ücret; ele geçen parayla alınan mal ve hizmet miktarıdır. Gerçek ücretlerin azalması maaşlıların alım gücünün azalması yaşam düzeyinin gerilemesi anlamına gelmektedir. Ayrıca gerçek ücretlerin azalması bir ekonomik sorun değil aynı zamanda toplumsal siyasal gelişmişlik sorunudur.[68]

6.2.7. Enflasyonun İşletmelerin Kâr Dağıtım Politikalarına Etkileri

Enflasyon, işletme kârlarının olduğundan fazla hesaplanmasına yol açar. Fiyatlar genel düzeyindeki yükselmeyle birlikte, işletmelerin kârları nominal olarak yüksek görünmekte ve bu durum ise, yatırımcıların ve işletme ortaklarının oluşan yeni duruma göre daha fazla kâr payı talep etmelerine neden olmaktadır. Bunun sonucunda,

---

[67] İlhan Cemalcılar, **Pazarlama, Kavram - Kararlar,** İstanbul: Beta Basım, Ocak 1994, ss.213 – 227.
[68] Yakup Kepenek; **Gelişimi Üretim Yapısı ve Sorunlarıyla Türkiye Ekonomisi,** 4. Baskı, Ankara: Teori Yayınları, 1986, s. 372

işletmelerin mali bünyeleri zayıflamaktadır [69].Enflasyonist ortamda faaliyette bulunan işletmeler, faaliyet hacimlerini korumak için ilave fonlara ihtiyacı olduğundan, fon çıkışlarını en aza indirmeye veya dış kaynak kullanmaya mecburdurlar. Bu durum ise, işletmenin küçülmesi sonucunu doğuracaktır. Bu yüzden firmalar, kârlarının göreceli olarak yüksek gözükmesine karşın, işletme sermayesine duydukları gereksinimin artması nedeniyle kâr dağıtım oranlarını düşürmektedirler [70] .

[69] Şaban Uzay, Tansel Hacıhasanoğlu, İşletmelerimizin Enflasyon Muhasebesine Bakışı: Kayseri ilinde Bir Uygulama", **Muhasebe Finansman Dergisi**, Sayı:21 (Ocak, 2004),s.118.
[70] Ahmet Aksoy, **İşletme Sermayesi Yönetimi**, Ankara: Gazi Büro Kitapevi, 1993, s.73.

İKİNCİ BÖLÜM

ENFLASYONUN, MALİ TABLOLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ VE ETKİLERİN GİDERİLMESİ İÇİN KULLANILABİLECEK YÖNTEMLER

1. ENFLASYONUN MUHASEBE ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

1.1. Enflasyonun Muhasebe Alanındaki Genel Konumu

Enflasyon muhasebesi için şu şekilde tanım vermek mümkündür: "Tarihi maliyetlerle ifade edilmiş işletme değerlerine fiyat değişmelerinin etkisini gösteren ve gerekli önlemleri alarak, işletme değerlerinin gerçeği belirtmesine olanak veren muhasebe sistemleridir[71]

Başka bir deyişle, günümüzdeki çalışmalar; enflasyonun etkisinin firmalar üzerinde oluşturacağı güçlükleri en az düzeye düşürmek ve enflasyon içerisinde, firmanın faaliyetlerini normal bir biçimde sürdürmesine olanak verecek bir düzeni sağlamaya yönelik bulunmaktadır.[72]

Muhasebe biliminin temel amacı, bir işletmenin mali yapısını ve faaliyet sonuçlarını belirten raporlar ve bilgiler sağlanması ile bu bilgi ve verilerin incelenip yorumlanarak ilgili çevrelere sunulmasıdır[73]

Muhasebe faaliyetlerinin temel ürünü, işletme ilgililerine bilgi verme amacına yönelik olarak hazırlanan finansal tablolardır. Söz konusu finansal tablolar, yöneticiler, ortaklar, devlet, kredi kurumları, sermaye piyasası ilgilileri, alıcı ve satıcılar, sendikalar, araştırma kurumlan, tüketiciler gibi kişi ve kurumların bilgi edindikleri temel kaynaklar niteliğindedir.[74] Finansal tabloların hazırlanmasında uygulanan muhasebe prensiplerinin temel amacı ise, mali tabloların bir işletmenin gerçek durumunu yansıtmak olmalıdır.

---

[71] Akdoğan Nalan, Enflasyon Muhasebesi Kuramsal Yaklaşımlar ve Türkiye Uygulaması, Gazi Kitapevi, Ankara 2004, s. 29.
[72] Aynı 2004, s. 29.
[73] Yüksel Koç Yalkın, **Genel Muhasebe İlkeleri, Uygulaması**,10. Baskı, Ankara: Turhan Kitapevi,1998, s.3.
[74] Nasuhi Bursai, **Muhasebe-Maliyet-Finans Kontrol Konuları,** İstanbul, Sermet Matbaası, 1976, s.106

1.2. Enflasyonun Muhasebenin Genel Kayıtları Üzerindeki Etkileri

Bütün muhasebe belgelerindeki bilgiler, işletme ile alakalı kişi ve kuruluşların planlama ve denetleme faaliyetlerinde, bu kişi ve kuruluşları tatmin edici düzeyde olmalıdır, işletmenin ikinci dereceden yakını olan işletme yöneticisi açısından muhasebenin önemi ve fonksiyonu artar. Ekonominin istikrarlı dönemlerinde standarda kavuşmuş raporlama düzeni, ayrıntılarıyla birlikte fonksiyonel bir muhasebe görevini karşılayacak güçtedir.[75]

İşletme içi ve dışı gruplara bilgi veren işlemleri kurallarına göre kayda alarak analiz ve yoruma hazırlayan işlem bütününe muhasebe diyoruz. O halde işletme gerçeğinin resmedilmiş yapısı muhasebe ile gözlenebilir. Fiyat hareketlerini tahrik eden enflasyonun muhasebe kayıtları üzerinde işlem görmesi muhasebenin birinci derecede temel esası olmalıdır.

Aksi takdirde işletmelerin aktif bünyesini değiştirerek, aşırı şekilde borçlanmasına, uygun olmayan finansman araçlarının kullanılmasına, likidite sıkıntısı çekilmesine, ağır faiz yükü altına girilmesine sebep olarak, üretimi de sınırlar ve işletmeye riskler getirir.[76]

2. ENFLASYONUN FİNANSAL TABLOLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Finanssal tabloların amacı; yatırımcılar, kredi verenler ve diğer ilgililer için karar almada aşamasında yararlı bilgiler sağlamak, gelecekteki nakit akımlarını değerlendirmek amacıyla ihtiyaç duyulabilecek bilgileri sunmak, varlıklar, kaynaklar ve bunlarda meydana gelen değişiklikler ile işletme faaliyetleri sonuçları hakkında bilgi sağlamaktır. Paranın değerinde meydana gelen değişmeler, tıpkı muhasebe kayıtlarında olduğu gibi, finansal tabloların üzerinde de olumsuz etkilere sebebiyet verir.

---

[75] Alparslan Peker, **Modern Yönetim Muhasebesi**, 4.Baskı, İstanbul Fatih Yayınevi, 1988,s.61.

[76] Nuri Uman, **Yeniden Değerleme (Teori-uygulama)**, İstanbul, Çağlayan Kitapevi, 1983, s.6

2.1.Enflasyonun Bilânço Üzerindeki Etkileri

Bilânçoyu, bir işletmenin belirli bir tarihteki finansal yapısını gösteren temel bir durum raporu olarak tanımlayabiliriz.

Enflasyonist ortamlarda düzenlenen ve enflasyonun dikkate alınmadığı tarihi bilânçolar gerçeği yansıtmamaktadır. Başka bir deyişle, bilânço da bulunan bilgiler anlamlı olma özelliğini yitirmektedirler. Bu nedenle fiyat hareketlerinin bilânço kalemleri üzerindeki etkisinin iyi analiz edilip gerekli düzeltmelerin yapılması ve daha sonra bu bilgilerin kullanılması zorunludur.[77]

Enflasyonun bütün mal ve hizmetlerin değerlerini aynı oranda etkilediği kabul edilse bile, işletmelerin bilânçolarının aktif ve pasif bölümleri, enflasyondan farklı şekillerde etkilenir.

2.1.1. Enflasyonun Parasal Olan Varlık Kalemleri Üzerindeki Etkileri

Bilânçoda yer alan varlıkları, fiyat hareketlerini izleyip izleyemediklerini göz önünde tutarak parasal ve parasal olmayan varlıklar şeklinde iki kısma ayırmak mümkündür. Enflasyonun varlık yapısı üzerindeki etkileri parasal ve parasal olmayan varlıklar açısından farklı sonuçlara neden olmaktadır.

Kasa ve bankalar; hazır değerler olarak anılan bu kalemlerin içerisinde nakit mevcudu, çekler, posta havaleleri, bankadaki mevduatlar bulunmaktadır. Bu kalemler nominal değerle ifade edildiklerinden enflasyon dönemlerinde fiyat hareketlerinden olumsuz yönde etkilenmekte yani değer kaybına uğramaktadırlar.

Senetli ve senetsiz alacaklar; bu kalemler de enflasyondan hazır değerler gibi, olumsuz yönde etkilenmektedirler. Burada dikkat edilmesi gereken husus senetli alacakların enflasyondan vadeler paralelinde etkilenmesidir. Kısa vadeli senetlerde değer kaybı az, uzun vadeli senetlerde ise fazladır. Ancak, kuramsal olarak doğru olan bu düşünce uygulama açısından farklı sonuçlar verebilir. Çünkü kredili satış yapan işletmelerde alacaklar sürekli olarak yenileneceğinden, alacakların önemli bir kısmı alıcılar üzerinde beklemektedir. Bu durum, söz konusu alacakların enflasyon nedeni ile değer kaybına uğramalarına neden olacaktır.

---

[77] Nalan Akdoğan, Nejat Tenker, **Finansai Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri, (Genişletilmiş5.Baskı)** İstanbul, Lebib Yalkın Yayınları ve Basım işleri A.Ş., 1997, s.3-4.

Depozito ve teminatlar; işletme tarafından üçüncü kişilere karşı bir işin yapılmasının üstlenilmesi, işletmenin gerçekleşecek bir borcunun ödenmesi veya geri verilmek üzere alınan bir değerin geri verilmesinin garanti edilmesi amacıyla, bir akdin karşılığı olarak, verilen değerlerin izlendiği hesaptır.[183] Verilen bu depozito ve teminatlar nominal değerleri üzerinden geri verildiği için enflasyondan diğer alacaklar gibi etkilenir. Özellikle uzun süreler için verilen depozitolar satın alma güçlerini büyük ölçüde yitirirler.

Gelir tahakkukları; henüz tahsil edilir durumda olmayan fakat gerçekleşmiş gelirlerin dönem gelirleri arasında gösterilmesinde kullanılan bu kalem, işletmenin bir anlamda alacağını temsil ettiği için parasal değerler arasında yer almaktadır. Söz konusu gelir, tahakkuk ettiği nominal değer üzerinden tahsil edileceği için, tahsil işlemi gerçekleşene kadar fiyat artışları oranında enflasyondan etkilenecektir.

2.1.2. Enflasyonun Parasal Olmayan Varlık Kalemleri Üzerindeki Etkileri

Bu varlıklar, para değerindeki değişiklere paralel olarak nominal değerleri değişen, fakat satın alma güçleri aynı kalan aktif kalemlerdir. Yani fiyat değişmeleri karşısında satın alma güçleri değişmeyen varlıklardır[78] Bu varlıklardan başlıcaları şunlardır;

- Yabancı paralar ve yabancı paralar ile tahsil edilecek alacaklar.
- Hisse senedi ve yabancı paralı veya yabancı paraya endeksli tahviller, iştirakler.
- Stoklar
- Mali duran varlıklar ve maddi duran varlıklar
- Maddi olmayan duran varlıklar
- Verilen avanslar
- Peşin ödenmiş giderler

Kuşkusuz bu kalemlerin enflasyonda satın alma gücünü koruma güçleri bir kısım niteliklerine bağlıdır. Bu niteliklere aşağıda değinilecektir

Yabancı paralar; işletmenin mark, sterlin, frank, dolar ve benzeri yabancı paralarla belirtilen nakdi fonlarının izlenmiş olduğu bir hesaptır.[151] Yabancı para

---

[78] Glenn A. VVelsh , Charles T. Zlatkovich, **Intermediate Accounting, Eight Edition, Boston, John Wiley & Sons Inc.,** 1989, s.1314.

mevcudu ve yabancı para ile tahsil edilecek alacaklar, aktifte parasal olmayan değerleri oluştururlar. Ancak bu değerler enflasyondan diğer kalemler gibi doğrudan etkilenmezler. Döviz kurlarının ve dövizin ait olduğu ülkedeki fiyatlar genel düzeyinin değişmesi ile durum farklılık göstermektedir

Ülkede görülen fiyat artışları karşısında yabancı paralar, diğer yabancı paralar karşısında önemli ölçüde değer yitirmedikçe, yani döviz kuru ve dövizin ait olduğu ülkenin fiyatlar genel düzeyi değişmedikçe gerçek değerlerini korumaya devam ederler.

Döviz kurlarının değiştiğini varsayarsak üç farklı durum ortaya çıkabilir:

1. Bilânçonun düzenlendiği ülkedeki fiyatlar genel düzeyindeki değişme oranı döviz kurlarındaki değişmeye eşit olabilir.
2. Bilânçonun düzenlendiği ülkedeki fiyatlar genel düzeyindeki değişme, döviz kurundaki değişmeden fazla olabilir.
3. Bilânçonun düzenlendiği ülkedeki fiyatlar genel düzeyindeki değişme, döviz kurundaki değişmeden az olabilir.

Şu halde bilânçolar düzenlenirken dış ülkelerle ilişkisi olan varlıklara ait yabancı ülkelerdeki fiyat yükselmelerinin dikkate alınmaması, bu varlıkların yanlış değerlendirilmesine yol açmakta ve işletme sonuçlarının gerçeği göstermesine engel olmaktadır. Tahviller ve benzeri senetler de enflasyonist ortamda satın alma gücünü koruyamaz[79]

Tahviller, fiyat hareketlerindeki değişmelere karşı (altın, kur ve fiyat endeksleri gibi ölçülerle) korunmamışlar ise enflasyonist fiyat hareketlerinden olumsuz yönde etkilenmektedirler. Çünkü, fiyatlar genel düzeyinin yükseldiği bir dönemde bu tür senetler temsil ettikleri ana para ve faiz geliri aynı nominal değerle ifade edilecekleri için satın alma güçleri azalacak ve işletme bakımından gerçek bir zararı oluşturacaklardır.[80]

Tahvil veya benzeri senedin faiz oranının, enflasyon kaybının da göz önünde tutularak belirlenmesi işletmeye bu satın alma kaybı kadar fon girmesini sağlar. Ancak

---

[79] Orhan Sevilengül, **Genel Muhasebe-Tekdüzen Muhasebe Sistemiyle Uyumlu,** 3. Baskı, Ankara, 1994, s.202.
[80] A.Kadir Turan, **Yönetim Muhasebesi, Adana, Kemal Matbaası**, 1976, s.286

bu fonun dağıtılmaması halinde değerini koruma görevi yerine getirilebilir. Bunun için de Türk paralı tahvil ve senetlerin enflasyon kaybı gider yazılmak suretiyle söz konusu fonun işletmede kalması sağlanmalıdır[81]

Hisse Senetleri; anonim şirketlerin ana statüleri hükümleri gereğince sermaye payları karşılığında çıkardıkları belgelerdir.

Hisse senetleri de fiyat hareketlerinden etkilenirler. Geleneksel muhasebe ilkelerine bağlı kalan işletmelerin fiyatların yükseldiği dönemlerde görüntü kâr dağıtmalarına bağlı olarak nominal kâr payları sürekli olarak artacağından hisse senetlerinin piyasa değerleri de kâr paylarının kapitalizasyona bağlı olarak artmaktadır. Böylece fiyatların yükseldiği dönemlerde hisse senetlerinin reel değerleri sabit kaldığı halde nominal değerleri bu fiyat artışlarını yakından izleyecektir.[159] Bu durumun tam tersi olarak fiyatların yükseldiği dönemlerde hisse senetlerinin değerinde düşme de görülebilmektedir. Özellikle maliyet artışlarının satış fiyatındaki artışlara nazaran daha fazla olması halinde böyle bir durumla karşılaşabilmektedir. Birbirini takip eden enflasyon dönemlerinde işletme sermayesinin üretim gücünü koruyamaması, işletmeler için beklenmedik sıkıntılar yaratabilmekte bu da kârlılığı önemli ölçüde etkilemektedir. Diğer yandan enflasyonist dönemlerde yatırımcıların hisse senetleri yerine başka yatırım araçlarını tercih etmeleri de hisse senetlerinin değerini olumsuz olarak etkileyebilmektedir. İştirakler:

İşletmenin doğrudan veya dolaylı olarak diğer şirketlerin yönetimine ve ortaklık politikalarının belirlenmesine katılmak üzere edinilen hisse senetleri veya ortaklık paylarından oluşan kalemdir. Başka bir deyişle, iştiraklerden kastedilen bir işletmenin başka bir işletmenin sermayesine ortak olmak amacıyla katılmasıdır.[82]

İştiraklerin işletmeye fayda sağlayabilmesi için bir süre elde tutulmasında fayda bulunduğu kabul edilir ve kısa sürede elden çıkartılmazlar. Bu özelliği ile iştirakler, plasman amacıyla elde tutulan hisse senetlerinden ayrılmaktadır. İştiraklerde hisse senetleri ve tahvillerde olduğu gibi bilançoların düzenlendiği tarihteki maliyet değeri ile ifade edilmekte ve fiyat hareketlerinden etkilenmektedirler. İştirakler fiyatların yükseldiği dönemlerde reel değerlerini korudukları halde nominal değerleri bu fiyat artışlarını yakından

[81] Sevilengül, a.g.e., s.202.
[82] Akdoğan, Tenker, a.g.e. s.83.

izlemektedir. Yani fiyatlardaki artışlar iştiraklerin nominal değerlerinde de artışa neden olmaktadır.[83]

Stoklar; stoklar işin gereği satılmak üzere bulundurulan, üretim halinde olup satışa sunulacak veya çalışma devresi içindeki mal ve hizmet üretiminde tüketilecek olan varlıklardır. Stoklar hammadde, ilk madde, yardımcı madde, işletme malzemesi, yarı mamuller ve mamullerden oluşmaktadır. Geleneksel muhasebede stoklar maliyet fiyatları ile değerlendirilmektedir. Fiyatların sürekli artış gösterdiği enflasyonist ortamlarda stokların değerlendirilmesinde tarihi maliyetlere bağlı kalmak, işletmelerin yanlış kararlar almasına ve işletme sonuçlarının yanlış değerlendirilmesine yol açmaktadır. Fiyatların yükseldiği dönemlerde stokların maliyet fiyatlarıyla gösterilmesi aktifin olduğundan daha az görülmesine bu da bilânçonun daha önce de belirttiğimiz gibi gerçeği göstermemesine neden olacaktır. Böylece işletmenin üretim gücünü aynen devam ettirme imkânı zamanla kaybolacaktır.

Enflasyonun stoklar üzerindeki etkisinin büyüklüğü bazı değişkenlere bağlıdır. Stokların devir hızı, stoklara yapılan yatırımın toplam varlıklar içerisindeki oranı, stokların kâr düzeyleri ve fiyatlardaki değişmenin finansal değeri bu faktörlerden bazılarıdır.[84]

Stokların satın alınması veya üretilmesinden satılmasına kadar geçen zamanın artması fiktif kârın da artmasına neden olacaktır. Çünkü malın satın alındığı veya üretildiği tarihteki maliyeti ile satıldığı tarihteki fiyatlar arasındaki fark zamana bağlı olarak artmış gibi görünmektedir.[166] Bunun doğru tespiti için malın satıldığı zamandaki maliyet fiyatına bakmak yani, enflasyondan arındırmak gerekmektedir. Bunun için öncelikle işletme stoklarının dönem sonunda veya satış sırasındaki cari satmalına maliyetleri ile işletmeye giriş maliyetleri arasındaki farkın tesbit edilmesi gerekir. Tespit edilen bu farkın, faaliyet kârından ayrı olarak elde bulundurma kazançları şeklinde gösterilmesi gerektiği görüşünde olanlar vardır. Bir diğer görüş ise, bu farkın gelir olarak kabul edilmeyip, sermayenin korunmasına ilişkin yedekler olarak gösterilmesi şeklindedir.

---

[83] Aynı s.13.

[84] Mevlüt Karakaya, "Enflasyonun Stoklara Etkisinin Finansal Tablolar Analizi Açısından Değerlendirilmesi ve Bir Uygulama", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Ankara, 1988, s.25–26.

Tarihi maliyetlere göre düzenlenen finansal tablolardaki stok kalemlerinin enflasyondan arındırılarak gösterilmesi işletme faaliyetlerinin daha iyi değerlendirilebilmesi için önkoşuldur.

Maddi vuran varlıklar**;** İşletme amaçlarına uygun olarak işletme faaliyetlerinde kullanılmak üzere edinilen ve tahmini kullanma ömrü bir dönemden fazla olan fiziki varlık kalemleri ve bunlarla ilgili birikmiş amortismanlardan oluşan varlıklardır.[85] Bu kalemler, amortismana tabi olan ve olmayan maddi duran varlıklardan oluşmaktadır.

Amortismana tabi olmayan duran varlıklar genel olarak boş arazi ve arsalardır. Bunlar işletmede sonsuz denebilecek bir ömre sahiptirler ve paraya çevrilebilirle imkânları azdır. Yıpranma, aşınma, eskime ve modası geçme gibi değer kayıplarına uğramadıklarından amortismana tabi değildirler.[169] Yalnızca üzerinde bina ve tesisat bulunanlar, üzerindeki tesislerle birlikte amortismana tabidirler. Arazi ve arsalar, dolaylı ve direkt olarak enflasyondan yani fiyat hareketlerinden etkilenmektedirler. Bunun sonucu olarak enflasyonun süreklilik gösterdiği ülkelerde arsa ve arazilerde maliyet değerinin, olması gerekenden çok küçük gözüktüğü için işletme bilançosunda gizli yedekler oluşmakta ve bu durum bilançoyu analiz edenleri yanıltabilmektedir.

Enflasyon dönemlerinde söz konusu varlıklar için maliyet değeri üzerinden ayrılan amortisman tutarları, ayrılması gerekenden daha az olacağından bunların yenilenmesi için, işletme ya borçlanmak zorunda kalacak ya da düşük değerli bir makine kullanmak yoluna gidecektir. Bu da üretim gücünün azaltılması anlamına gelmektedir. Aynı durum taşıtlar ve demirbaşlar için de geçerlidir. Ancak, demirbaşlar gibi bazı maddi duran varlıkların toplam maddi duran varlıklar içerisindeki oransal önemi az olduğundan, işletme üzerindeki etkileri fazla hissedilmeyecektir. Özellikle bu değerlerin tamamen amorti edilip, bilançoda iz bedeli ile gösterilmeleri halinde, para değerindeki değişmeler yalnızca amortisman üzerinde etkisini gösterecektir.[86]

Maddi olmayan duran varlıklar; kuruluş giderleri, sermaye artırma giderleri, tahvil ihraç giderleri, hisse senedi ve emisyon giderleri vb. kalemlerin oluşturduğu varlıklardır. Bu kalemler birden fazla dönemi kapsadıklarından dolayı, belirli bir süre içerisinde (V.U.K göre beş yılda) itfa edilmek üzere aktifleştirilebilmektedirler.

---

[85] Nalan Akdoğan, Nejat Tenker, Tekdüzen Muhasebe Sisteminde Mali Tablolar ve Oran Analizi, İstanbul, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Yayınları, 1994, s.85.

[86] James E. Parker, **"Impact of Price - Level Accounting" The Accounting Review, Vol. LII, No: 1, January, 1977**, s.75.

[87]Bu değerler fiyat hareketlerinin yaşandığı dönemlerde çeşitli şekillerde enflasyondan etkilenmekte ve finansal tablolara o şekliyle yansımaktadırlar. Bu varlıklar enflasyon dönemlerinde, bilançoda olduğundan daha düşük gözükmektedirler. Yine belirli bir süre sonunda itfa edilebileceklerinden nominal değerleri itibariyle ayrılan amortismanları işletme faaliyetleri sonucunun doğru olarak gözlenmesini engelleyecek ve fiktif kâr dağıtımına neden olabileceklerdir. Maddi olmayan duran varlıklardan imtiyazlar, ihtira beratları, alâmeti farikalar, şerefiyeler, kira hakları gibi para ile ifade edilebilen bazı varlıkların ise maliyet ve satış değerleri bulunmaktadır. Enflasyon dönemlerinde bu varlıkların bilançoda maliyet değeri ile gösterilmesi, bilançoyu sahip olması gereken niteliklerden uzaklaştırmaktadır. Enflasyon dönemlerinde yukarıda belirtilen benzer nitelikteki varlıkların bilançolarda maliyet değeri ile gösterilmesi, hem işletme hem de işletmeyle ilgilenen gerçek ve tüzel kişiler için yanıltıcı bir durum olmaktadır. Bunun için bu varlıkların bilançolarda enflasyona göre düzeltilerek gösterilmesi daha doğru olmaktadır.

Verilen avanslar; bir para isteme hakkını temsil etmekten ziyade mal veya hizmet isteme hakkını temsil eden ve normal olarak mal veya hizmet maliyetine dönüşecek olan önceden verilmiş para veya benzeri değerleri oluşturan avans hesabı 175 özelliğine göre "parasal olmayan varlıklar" arasında ve "parasal varlıklar" arasında gösterilebilir. Verilen avansın bir mal veya hizmetin istenmesine ilişkin olması onun parasal olmayan kalemler arasında gösterilmesine neden olmaktadır. Enflasyon dönemlerinde verilen avanslar mal veya hizmetin elde edildiği tarihteki değerinin enflasyon oranının altında olacağından işletme için bir fayda sağlaması söz konusudur. Çünkü daha önce aynı miktarda mal veya hizmet için verilen para ile enflasyon münasebeti ile mal veya hizmetin gerçekleştiği tarihte aynı miktarda mal veya hizmet temin edebilmek söz konusu olmayabilir. Eğer verilen avanslar ile sabit fiyatla mal veya hizmetin sağlanması gerçekleştirilemeyecekse o zaman bunun parasal kalemler arasında gösterilmesi doğru olacaktır. Çünkü mal veya hizmetin gerçekleşeceği tarihte işletme tarafından verilen miktar fiyat hareketlerinden etkilenerek değerini o oranda kaybedecektir. Verilen avansın fiyat hareketi karşısında nominal değeri sabit kalırken, satın alma gücü azalacaktır.[88]

---

[87] Akıncı Erdoğan, a.g.e., s.231
[88] Akdoğan, a.g.e., s. 16.

Peşin ödenmiş giderler; gelecek dönemlerde yararlanılacak hizmetler için bugünden yapılan ödemelerin oluşturduğu giderlerde parasal olmayan varlıklar olarak değerlendirilir. Yalnız burada önemli olan husus, ödemeyi yapanın hizmetin gerçekleşeceği tarihte hizmetin yapılmasını isteme hakkının doğmasıdır, Başka bir ifade ile bugünden yaptığı peşin gider hizmetin gerçekleşeceği tarihte işletmenin ek bir ödeme yapmasına gerek kalmaksızın hizmeti temin edebilmelidir[89]

İleride gerçekleşecek bir hizmetin bedelinin bugünden ödenmesi durumunda hizmetin gerçekleştiği dönemdeki cari maliyet fiyatı ile ödemenin yapıldığı tarihteki maliyet fiyatının arasındaki fark kadar işletme için bir görüntü kâr meydana gelecektir. Fakat işletmeler için bu kalemin çok fazla etki etmeyeceği ileri sürülmektedir. Çünkü genellikle bu kalemin bilanço içerisindeki oransal büyüklüğü diğer kalemlere nazaran önemsiz olabilmektedir.

2.1.3. Enflasyonun Parasal Olan Kaynak Kalemleri Üzerindeki Etkileri

Parasal kaynak kalemleri, ulusal para türünden ödenecek nominal değer niteliğindeki yükümlülükler olarak tanımlanabilir. Bu kalemler arasında; çıkarılmış tahviller ve senetler, banka kredileri, borç senetleri, satıcılar, çeşitli alacaklar, ödenecek giderler, gider tahakkukları ve alınan depozito ve teminatlar gibi kalemler yer almaktadır. Enflasyonist ortamlarda fiyatların yükselmesi ödenecek borçların muhasebede gösterilen tutarlarını değiştirmemektedir. Dolayısıyla işletme borçlarını satmalına gücü düşmüş parayla ödeyeceğinden avantaj olacaktır. Bu şekilde öz sermayede gerçek bir artış olmaktadır

Fiyat hareketlerinin olduğu ortamlarda borçlara ödenen faiz; "enflasyon kaybı+ reel faiz" şeklinde belirlenmemişse borç alan kişi ve işletmeler kârlı çıkarken, borç veren kişi ve işletmeler zararlı çıkmaktadırlar.[90]

---

[89] Aynı, s.15.
[90] Akdoğan, Tenker, **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri,** s.592.

2.1.4. Enflasyonun Parasal Olmayan Kaynak Kalemleri Üzerindeki Etkileri

Parasal olmayan kaynak unsurları arasında öz kaynak hesapları, peşin tahsil edilmiş gelirler, yabancı para birimiyle ödenecek borçlar, alınan avanslar vb. bulunmaktadır.

Öz kaynak hesapları; bilindiği üzere öz sermaye kalemi; ödenmiş sermaye, yedekler, fonlar, yeniden değerleme artışları, risk karşılıkları, dağıtılmamış kârlar ve net dönem kârından oluşmaktadır. Öz kaynak hesaplarının enflasyon dönemlerinde fiyat hareketlerinden ne şekilde etkilendiği aktifte kullanılış biçimine ve aktif kalemlerinin fiyat değişmelerinden ne şekilde etkilendiğine bağlı olarak değişmektedir.

Peşin tahsil edilmiş gelirler; gelecek dönemlerde tahakkuk edecek gelirlerin, bu dönemde peşin olarak tahsil edilmesi fiyatlarda meydana gelen değişiklikler karşısında gerçek değerlerini koruyabilirler. Bu özelliğinden dolayı peşin tahsil edilmiş gelirler hesabı parasal olmayan kaynak kalemleri arasında bulunmaktadır.[91]

Yabancı para birimi ile ödenecek borçlar; Yabancı para birimi ile ödenecek borçlar işletme bilançosunun pasifinde ülke parası karşılığı ile kayıtlanır. Döviz kuru değişmedikçe yabancı para birimi ile ödenecek borçların nominal değerlerinde bir değişme olmaz. Döviz kurundaki değişme, fiyatlar genel düzeyindeki değişmenin büyüklüğüne ve borçlanarak sağlanan fonun parasal olmayan veya parasal değerlerin elde edilmesinde kullanılmış olmasına bağlı olarak yabancı para birimi ile ödenecek borçları farklı şekillerde etkileyecektir

1. Döviz kurundaki değişme ile fiyat düzeyindeki değişme aynı oranda ise ve borçlanmak suretiyle sağlanan fon parasal olmayan değerlere (örneğin stoklara) yatırılmış ise döviz kuru nedeni ile uğranılan zarar, parasal olmayan aktifteki nominal değer artışı ile karşılanacağından işletme gerçek bir zarara uğramayacaktır.

2. Döviz kuru fiyatlar genel seviyesinden daha fazla artarsa, işletmenin borcunun ülke parası ile değerindeki artış, yani işletmenin zararı borçlanılan tutarın parasal

[91] Aynı, s.19.

olmayan aktiflere yatırılması nedeniyle doğan kıymet artışı ile kısmen karşılanır. Geriye kalan işletmenin uğradığı gerçek zarardır.

3. Döviz kurundaki artış fiyatlar genel seviyesindeki artıştan daha az olursa, borçlanılan tutarla satın alınmış bulunan parasal olmayan bir aktifte, borçlanmadaki zarardan daha fazla miktarda bir değer artışı olacağından, işletme reel olarak karlı olacaktır. Ancak geleneksel muhasebede bu değer artışı kayda alınmadığından faaliyet sonuçlarına borçta uğranılan zahiri zarar kaydedilecektir

Alınan avanslar; alınan avanslar hesabı, avansla ilgili yapılan anlaşmanın özelliğine göre parasal pasif kalemler veya parasal olmayan pasif kalemler arasında yer alabilmektedir.

Eğer alınan avansla bir hizmetin meydana gelmesi veya bir malın teslimi taahhüt edilmiş ve geçen zaman süresi zarfında fiyatlarda meydana gelecek artışların alıcıyı ilgilendirmeyeceği belirtilmiş ise, alınan avansların parasal olmayan pasif kalemler arasında bulunması gerekecektir. Aksi halde fiyatlarda meydana gelebilecek değişiklikler alıcıya yansıyacaksa yani, alıcı tarafından karşılanacağı belirtilmiş ise, o zaman alınan avansların parasal pasif kalemler arasında bulunması gerekmektedir. Bilanço hesaplarının parasal ve parasal olmayan olarak ayrımı Tekdüzen Muhasebe Sistemindeki hesaplara göre aşağıdaki gibidir. [92]

2.2.Enflasyonun Gelir tablosu Üzerindeki Etkileri

İşletmenin en önemli temel mali tablolarından biriside işletmenin gelişiminin ölçülmesinde kullanılan gelir tablosudur. Gelir tablosu işletmenin belirli bir dönemdeki satışlarının ve diğer kalemlerinin, gelirleri elde etmede katlanılan maliyet ve giderlerinin gösterildiği bir tablodur. Bu nedenle de işletme yönetiminin performansını ölçebileceği belirlenen amaçlara ne kadar ulaşılıp ulaşılmadığını sorgulayabileceği yatırım ve kar dağıtım planlarını değerlendirebileceği önemli bir araçtır ki içerdiği veriler açısından oldukça önemli bir tablodur.

[92] Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK), Türkiye Muhasebe Standartları 1997 "Türkiye Muhasebe Standardı II- Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Finansal Raporlama" Ankara, TMUDESK Yayını No: 32, s.33–35.

Böyle büyük bir öneme sahip ve işletmenin geleceğini bu derece etkileyebilen bir tabloda yer alan verilerin de yine aynı derecede gerçeği yansıtıyor olmaları gerekir. Enflasyon dönemlerinde işletmelerin hazırladıkları gelir tabloları gerçeği yansıtmaktan oldukça uzaklaşırlar. Çünkü tarihi maliyet esasına dayalı muhasebe kayıtları baz alınarak düzenlenen gelir tablosunda gelir ve giderler muhasebede ilk kayıtlandıkları bedelle izlenir buda gelir gider kar ve zarar unsurlarının gerçeği yansıtmaması anlamına gelmektedir.

Gelir tablosunun enflasyona göre düzeltilmesi söz konusu olduğunda bütün kalemlerin bilânço tarihindeki paranın satın alma gücü üzerinden düzeltilmeleri şarttır ki böylece fiyat hareketleri dönemlerinde gelir tablosu verileri gerçek durumu yansıtabilsin.[93]

2.2.1. Enflasyonun Gelir Unsuruna Etkileri

Gelir tablosu baz alınarak işletmelerin gelirlerini, ana faaliyetle ilgili satış gelirleri, diğer faaliyetlerden elde edilen olağan gelirler ve olağandışı gelirler olarak üç ana grupta sınıflandırılmaktadır.

Paranın satın alma gücündeki değişmelerin finansal tablolara yansıtılmadığı dönmelerde, gelir tablolarındaki gelirler de paranın değerindeki nominal artışa paralel bir artış göstermektedir. Bu artışın satışlarda gerçek bir artış mı olduğu yoksa enflasyondan mı kaynaklandığının saptanması, enflasyon muhasebesi düzeltmeleri yapılmadan anlaşılmayacaktır. Düzeltme gelirlerinde reel bir artış olup olmadığının ortaya konmasını sağlayacaktır.

2.2.2. Enflasyonun Gider Kalemlerine Etkileri

Gider kalemleri de enflasyondan etkilenmektedir. Bazı gider kalemleri gerçekte olduğundan daha az olarak gelir tablosuna yansımaktadır.

Gelir tablosundaki en önemli gider kalemi, satılan malın maliyeti kalemidir. Satılan malların maliyeti içerisine giren gider kalemleri tarihi maliyetlerle

[93]http://books.google.com.tr/books?id=22o2YAmV6hAC&pg=PA292&lpg=PA292&dq=Enflasyonun+Gelir+Tablosu+%C3%9Czerindeki+Etkileri&source=bl&ots=herdLZipQY&sig=6fpY_UdhCpVT4uWkRtz2cGoLKZ4&hl=tr&ei=L4v8Sf72N8EsAbr2dHeBA&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=9#PPA292,M1(02.05.2009).s.292

değerlendirildiğinden satılan malın maliyeti düşük görünmektedir. Bu da kârın yüksek görünmesi sonucunu vermektedir. [94]

3. ENFLASYONUN TEMEL MALİ TABLOLARA OLAN ETKİLERİNİ ÖNLEYİCİ YÖNTEMLER

Enflasyon düzeltmesi; parasal olmayan kıymetlerin enflasyon düzeltmesinde dikkate alınacak tutarlarının düzeltme katsayısı ile çarpılması suretiyle, mali tablonun ait olduğu tarihteki satın alma gücü cinsinden hesaplanması olarak tanımlanır. Bu tanımla birlikte düzenlemenin amacı da belirlenmiş olur.

Mevcut finansal tablolar yıllardır süren enflasyon etkisiyle anlamsız ve yararsız bilgiler vermektedir. Bu finansal tabloların anlamlı ve yararlı hale getirilmesi için, geçmişin etkilerinin temizlenmesi, diğer bir ifade ile " enflasyon sıfırlaması" yapılması gerekmektedir. Kanunu da bu konu ayrı olarak ele alınmış ve 31.12.2003 tarihli finansal tabloların düzeltilmesiyle ilgili olarak Vergi Usul Kanununa geçici 25. madde eklenmiştir.

Enflasyon düzeltmesi hükümleri, bilanço esasına göre defter tutan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerini kapsamaktadır. Söz konusu mükellef grubuna getirilen yükümlülükler şunlardır:

- Fiyat endeksindeki artışın, içinde bulunulan dönem dahil son üç hesap döneminde %100'den ve içinde bulunulan hesap döneminde %10'dan fazla olması halinde mali tablolar enflasyon düzeltmesine tabi tutulur. Bu uygulama, her iki şartın birlikte gerçekleşmemesi durumunda sona erer.

- Kapsama giren mükellefler, geçici vergi dönemlerinin sonu itibariyle mali tabloları düzenlemek ve enflasyon düzeltmesi yapmak zorundadırlar. Geçici vergi dönemlerinde enflasyon düzeltmesi, fiyatlardaki artışın üçer aylık dönemlerin son ayı dâhil önceki otuz altı ay için %100'den ve son on iki ay için %10'dan fazla olması halinde uygulanacaktır. Bir hesap dönemi içindeki geçici vergi dönemlerinde herhangi birinde şartlar oluşarak düzeltme

[94] http://www.mevzuatdergisi.com/2005/06a/04.htm(02.05.2009)

yapılması halinde, yukarıdaki oranlara bakılmaksızın, takip eden dönemlerde ve hesap dönemi sonunda da düzeltme yapılacaktır

4. KISMİ ÖNLEME YÖNTEMLERİ

4.1. Azalan Bakiyeler Usulü ve Karma Amortisman Yöntemi İle Amortisman Ayırma Uygulaması

- İlk defa düzeltme işlemine tabi tutulacak amortismana tabi varlıkların maliyetine ilave edilmiş finansman giderleri, kur farkları ve yeniden değerleme değer artışı, bu maddede belirtilen şekilde ilgili varlıkların maliyetinden düşülür. Ancak, kurul'un muhasebe standartlarına ilişkin düzenlemelerinde müsaade edilen hallerde, amortismana tabi varlıkların maliyetine finansman giderlerinin reel kısmının ilave edilmesi mümkündür. Finansman giderlerinin reel kısmı, katlanılan finansman maliyetinin ilgili dönmede gerçekleşen enflasyon oranının üstünde kalan tutarı, aynı anlama gelmek üzere, bir borçla ilgili katlanılan finansman maliyetinin borcun reel değerindeki azalmadan fazla olan tutarı olarak hesaplanır. Yabancı para cinsinden borçlardaki finansman maliyetinin reel kısmının hesaplanmasında kur farkları da hesaba katılır.
- Düzeltme işlemlerinde, 223 sayılı V.V.K uyarınca yapılmış olan yeniden değerlemenin amortismana tabi iktisadi varlılara ve birikmiş amortismanlarına etkilerinin arındırılması gerekir.
- Düzeltme işlemi, yukarıda belirtilen şekilde bulunmuş yeni değerler üzerinden yapılır. İmal veya inşa edilen varlıkların düzeltme işlemine tabi tutulmasında, aktifleşme tarihi farklı ise, aktifleştirilme tarihi değil, varlığın maliyetine dâhil edilen maliyet unsurlarının aktife ilk giriş tarihi dikkate alınır.
- Amortisman, varlıkların bu maddede belirtilen şekilde elde edilen düzeltilmiş değerleri üzerinden geçmişe şamil olacak şekilde, Tebliğin 24'üncü maddesindeki hükümlere göre hesaplanır.
- Amortismanlar aşağıdaki esaslar çerçevesinde hesaplanır;
- Yüksek enflasyon dönemlerinde amortismanlar ve tükenme payları, ilgili varlıkların düzeltme sonucu bulunan yeni değerleri üzerinden ayrılır.
- Yüksek enflasyon dönemlerinde, amortisman hesaplamalarında kurulun muhasebe standartlarında yer alan " Vergi Mevzuatının amortisman süresine

ilişkin düzenlemelerine uyulması bu hükme aykırılık teşkil etme " hükmü uygulanmaz.

- Bilanço tarihi itibariyle aktifte bir hesap döneminden daha az bir süre bulunan varlıklara ilişkin olarak, bir tam yıl için öngörülen amortisman tutarının varlığın aktifte kalış süresiyle orantılanması suretiyle bulunan tutar kadar amortisman ayrılır.
- Maddi olmayan duran varlıkların tükenme veya itfa payları düzeltilmiş yeni değerleri üzerinden hesaplanır.[95]

4.2. Yeniden Değerleme Uygulaması

Yeniden değerleme kısaca, farklı dönemlerde, farklı satın alma gücü ile elde edilen ve mali tablolarda yer alan maddi duran varlıkların, cari satın alma gücü ile ifade edilmesidir. Yani yeniden değerleme, işletmelerin aktiflerinde bulunan amortismana tabi iktisadi kıymetlerin değerlerinin ve birikmiş amortismanlarının yeniden değerleme oranında arttırılmasıdır. Yeniden değerleme uygulamasında, işletmenin yeniden değerlemeye tabi tutulacak olan varlıkları için kullanılacak yeniden değerleme oranları kullanılır. Bu oran, Maliye Bakanlığı'nca yeniden değerleme yapılacak yılın Ekim ayında bir önceki senenin aynı dönemine göre DİE tarafından hesaplanan ortalama TEFE' ye göre tespit ettiği ve her yıl Aralık ayının 15. gününde Resmi Gazetede yayınlanan oranlardır.

Para değerindeki olumsuz değişimlerin etkisini en aza indirmeye çalışan bu sistemin amaçlarını;

İşletmenin faaliyet sonuçlarının doğru olarak tespiti,

Sermayenin korunmasının sağlanması,

Mali tablolarda yer alan tutarların güncel satın alma gücü ile gösterilmesi şeklinde sıralayabiliriz.

Bu yöntemi uygulayan işletmeler, amortismana tabi duran varlıklarını gerçek değerleri ile ifade etmelerinin yanı sıra, varlığın cari değeri üzerinden daha yüksek tutarda hesaplanan amortisman giderleri nedeniyle vergi avantajı sağlamış olmaktadırlar.

---

[95] http://www.mevzuatdergisi.com/2005/06a/04.htm

4.3. Stok Değerlemede LIFO Uygulaması

Stok değerleme yöntemlerinden biri olan LIFO yöntemi son giren malların üretime veya satışa ilk gideceği varsayımına dayanan bir hammadde fiyatlandırma yöntemidir. Başka bir deyişle, ilk çıkan partinin; bu çıkışın yapıldığı tarihe kadar stoğa girmiş mallar içinde en son olarak girmiş mal grubundan yapılacağı esasına dayanmaktadır. Son giren mal grubunun, çıkışın tamamını karşılamaması durumunda ortaya çıkacak açık, ondan bir önceki gruptan ekleme yapılarak giderilmektedir. LIFO yöntemini benimseyen işletmeler 5 yıl süreyle bu yöntemi değiştiremezler.

LIFO yöntemine göre belirlenen stok politikalarında, enflasyonist ekonomilerde, satılan malın maliyetini yükselterek nominal karın reel karlara doğru inmesini sağlar. Ancak, bilânço kalemleri içerisinde görünen ticari mal stok değeri, en düşük maliyetle belirlendiğinden, bilânço gerçek firma yapısını aksettirmez ve dönem karını düşürür.[96]

LIFO stok değerleme yöntemi, enflasyonist ortamda kullanılan diğer stok değerleme yöntemlerine göre, daha çok vergiden kaçmak için tercih edilmektedir.[97] İşletmenin belirli bir dönemde vergi ödememesi işletmede fon birikmesine neden olacaktır. Bu durum işletmenin lehinde fakat devletin aleyhinde bir sonuç yaratacaktır.

Bununla birlikte, LIFO yöntemi ile yapılan değerlemede, bilânçoda bulunan stok kalemleri, en eski alış fiyatlarıyla gösterilmiş olacaktır. Böylece, stoklar cari piyasa değeriyle ilgisi bulunmayan bir değerle belirtileceklerdir. Ayrıca son alışların cari maliyetleri ne derecede yansıttığı da önem taşımaktadır. Çünkü enflasyonun şiddetli olduğu zamanlarda, stok devir hızı çok yüksek olmadıkça son alışların maliyeti ile cari maliyetler arasında açıklar ortaya çıkmaktadır.

Bu ise, LIFO' nun söz konusu koşullarda stokların aynen yenilenmesini sağlayamayacağını ve görüntü karların ortaya çıkmasını önleyemeyeceğini göstermektedir. Diğer taraftan stok miktarının normalin altına düşmemesi gerekir.

4.4. Yenileme Fonu Uygulaması

Yenileme fonu, Vergi Usul Kanunu'nun 328 ve 329'uncu maddelerinde düzenlenmiştir. Amortismana tabi iktisadi kıymetlerin satışından veya zayi olmuş aynı türden iktisadi kıymetler için alınan sigorta tazminatlarından doğacak kârın, belli bir

[96] Mercan, 1991, s. 53–54
[97] (Kayacan, 1994, s. 18).

süre ve şartlar dâhilinde vergi matrahına eklenmeyip, bilançonun pasifinde bekletilmesine, dolayısıyla bir vergi erteleme sağlanmasına yönelik olarak uygulanan bir yöntemdir.[98]

Bu uygulamanın amacı, kurumların bilançosunda kayıtlı bulunan gayrı menkul ve iştiraklerin bekletilmesi sonucunda enflasyondan dolayı oluşan, kayıtlı bedel ile satılması durumunda satış bedeli arasında doğan fiktif kârların, vergi matrahı dışında tutularak, faaliyet sonuçlarını enflasyonun olumsuz etkisinden arındırmaktır.

4.5. Araştırma ve Geliştirme Fonu Uygulaması

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 89. maddesinin 2 numaralı, 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 14. maddesinin 6. bendinde yer alan hükümlerde AR-GE fonu uygulamasının nasıl olacağı açıklanmıştır. Belirtilen maddelere göre, mükelleflerin yıl içinde yaptıkları kendi araştırma geliştirme çalışmaları tutarını geçmemek üzere, ilgili dönemde ödemeleri gereken yıllık gelir - kurumlar vergisinin %20'sinin kanuni süresinde tahsilinden vazgeçilerek, bu orana isabet eden verginin üç yıl süre ile faizsiz olarak ertelenebileceği ve ertelenen bu verginin üç yıl içinde gelir/ kurumlar vergisinin ödeme taksitleri ile eşit taksitler halinde ödeneceği belirtilmiştir [99]. Belirtilen bu hüküm ile işletmeler, araştırma geliştirmeyi teşvik amacıyla, vergi ertelemesi avantajı sağlamaktadır.

4.6. Maliyet Bedeli Artırımı Uygulaması

Maliyet bedeli artırımı uygulaması, bilanço ve işletme hesabına göre defter tutan mükelleflerin bazı iktisadi kıymetlerin satışı sonucu oluşan enflasyondan kaynaklanan fiktif kârlarının vergilendirilmesini önlemek için geliştirilmiştir.

Yasal düzenleme gereği, yenilenmiş maliyet bedeli ile gerçek maliyet bedeli arasındaki fark, maliyet artış fonuna aktarılarak bilânçonun pasifinde gösterilir. Bu fonun sermaye ilavesi dışında bir sebeple isletmeden çekilmesi veya başka bir hesaba aktarılması halinde o yılın kazancına dâhil edilerek vergilendirilecektir.[100]

---

[98] Aykut Gümüşlüoğlu, **"Yenileme Fonu ve Karşılaşılan Problemler"**,**Vergi Dünyası**, Sayı:263, Yıl: 22,2003, s.124.

[99] Emrah Aygül, **"** Enflasyonun İşletmeler Üzerindeki Olumsuz Etkilerini Kısmen Gideren Yasal Düzenlemeler**"**, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı: 12, 2001, s.75

[100] Selahattin Tuncer, **a.g.m.,**s.17

4.7. Alacak ve Borç Senetleri Reeskontu Uygulaması

Alacak ve borç senetlerinin değerlenmesine dair hükümler VUK' un 281. ve 285. maddelerinde anlatılmıştır. 281. ve 285. maddelerde belirtilen hükümler gereğince, işletmelerin alacak ve borçlarını kayıtlı değeri üzerinden değerlendirilmesi esas olarak kabul edilmekle birlikte, vadesi gelmemiş senede bağlı alacakların değerleme günündeki değerine getirilerek değerlendirilmesi öngörülmüştür. Kanundan da anlaşılacağı gibi bu uygulamayı yapmak işletmelerin kendi isteklerine bağlıdır. Ancak bankalar, finansman kuruluşları ve sigorta şirketleri bu uygulamayı yapmak zorundadırlar.[101]

4.8. Gayrimenkul İştirak ve Satışından Doğan Kazancın Sermayeye Eklenmesi Uygulaması

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun geçici 28. maddesine göre tam mükellef kurumların iştirak hisseleri ile gayrı menkullerin peşin bedelle satılması ve satış kârının sermayeye eklenmesi, bazı koşullara uyulması kaydıyla kurumlar vergisine ve fon payına tabi tutulmaması mümkündür. Bu uygulamanın uygulanabilmesi için, satıştan elde edilen gelirin kolay nakde çevrilebilen varlıklardan meydana gelmesi ve en geç sermaye artırımının gerçekleşeceği tarihe kadar nakde çevrilmiş olması gerekmektedir. Ayrıca gayrimenkul ve iştiraklerin borç karılığı satışları da kurumların finansman imkânlarını arttıracağı için nakit olarak kabul edilmiştir. Bunun yanı sıra, kamulaştırma yoluyla elden çıkarılan gayrimenkul ve iştirak hisseleri yukarıda belirtildiği gibi istisnadan yararlanabilmektedir.

4.9. Yatırım İndiriminde Endeksleme Uygulaması

Yatırım indirimi uygulaması bir vergi istisnasıdır. Bu istisna tutarının belirlenmesinde mükelleflere ilgili yıl kazancından indirilemeyen yatırım indirim tutarını izleyen yıllarda yeniden değerleme oranı ile arttırma imkânı getirmiştir.[102] Bu endekslemenin temel amacı, indirilemeyen yatırım indirimi tutarının, enflasyon nedeniyle aşınmasını engellemektir. Bu yöntem, indirilmeyen yılı takip eden 3 yıl süresince uygulanır. Endeksleme sonucunda işletmeler yatırım harcamalarını

[101] Remzi Örten, Aydın Karapınar, **Enflasyon Muhasebesi**, ss.34 – 35.
[102] Aynı, s.70.

indiremedikleri yıllarda, enflasyondan dolayı oluşan reel kayıplarını göz önüne almaktadır. Böylece yatırım indirimi uygulamasından gerçek tutarlar üzerinden yararlanılmış olmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ENFLASYON MUHASEBESİ VE TÜRKİYE'DEKİ UYGULAMALARI

1. ENFLASYON MUHASEBESİNİN ÇIKIŞ NEDENİ, TANIMI VE AMACI

En basit tanımıyla, belirli bir dönemdeki paranın satın alma gücünü, farklı bir dönemdeki geçerli olan paranın satın alma gücüyle ifade etme işlemine enflasyon muhasebesi adı verilmektedir. Bir başka tanıma göre ise enflasyon muhasebesi, tarihi maliyetler ile ifade edilmiş olan işletme değeri üzerindeki fiyat değişikliklerinin etkisini gösteren ve önlemleri alarak, işletmenin değerinin gerçek durumu yansıtır hale getirilmesini sağlayan muhasebe sistemleridir.

Enflasyon muhasebesinin amacı kısaca, mali tabloların paranın dönem sonundaki satın alma gücüne göre yeniden düzenlenmesidir. Bu düzenleme işlemi ile anlatılmak istenen, kayıtlar yerine tablolar üzerinde düzenleme yapılacağıdır. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere muhasebenin ana amacı, işletme için finansal sonuçlar doğuran olay ve işlemlere ilişkin verileri sistemli bir biçimde miktar ve tutar olarak toplamak ve bu verileri, işletme birimi ile ilgisi olan kişilerin amaç ve gereksinimlerini göz önünde bulundurmak suretiyle sınıflandırıp işlemek ve ulaştığı sonuçlan, söz konusu kişilere anlamlı raporlar halinde sunmak oluşturur.[103]

Enflasyonun muhasebe üzerine temel etkisi, muhasebenin dayandığı temel varsayım ve ölçü birimi olan paranın değişmezliği varsayımının enflasyonist ortamda ortadan kalkmasıdır.[104] Parasal değerleri ölçen bir ölçü biriminin değiştiği bir ortamda, bir takım rakamların rapor haline dönüştürülmesi sonucu muhasebe anlamsız rakamlar yığını haline gelir ve hatalı raporlar hatalı kararlan beraberinde getirir. Ayrıca geleneksel muhasebeye tarihi maliyet esasına dayalı olması nedeniyle, enflasyon ortamında bilançonun aktif ve pasifîndeki kalemler birbirlerinden farklı satın alma gücüyle yer alır, bir başka deyişle parasal değerler cari değeriyle, parasal olmayan değerler maliyet değeriyle yer alır. Paranın değer ölçüsü özelliğini kaybettiği durumda işletmenin

---

[103] Nalan Akdoğan, **Enflasyon Muhasebesi**, Ankara: Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Mali Bilimler ve Muhasebe Yüksek Okulu Yayınlan No:l, 1980, s.29

[104] Keith Robson, **"The Discourse oflnflation Accounting on The Interrelations Between Econamic Theory andDebates on İnflation Accounting"** European Accounting Review, 3:2,1994, s.197

kapasitesinin yeniden yapılandırmasını sağlamak, gerçek durumunu yansıtmak ve sosyal etkinliğini korumak amacıyla enflasyona göre hesapların düzeltilmesi gerekir. Geleneksel muhasebenin enflasyonist dönemlerde temel amaçlarını yerine getirememesi nedeniyle çeşitli enflasyon muhasebesi yöntemleri geliştirilmiştir. Bu modeller " *Genel Fiyat Düzeyi Muhasebesi", "Cari Değer (İkame Maliyet) Muhasebesi", "Genel Fiyat-Cari Maliyet Muhasebesi (Entegre Yöntem)"* olmak üzere üç çeşittir.

2. ENFLASYON MUHASEBESİ MODELLERİ

Genel Fiyat Düzeyi Muhasebesi; Enflasyon ortamında genel fiyat seviyesi belli bir ortalama olarak ifade edilmekte, bu yükseliş tüm mal ve hizmetler için aynı zamanda, aynı oranda olamamaktadır; bazı durumlarda nispi fiyat hareketlerinin işletmelerin mali tabloları üzerinde yarattığı etkiler genel fiyat artışlarına göre daha önemli olmaktadır.[105] Yöntemin esasını, fiyatlardaki genel değişimin mali tablolara yaptığı etkileri giderebilmek için, tabloların genel bir endeks yardımıyla düzenlenmesi teşkil etmektedir. Tarihi maliyet muhasebesi siteminin ölçülerini kullanan bu metotta para yerine fiyatlar genel düzeyini ortaya koyan satın alma gücünden yararlanılır. Bu yöntemle dönem sonlarında üretilen finansal tablolar paranın satın alma gücüne göre yeniden düzenlenir[106]

Enflasyon oranlarının çok yüksek olduğu ve süreklilik kazandığı ekonomilerde kısmi düzeltme yöntemleri yetersiz kalmaktadır. Buradan hareketle geliştirilen genel düzeltme yöntemleri; yüksek enflasyon dönemlerinde paranın satın alma gücünün düştüğü ve bazı muhasebe kavram ve ilkelerinin geçerliliğini kaybettiği görüşüne dayanmaktadır. Bu nedenle genel düzeltme yöntemleri, finansal tablolardaki tüm kalemleri içerek şekilde geniş kapsamlı bir düzeltmenin yapılmasını öngörür. Bu metotta ilk önce yapılması gereken düzeltilecek tabloların seçilmesidir. Daha sonra düzeltme de kullanılacak endeks seçilir. Endeks olarak;

- Toptan Eşya Fiyat Endeksi,
- Tüketici Fiyatları Endeksi,

---

[105] Mehmet Yüce, **Enflasyon Muhasebesi ve Bu Bağlamada Tflrk Vergi Sisteminde Yer Alan Düzenlemelerdi 999)** http:/Avww.basarm.com.tr/dergi/99-06/a/enflasvonmuhasebesiJıtm. (19.11.2002),s.7–8

[106] Mehmet Civan,Ekrem Kara,Ferah Yıldız, **a.g.e.**, s.7.

- Milli Gelir Deflâtörü kullanılabilir

  Endeks seçerken; Ekonomide üretilen mâmul ve hizmetlerin büyük bir kısmını içerecek kadar geniş kapsamlı olmasına,
- Fiyatlardaki değişimi en hızlı ve gerçekçi şekilde yansıtmasına,
- Geçmiş yıllara ait verileri içermesine
- Kolay ve hızlı hazırlanabilir olmasına dikkat edilmelidir.[107]

Endeks yardımıyla gerekli düzeltme katsayıları hesaplanır. Daha sonra düzeltilecek mali tabloda yer alan kalemlerin hangilerinin parasal, hangilerin parasal olmayan kalemler olduğunun tespiti gereklidir. Bu aşamadan sonra, parasal olmayan kalemlerle ilgili olarak, işletmenin satın alma fiyatı ve satın aldığı tutarlar gibi ayrıntılı bilgilere ulaşılır. Bu aşamadan sonra parasal olan kalemleri elde tutma kazancı/kaybı hesaplanır. Oluşan bu yeni rakamlara göre düzeltilmiş tablolar hazırlanır.

Parasal değerlerin elde bulundurulması nedeniyle elde edilen satın alma gücü kazançlarıyla uğranılan satın alma gücü kayıplarının bilanço ve gelir tablosunda nasıl gösterileceği konusunda bir görüş birliği bulunmamaktadır. Bu konuda şu olasılıklar mevcuttur.

Sermayenin içinde göstermek; kayıp ve kazançların sermayenin içinde gösterilmesi genel fiyat düzeyi muhasebesinin amacına uygun düşmemektedir. Çünkü parasal değerlerin elde bulundurma kazancının sermaye ile karışık halde bulunması, finansal tablolardaki açıklık ilkesi ile çelişkili olmaktadır.

Dönem gelirinin bir unsuru Olarak göstermek; bu şekilde gösterilmesi ise işletme sonuçlarının sağlıklı analizini engelleyebilir.

Gelir tablosunda ayrı bir kalem olarak göstermek; kayıp ve kazançların bu şekilde gösterilmesinin amaca en uygun olduğu söylenebilir. Böylece parasal değerleri elde bulundurma kazancı dönem gelirine katılmakta, fakat diğer gelirlerden ayrı gösterildiğinden işletme sonuçları da sağlıklı bir şekilde değerlendirilebilmektedir[108]

2.1. Cari Maliyet Muhasebesi Yöntemi

Bu yöntemin esas özelliği gelir tablosu düzenlenirken ilgili şirketin sahip olduğu varlıkların üretim kapasitelerinin korunabilmesi için gereken cari maliyetlerinin dikkate

---

[107] Nalan Akdoğan, Nejat Tenker, **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri** ,s.712.
[108] Uman, **Enflasyon Muhasebesi** s.95–96.

alınmasının ve bilanço düzenlenirken de bu kalemlerin yine aynı kavram içerisinde cari maliyetleri üzerinden gösterilmelerinin kabul edilmesidir. Görüldüğü üzere burada esas alınan işletmenin hâlihazırda sahip olduğu üretim kapasitesinin korunması kavramıdır.[109] Bu yöntemde bütün parasal olmayan varlık kalemleri cari maliyet değerleri ile mali tablolara yansıtılırlar. Daha öncede açıklandığı üzere cari maliyet olarak genellikle ilgili varlığın cari yerine koyma maliyeti dikkate alınmaktadır. Bu kalemlere örnek olarak stoklar ve sabit kıymetler gösterilebilir. Bu kalemlerin gelir tablosundaki brüt kar ve faaliyet karı tutarlarına dahil olan satılan malın maliyeti ve amortisman gideri gibi çeşitli kalemlere etkileri de cari maliyetleri esas alınarak belirlenirler. Bilançoda gösterilen ve bu esasa göre yeniden ifade edilmiş tutarlar ile tarihi maliyetler arasındaki toplam fark rakamı genel olarak kabul edilen iki esasa göre farklılık arz etmektedir[110]. Eğer üretim kapasitesinin korunması kavramı ile şirkete yatırılan mali kaynakların korunması (financial capital maintenance concept) amaçlanmışsa bu fark tutarı gelir tablosunda " gerçekleşmemiş elde bulundurma kazancı" hesabında yansıtılır. Buna göre, söz konusu parasal olmayan kalemlerin satılan bölümlerinin yeniden ifade edilmiş rakamları ile tarihi maliyetleri arasındaki toplam fark ise yine gelir tablosunun aynı bölümünde, ancak bu kez "gerçekleşmiş elde bulundurma kazancı" hesabında gösterilirler.[111] Eğer üretim kapasitesinin korunması kavramı ile şirketin sahip olduğu varlıkların korunması (physical capital maintenance concept) amaçlanmışsa bu fark tutarı bilançoda öz sermaye kalemleri içerinde "gerçekleşmemiş değer artış fonu" hesabında yansıtılır. Buna göre, söz konusu parasal olmayan kalemlerin satılan bölümlerinin yeniden ifade edilmiş rakamları ile tarihi maliyetleri arasındaki toplam fark ise yine öz sermaye kalemleri içerisindeki aynı fon hesabında, ancak bu kez "gerçekleşmiş değer artışı" hesabında gösterilirler.

Cari maliyetlerin belirlenmesinde yaralanılan belli başlı kaynaklar şunlardır[112]:

1. Cari satıcı faturaları

---

[109] Gynther, R.S., Accounting **for Price Level Changes: Theory and Procedures, Pergamon Press,** 1978, s: 129.
[110] Vancil, Richard F., Inflation **Accounting- The Great Controversy, Harvard Business Review,** March- April 1976, s: 61-62.
[111] Revsine, Lawrence ve Thies, James B., **Price Level Adjusted Replacement Cost Data, The Journal of Accountancy,** May 1977, s: 72-73
[112] Financial Accounting Standards Board, Current Text, Accounting Standards as of June 1, 1993, s: 6606-6609.

2. Satıcı fiyat listeleri ve teklifleri,
3. Hükümet veya diğer bağımsız kuruluşlar tarafından yayımlanan özel fiyat indeksleri.
4. Standart üretim maliyetleri.
5.

Tablo 1: Genel Fiyat Düzeyi Muhasebesi- Cari Değer Muhasebesi Karşılaştırması

	GENEL FİYAT DÜZEYİ MUHASEBESİ	**CARİ DEĞER MUHASEBESİ**
Kar Kavramı	özsermayenin satın alma gücünün korunması kavramına göre tanımlanır. Bu anlamda kar, aym satım alma gücüne sahip para birimi ile belirtilmiş olan dönem başı özsermaye ile dönemsonu özsermaye	özsermayenin üretim gücünün korunması kavramına göre tanımlanır. Bu durumda tarihi maliyet yerine cari yenileme maliyeti kullanılır; kar, hâsılat ve bu hâsılatı oluşturan varlığın yerine
Değerleme Ölçüsü	Tarihi maliyetlerin genel fiyat endekslerine göre düzeltilmiş tutarı	Cari Değerler, • Ekonomik Değer • Net Bugünkü Değer • Net Gerçekleşebilir Değer • Yenileme Maliyeti
Finansal Tabloların Sunumunda Kullanılan Ölçü	Paranın satın alma gücü	Paranın nominal değeri veya paranın satım alma gücü
Düzeltmede Kullanılacak Endeks	Genel Fiyat Endeksleri (TEFE)	• Endeksleme (Özel Fiyat Endeksleri) • Doğrudan Fiyatlama (Satıcıların Alınan Fiyat Listeleri) • Birim Fiyatlama {özellikle Binalar için) • Fonksiyonel Fiyatlama

2.2. Karma Yöntem

Bu sistemin genel özellikleri aşağıda özetlenmişlerdir:

1. Bu sistemlerde gerek genel gerekse özel (nisbi) fiyat hareketlerinin etkilerinin mali tablolara birlikte yansıtılmaları önerilmektedir. Diğer yöntemlerden daha geniş kapsamlı olması nedeniyle karma sistemin en iyi enflasyon muhasebesi yöntemi olduğu çeşitli yazarlarca ileri sürülmektedir

2. Bu yöntemde cari maliyet esasında olduğu gibi parasal olmayan varlıklar cari maliyetlerine göre bilançoda gösterilmektedir. Bunun yanında öz sermaye kalemleri fiyatlar genel seviyesi esasında olduğu gibi fiyat indekslerindeki değişmelere paralel olarak yeniden ifade edilmektedirler.

Bu şekilde hem parasal olmayan kalemlerin cari maliyetlerinin, hem de sermaye ve dağıtılmamış karlar gibi diğer kalemlerin paranın satın alma gücündeki değişmelere paralel olarak sabit bir para birimi ile ifade edilmeleri hedeflenmektedir.

Bu yöntemin gelir tablosuna etkileri ise şunlardır:

Stoklar ve sabit kıymetler gibi kalemlerin bilançoda gösterilen cari maliyetleri ile tarihi maliyetleri arasındaki fark gelir tablosunda iki kalemde gösterilmektedir; bu tutarın paranın satın alma gücündeki değişmelere isabet eden bölümü "net parasal pozisyon kaybı veya kazancı" kalemi içerisine dahil edilirken geri kalan bakiye "gerçekleşmemiş elde bulundurma kazancı"nda gösterilir. Bu kalemler elden çıkarıldıkları zaman söz konusu bakiye "gerçekleşen elde bulundurma kazancı" hesabına aktarılır.

1. Amortisman gideri ve satılan malın maliyeti tutarları ilgili sabit kıymetlerin cari maliyetleri esas alınarak hesaplanmaktadır.

2. Diğer bütün gelir tablosu kalemleri (satışlar, genel idare giderleri, pazarlama giderleri ve diğer) ilgili işlemlerin gerçekleştiği tarihten bilanço tarihine kadar paranın satın alma gücündeki değişmelere göre indekslenerek yeniden belirlenir.

3. "Net parasal pozisyon kaybı veya kazancı" parasal varlıkların, parasal borçlardan fazla olması durumunda elde edilecek net tutarın gerçek değerinde enflasyon nedeniyle ortaya çıkan düşme nedeniyle gerçekleşen zarar, ya da bunun tersinin söz konusu olduğu hallerde ise kar tutarının kaydedildiği hesaplardır.

Bilançodaki "Varlıklar= Borçlar+ Öz sermaye" temel eşitliği dikkate alındığında, parasal varlıkların parasal borçlardan fazla olması halinde parasal olmayan varlıklar toplamının parasal olmayan borçlar ve öz sermaye kalemlerinin toplamından daha düşük olması hali söz konusudur. Bu koşulların tam tersinin söz konusu olması halinde de aynı ters orantılı ilişki kurulabilir. Buna göre "Net parasal pozisyon kaybı veya zararı" kalemi yeniden ifade edilmiş bütün parasal olmayan kalemlerin ve öz sermaye hesaplarının tarihi maliyetleri ile paranın satın alma gücündeki değişmelere göre hesaplanan tutarları arasındaki net fark rakamı olarak hesaplanarak gelir tablosu'nda "parasal düzeltmelerden önceki kar" tutarına dâhil edilir.

Bu karma yöntemin diğer yararlarının da bir taraftan enflasyonun öz sermaye üzerinde yarattığı erimeyi tesbit ederek finansal anlamıyla sermayenin korunması için gerekli önlemlerin alınmasında yararlı bilgileri içermesi, diğer taraftan da parasal kalemlerin cari maliyetlerinin açıklanması ile fiziksel anlamıyla sermayenin korunması için izlenecek yatırım politikalarının oluşturulmasına katkıda bulunması olduğu ileri sürülmektedir[113]

3. ENFLASYON MUHASEBESİNİN TÜRKİYE'DEKİ GELİŞİMİ

Enflasyon muhasebesi ile ilgili çalışmaların ülkemizdeki geçmişi incelendiği zaman, 1950'li yıllara değin uzanan ve yeniden değerleme olarak bilinen çalışmaların olduğu görülür. Ülkemizde enflasyonun hızla arttığı dönemlerde herhangi bir düzenleme yapılmadığı yapılan araştırmalarla ulaşılabilecek bir sonuçtur. Ancak 1954 - 59 yıllarında KİT'ler ve özel sektörün yüksek enflasyondan olumsuz etkilenmesinin akabinde reform komisyonları kurulmuş, raporlar yayınlanmıştır. 1961'de kurulan Vergi Reform Komisyonu'nun önerisi ile yeniden değerleme kavramı literatürümüze

[113] Vancil, Richard F., **Inflation Accounting- The Great Controversy, Harvard Business Review,** March April 1976, s: 61-62.

girmiştir.[114] Ancak yeniden değerleme oranlarının Maliye Bakanlığı tarafından yayınlanması neticesinde yeniden değerleme 1983 yılına kadar ülkemizde uygulama imkânı bulamamıştır. Yeniden değerleme ile yüksek enflasyon dönemleri sonunda tekrar tarihi maliyetler muhasebesi sistemine dönülmesi öngörülmüş ancak, sürekli enflasyonun hâkim olduğu dönemimiz ekonomisinde istenilen sonuçlar alınamamış, bunun üzerine yeniden değerleme uygulaması sürekli hale getirilmiş ve bakanlık tarafından her yıl güncellenerek yayınlanan yeniden değerleme oranları ile yeniden değerleme yerleşik bir hal almıştır.[115]Bunun yanı sıra önceki bölümlerde bahsedilen kısmi korunma yöntemleri ortaya konmuş ve enflasyonun olumsuz etkileri giderilmeye çalışılmıştır. Bu yöntemler; [116]

- Stok değerlemede LIFO yöntemi
- Azalan bakiyeler usulüne göre amortisman ayrımı,
- Yeniden değerleme,
- Maliyet bedeli artırımı,
- Yatırım indiriminde endeksleme,
- Finansman gider kısıtlaması,
- Alacak ve borç senedi reeskontu
- Yedekler ve oto finansman
- Yenileme fonu,
- Ar – Ge harcamalarında vergi ertelemesi,

Olarak sıralanmaktadır.

Yukarıda sayılan bu düzenlemelerinde, istenilen etkiyi yaptığından söz etmek mümkün değildir. Çünkü kısmi önlemler olarak bilinen bu metotlar, sadece bir veya birkaç kalemden kaynaklanan olumsuzluğu gidermeye yöneliktir.[117]

Tüm bu düzenlemelere rağmen enflasyon muhasebesi ile ilgili olarak ülkemizde 2000 yılına kadar herhangi bir hareketlilik olmamıştır. Gerek muhasebe çevrelerinin,

---

[114] Nuri Uman,a.g.e.,s.165.
[115] Ahmet Yüksel,**a.g.e.**, ss.158 – 159.
[116] Bünyamin Öztürk, Mustafa Özer, A.Taner Şengül, **Vergi Kanunlarına Göre Enflasyon Muhasebesi**, Pusula Denetim, Mart 2004, ss.17 – 23.
[117] Nuri Uman,**a..g.e.** ,s.168.

gerekse akademik çevrelerin baskıları sonucunda ülkemizde konuyla ilgili hareketlenmeler olduğu görülmüş son yıllarda bazı düzenlemeler yapılmıştır. Bunlar,

- Türkiye Muhasebe Standardı - 2 Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Finansal Raporlama,
- Bankacılık Denetleme Düzenleme Kurulu tarafından yayınlanan 14 no' lu tebliğ,
- SPK tarafından yayınlanan Seri XI No:20 tebliği,
- Maliye Bakanlığı tarafından yayınlanan 5024 Sayılı Kanun,
- 12 Sıra No' lu Muhasebe Uygulama Genel Tebliği
- 2,3,4,6,8,9,10,11,14,17,18,19 no' lu VUK Sirkülerleri
- 328,333,337,338,339,345 ve 348 no' lu VUK Genel Tebliğleri olarak sıralanır.

.

4. ENFLASYON MUHASEBESİYLE İLGİLİ OLARAK YAYINLANMIŞ DÜZENLEMELER

4.1 Uluslararası Muhasebe Standartları

1973 yılında kurulmuş olan Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASC) tarafından yayınlanmış 29 no' lu standarttır. Standart "Hiper Enflasyonist Ekonomilerde Finansal Raporlama" başlığını taşımaktadır. Standartta yüksek enflasyon döneminin ne olduğu, mali tabloların nasıl düzeltileceği, yüksek enflasyon durumunun sona ermesi halinde neler yapılacağı, mali tablolarda yapılacak açıklamalar ve yürürlük tarihi gibi konulara değinilmiştir. İlgili standart 1 Ocak 1990 ve daha sonrası dönemlerde hazırlanan mali tablolar için geçerli olduğu ifade edilmiştir.

4.2. Türkiye Muhasebe Standartları

TURMOB muhasebe standartları oluşturmak amacıyla bünyesinde Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu'nu (TMUDESK) kurmuştur. TMS - 2 standardı da ilgili kurul tarafından oluşturulmuş ve "Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Finansal Raporlama" adı altında yayınlanmıştır. Yayınlanma amacı, metinde geçen terimler, yüksek enflasyon döneminin belirtileri, mali tabloların nasıl düzeltileceği, endeks seçimi ve kullanılış şekli, yüksek enflasyon döneminin sona ermesi durumunda yapılacaklar gibi bilgilere yer verilmiştir.

4.3. SPK Seri: XI N:20 Tebliği

Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Mali Tabloların Düzeltilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ adıyla hazırlanmış ve 28 Kasım 2001 tarihinde 24597 sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğe girmiştir. Diğer metinlerde olduğu gibi burada da, tebliğin amacı, kapsamı dayanağı, tebliğdeki tanımlar, yüksek enflasyon dönemleri, düzeltme işlemleri, düzeltme sürecinde uyulacak hükümler işlenmiştir. Tebliğ hükümleri, 31.12.2001 hesap dönemi için yıllık ve bu dönemden sonra ise ara dönem ve yıllık tablolara uygulanacaktır.Bu tebliğde parasal ve parasal olmayan kalemler ek halinde sunulmuş bunun yanı sıra "Net Parasal Pozisyon Kâr/Zarar Cetveli" ve düzeltme işlemlerinde kullanılacak endeks verilmiştir.

4.4. BDDK Tarafından Hazırlanan 14 No' lu Tebliği

22 Haziran 2002 tarihinde 24793 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan tebliğ yüksek enflasyon dönemlerinde mali tabloların nasıl hazırlanacağını göstermek amacıyla Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu tarafından Mali Tabloların Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Düzenlenmesine İlişkin Muhasebe Standardı" başlığı altında yayınlanmıştır. Tebliğin hazırlanış amacı, kapsamı, hukuki dayanağı belirtildikten sonra metinde geçen terimler tanımlanmış, yüksek enflasyon döneminin özelliklerinden bahsedilmiştir. Burada mali tabloların nasıl düzeltileceği, düzeltme katsayılarının nasıl hesaplanacağı, yüksek enflasyon döneminin bitmesi durumunda neler yapılacağı ayrıntılarıyla anlatılmıştır. Son olarak tebliğin 01.07.2002 tarihinde yürürlüğe gireceği ve BDDK tarafından yürütüleceği belirtilmiştir.

4.5. Muhasebe Sistemi Uygulaması Genel Tebliği

05.05.2004 tarihinde, 24453 nolu Resmi Gazete'de yayınlanan bu tebliğle, tek düzen hesap planına enflasyon düzeltmesi ile paralel olarak eklenecek hesaplar ve işleyişlerinden bahsedilmiştir.

4.6. Vergi Usul Kanunu Sirküleri ve Tebliğleri

Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü gerekli gördüğü durumlarda enflasyon muhasebesi sürecinde bir takım sirküler ve tebliğ yayınlamıştır. Bunların

içeriğinin tek, tek açıklanması çalışmanın amacı olmadığından sadece ilgili metinlerin yayınlanma tarihlerine göre sıralanmış bir listesi verilmiştir.

Vergi Usul Kanunu Sirküleri – 2	02.01.2004
328 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği	28.02.2004
Vergi Usul Kanunu Sirküleri – 3	12.03.2004
Vergi Usul Kanunu Sirküleri – 4	07.04.2004
333 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği	28.04.2004
Vergi Usul Kanunu Sirküleri – 6	06.07.2004
Vergi Usul Kanunu Sirküleri – 8	02.08.2004
Vergi Usul Kanunu Sirküleri – 9	05.08.2004
Vergi Usul Kanunu Sirküleri – 10	09.08.2004
337 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği	13.08.2004
338 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği	13.08.2004
Vergi Usul Kanunu Sirküleri – 11	14.08.2004
339 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği	24.08.2004
Vergi Usul Kanunu Sirküleri – 14	01.02.2005
345 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği	28.02.2005
Vergi Usul Kanunu Sirküleri - 17	24.03.2005
Vergi Usul Kanunu Sirküleri - 18	19.04.2005
348 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği	12.05.2005
Vergi Usul Kanunu Sirküleri - 19	15.07.2005

4.7. Maliye Bakanlığınca Yayınlanan 5024 Sayılı Kanun

Vergi Usul Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu Ve Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 17.12.2003 tarihinde kabul edilmiş ve 30 Aralık 2003 tarihinde 25332 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir

Ülkemizde, enflasyonun mali tablolar üzerindeki olumsuz etkisini gidermek için yapılan uygulama, 30 Aralık 2003 tarihinde yürürlüğe giren 5024 sayılı kanuna göre yapılmaktadır. 5024 Sayılı Kanuna göre, parasal olmayan kıymetlerin, enflasyon düzeltmesinde dikkate alınacak tutarlarının düzeltme katsayısı ile çarpılması suretiyle, malî tablonun ait olduğu tarihteki satın alma gücü cinsinden hesaplanması işlemi, enflasyon düzeltmesi olarak adlandırılmaktadır. Bu bölümde bu yasa ayrıntılarıyla incelenmektedir.

4.7.1. Enflasyon Muhasebesini Uygulayacak Mükellefler ve Uygulanma Dönemi

Yasaya göre enflasyon muhasebesi düzeltmesini kimlerin hangi şartlarla yapacağı belirtilmektedir:

"Kazançlarını bilanço esasına göre tespit eden gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri fiyat endeksindeki artışın, içinde bulunulan dönem dahil son üç hesap döneminde %100'den ve içinde bulunulan hesap döneminde % 10'dan fazla olması halinde malî tablolarını enflasyon düzeltmesine tâbi tutarlar. Enflasyon düzeltmesi uygulaması, her iki şartın birlikte gerçekleşmemesi halinde sona erer"

Buna göre, enflasyon muhasebesini uygulayacak mükelleflerin hem kazançlarını bilanço esasına göre tespit etmeleri gerektiği hem de aynı zamanda gelir veya kurumlar vergisi mükellefi olmaları gerektiği belirtilmiştir. İki şartı da aynı anda yerine getiren mükellefler, son üç hesap dönemi içinde belirlenen endeksteki artış %100'ün üzerinde ise ve içinde bulunulan dönemde de ilgili endeksteki artışın %10'u aşıyor olması halinde enflasyon düzeltmesi yapmaları zorunludur. Belirtilen bu oranlar Bakanlar Kurulu'nca değiştirilebilmektedir. Kurul %100 oranını %35'e kadar indirmeye ve indirim yapılmış ise tekrar kanuni seviyesine kadar çıkarmaya ve %10 oranını da %25'e kadar çıkarmaya, çıkardıktan sonra ise eski seviyesine kadar indirmeye yetkilidir.

4.7.2. Parasal ve Parasal Olmayan Kıymetler

Türk Lirasının değerindeki değişmeler karşısında nominal değerleri aynı kaldığı halde satın alma güçleri fiyat hareketlerine göre ters yönde değişen kıymetler (Yabancı paralar da parasal kıymet olarak dikkate alınır.) parasal kıymetler olarak nitelendirilir

Parasal kıymetler dışındaki kıymetler ise parasal olmayan kalemler olarak sınıflandırılmaktadır.

Parasal varlıklarla parasal yükümlülükler arasındaki fark ise net parasal pozisyon kavramı ile tanımlanmaktadır.

4.7.3. Düzeltmede Kullanılan Endeks ve Katsayılar

Düzeltme işlemlerinde kullanılacak katsayıların hesaplanmasında, Devlet İstatistik Enstitüsü'nce Türkiye geneli için hesaplanan ve ilân edilen Toptan Eşya Fiyatları Genel Endeksinden (TEFE) yararlanılmaktadır.

Malî tabloların ait olduğu aya ilişkin fiyat endeksinin, düzeltmeye esas alınan tarihi içeren aya ait fiyat endeksine bölünmesiyle elde edilen katsayı düzeltme katsayısı olarak adlandırılır. Ortalama düzeltme katsayısı ise, malî tabloların ait olduğu aya ilişkin fiyat endeksinin, bu endeks ile bir önceki dönemin sonundaki fiyat endeksi toplamının ikiye bölünmesi sonucu bulunan endekse bölünmesiyle elde edilen katsayıdır. Reel Olmayan Finansman Maliyeti kavramı ile her türlü borçlanmada, borç tutarlarına (yabancı para üzerinden borçlanmalarda borcun alındığı tarihteki Türk Lirası karşılıklarına), borcun kullanıldığı döneme ait TEFE artış oranının uygulanması suretiyle hesaplanan tutar ifade edilmektedir. Stoklar, maddi ve mali duran varlıklar ile özel tükenmeye tabi varlıklar reel olmayan finansman maliyetini ihtiva edebilecek olan parasal olmayan varlıklardır

4.7.4. Enflasyon Düzeltmesinde Toplulaştırılmış Yöntemler

Maliye Bakanlığı 5024 Sayılı Kanun da düzeltme sürecinde belirlenmiş bazı kalemler düzeltilirken yararlanabilecek ve adına toplulaştırılmış yöntemler denilen yöntemler belirlemiştir. Mükelleflerin hangi yöntemi uygulayacakları kendilerine bırakılmış, ancak toplulaştırılmış yöntemlerden birini seçen mükelleflerin seçtikleri yöntemden, bu seçimi yaptıkları hesap dönemi dâhil üçüncü hesap döneminin sonuna

kadar dönemeyecekleri belirtilmiştir. Toplulaştırılmış yöntemler, 2003 yılı düzeltmesin ile 2004 ve takip eden dönemlerde farklılık göstermektedir. Şöyle ki,

- 31.12.2003 Bilânçosu Düzenlenirken, basit ortalama yöntemi veya stok devir hızı yönteminden biri seçilebilmektedir.
- 01.01.2004 ve sonrası dönemlerde kullanılabilecek toplulaştırılmış yöntemler ise basit ortalama yöntemi veya hareketli ağırlıklı ortalama yöntemidir.

Basit ortalama yöntemi; gelir tablosu kalemleri ile stokların düzeltmede esas alınacak tarihlere bağlı kalınmaksızın dönem ortalama düzeltme katsayısı ile çarpılması suretiyle enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmasını ifade eder.

Stok devir hızı: stoklarını basit ortalama ile düzelten ve stok devir hızı yüksek olan işletmelerde düzeltme sürecinde hata oranı yüksek olabilir. Bu durumda bu gibi işletmeler için stok devir hızı yöntemi ile stokta görünen malların hangi aya ait olduğu saptanarak düzeltme işlemi gerçekleştirilebilir.

Hareketli ağırlıklı ortalama yöntemi: dönem sonu stok ve dönem içinde satılan mal maliyetinin enflasyon düzeltmesine esas alınacak tutarlarının hareketli ağırlıklı ortalama düzeltme katsayısı ile çarpılması suretiyle enflasyon düzeltmesine tâbi tutulmasıdır. Bu yöntemde kullanılacak olan hareketli ağırlıklı ortalama düzeltme katsayısı şu şekilde formüle edilebilir.

4.7.5. Enflasyon Muhasebesinde Kullanılacak Hesaplar

Enflasyon muhasebesinin uygulanması sürecinde kullanılacak olan yeni hesaplar 12 Sıra No' lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinde belirtilmiştir.

Enflasyon fark hesapları; parasal olmayan kıymetlerin düzeltme işlemi sonrası değeri ile düzeltme öncesi değeri arasındaki farklarının kaydedildiği hesaplara verilen addır.

Enflasyon düzeltme hesabı; parasal olmayan kıymetlerin düzeltilmesi sonucu oluşan farkların kaydedildiği hesaplardır.[118]

---

[118] Recep Pekdemir, Yakup Selvi, **Örneklerle Enflasyon Düzeltmesi**, Lebib Yalkın Yayımları, Ocak 2004, s.46

Düzeltme işlemleri ile birlikte kullanılacak diğer hesaplar ise şu şekildedir:

- Yıllara Yaygın İnşaat Enflasyon Düzeltme Hesabı
- Yıllara Yaygın İnşaat Enflasyon Düzeltme Hesabı
- Sermaye Düzeltmesi Olumlu Farkları
- Sermaye Düzeltmesi Olumsuz Farkları (-)
- Enflasyon Düzeltmesi Karları
- Enflasyon Düzeltmesi Zararları (-)
- Yıllara Yaygın İnşaat Enflasyon Düzeltme Hesabı
- Enflasyon Düzeltme Hesabı

4.7.6. Düzeltme İşlemlerinde Esas Alınacak Tarihler [119]

Tablo 2: Düzeltme İşlemlerinde Esas Alınacak Tarihler

Menkul Kıymetler Mali Duran	Satın Alma Tarihi
İlk Madde Malzeme Ticari Mallar Yarı Mamul Mamul Stoklarını Maliyetine Dâhil Edilen Unsurlar	Deftere Kayıt Tarihi Bunlara mahsuben verilmiş olan veya alınan parasal olmayan avanslar ödeme veya tahsil tarihinden mahsup tarihine kadar düzletilme işlemine tabi tutulur.
Yıllara yaygın İnşaat ve Onarım İşlerinde Maliyet Unsurları	
Gelecek Aylara ve Yıllara Ait Giderler	
Maddi Duran Varlıklar ve Bunların Unsurları	
Maddi Olmayan Duran Varlıklar ve Bunların Unsurları	
Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar ve Bunların Unsurları	
Yıllara Yaygın Onarım İnşaat ve Onarım Hak Edişleri	
Kâr Yedekleri	
Özel Fonlar	
Haklar ve Şerefiyeler	
Parasal Olmayan Alınan Depozito ve Teminatlar	Tahsil Tarihi
Parasal Olmayan Alınan Avanslar	
Nakit Olarak Ödenmiş Sermaye	
Hisse Senedi İhraç Primleri	
Hisse Senedi İptal Kârları	
Parasal Olmayan Verilen Depozito ve Teminatlar	Ödeme Tarihi
Parasal Olmayan Verilen Avanslar	
Ayni Sermaye Olarak Konulan Kıymetler	Mülkiyetin İntikal Ettiği Tarih
Kâr yedekleri Geçmiş Yıl Kârları Net Dönem Kârının Sermayeye İlavesiyle Artırılan Sermaye	Tescil Tarihi
Nakdi Sermaye Karşılığı Alınan Hisse Senetleri	Ödeme Tarihi
Ayni Sermaye Karşılığı Alınan Hisse Senetleri	Sermaye Karşılığı Konulan Kıymetin Mülkiyetinin İntikal Ettiği Tarih
Temettü Karşılığı Alınan Hisse Senetleri	iştirak Edilen Şirket Sermayesinin Tescil Tarihi
Parasal Olmayan Karşılıklar	İlgili Kıymetin Düzeltmeye Esas Tarihi

[119] Sait Kaygusuz, Şükrü Dokur, **Enflasyon Düzeltmesi ve Uygulamaları,** 1. Baskı, Bursa: Alfa Yayınları, Mart 2004,s.73.

4.7.7. Düzeltme İşlemlerinde Esas Alınacak Tutarlar

Parasal olmayan kıymetlerin değerlemede esas alınacak tutarları şu şekilde belirlenmiştir:

- Maddi duran varlıklar, maliyet bedeli ile
- Mali duran varlıklar alış bedeli ile
- Birikmiş amortismanlar ait olduğu kıymetin bilânço değerinde düzeltme sonrası ortaya çıkan artış oranı ile
- Stoklar maliyet bedeli ile değerlemeye tabi tutulur.
- Öz sermaye kalemleri düzeltilirken var ise 01.01.2004 tarihinden önce ayrılmış, yeniden değerleme, maliyet artış fonu gibi fonlar sıfırlanır [185]

5.ENFLASYON MUHASEBESİ UYGULAMALARINDA MEYDANA GELEN AKSAKLIKLAR ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

5.1. Araştırma Yöntemi

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evreni, örneklemi, veri toplama teknikleri, veri toplama aracı ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel çözümleme teknikleri sunulmuştur.

5.2 Araştırmanın Deseni

Bu araştırma betimsel yöntem ve ilişkisel tarama modeline göre desenlenmiştir. Deneklerin var olan özelliklerine hiçbir değişiklik yapılmaksızın veri toplanarak, var olan durum hakkında deneklerin görüşleri alınmaya çalışılmıştır. Betimleme yöntemi geçmişe ya da halen var olan bir durumu var olduğu sekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, kendi şartları içinde ve olduğu gibi tanımlamaya çalışılır. Olayı değiştirme ve etkileme çabası gösterilmez. Önemli olan bilmek istenen şeyi gözleyip belirleyebilmektir. İlişkisel tarama modelleri, iki veya daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir.

5.3. Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evreni,

Kocaeli ili merkez ve ilçelerinde serbest muhasebeci,serbest muhasebeci mali müşavir,yeminli mali müşavir olarak faaliyet gösteren meslek mensupları dır.Halen odamızda 863 adedi erkek ve 271 adedi kadın olmak üzere 1134 adet meslek mensubu üye olup; bunlar içerinde 439 adet meslek mensubu bağımlı olarak kalan 695 adedi ise bağımsız olarak mesleklerini icra etmektedirler. bu meslek mensubu arkadaşlarımızdan 200 adedine anket formu gönderilmiş olup 150 adet geri dönüş ile çalışma tamamlanmıştır.

5.4. Veri Toplama Araçları

Araştırma başlamadan önce ve devam ederken ilgili tüm tezler, kitaplar, meslek alanlarında yapılmış önceki araştırmalar ve konuyla ilgili diğer tezlere ulaşılacak kütüphaneler ve internet ağı ayrıntılı olarak taranmıştır.

Bu araştırmada, veri toplama amacı ile bir anket kullanılmıştır. Ankette cinsiyet, mesleki kıdem, eğitim durumu, mesleki unvan, bitirilen lisenin statüsü gibi sınıflandırma amaçlı soruların yanı sıra katılımcıların enflasyon muhasebesi konusundaki görüşlerinin alındığı likert tipindeki sorular yer almaktadır.

5.5. Verilerin Çözümlenmesi ve Yorumu

Araştırma için gerekli veriler deneklere uygulanan anket yoluyla elde edilmiştir. Anket yoluyla elde edilen ham veriler bilgisayara aktarılmıştır. Araştırmanın ana problemine cevap bulma sürecinde, SPSS16.0 (Statistical Packet for The Social Science) programından yararlanılmıştır.

Araştırmanın problemlerinin çözümlenmesinde “Bağımsız İki Örneklem T-Testi” (Independent-Samples T Test) ve “Tek Yönlü Varyans Analizi” (ANOVA) yapılarak yorumlanmıştır

6.BULGULAR VE TARTIŞMA

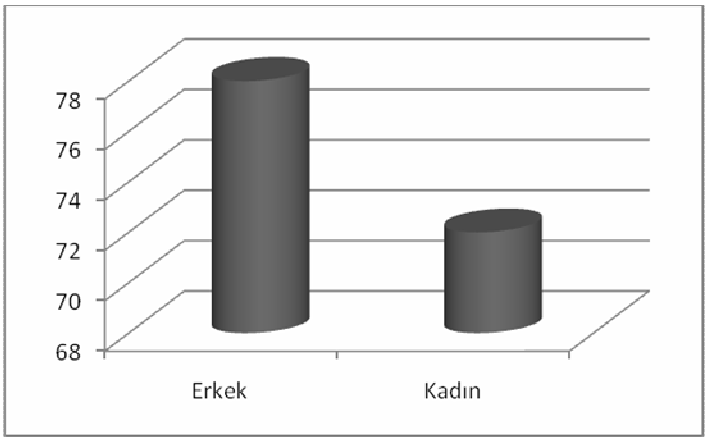
6.1. Genel Bulgular

Yapılan çalışma sonucundan uygulamada birebir çalışan ve meslek mensubu olan kişilerle gerek cinsiyet,gerek eğitim,gerek mesleki unvan vede gerekse mesleki kıdeme göre aşağıdaki dağılımlara göre genel olarak aynı eğitimde veya aynı kıdemde aynı sonuçlara ulaşılmıştır fakat cinsiyet farkı sonuçlarda genel olarak farklı sonuç yaratmamıştır.

Tablo 3. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Dağılımlar

CİNSİYET	FREKANS	YÜZDE	BİRİKİMLİ YÜZDE
Erkek	78	52,0	52,0
Kadın	72	48,0	100,0
Toplam	150	100,0	

Ankete katılan bireylerin 78'i erkeklerden, 72'si de kadınlardan oluşmaktadır. Cinsiyet dağılımına ilişkin dağılımlar incelendiğinde araştırmaya katılan erkeklerin kadınlardan daha fazla olduğu görülmektedir. Cinsiyet dağılımına ilişkin grafiksel gösterim Grafik 1'de verilmiştir.

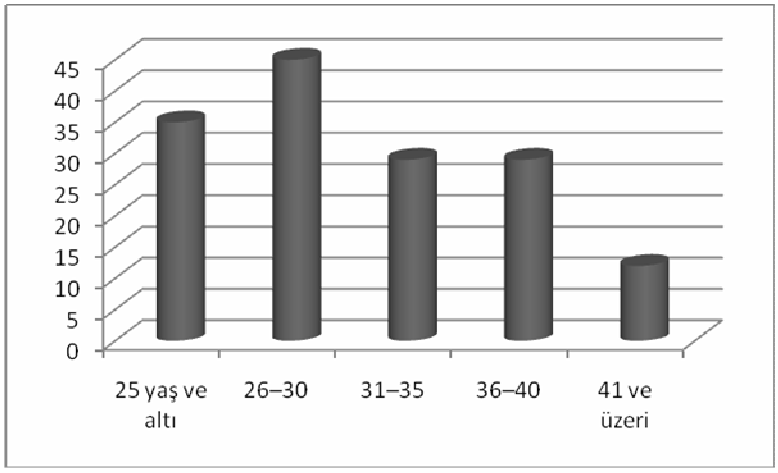

Grafik 11 Cinsiyet Dağılımına İlişkin Frekanslar

Tablo 4. Yaş Değişkenine İlişkin Dağılımlar

YAŞ	FREKANS	YÜZDE	BİRİKİMLİ YÜZDE
25 yaş ve altı	35	23,4	23,4
26–30	45	30,0	53,3
31–35	29	19,3	72,7
36–40	29	19,3	92,0
41 ve üzeri	12	8,0	100,0
Toplam	150	100,0	

Ankete katılan bireylerin %30'u 26–30, %19,3'u 31–35, %19,3'u 36–40 yaş arasındadır. Ayrıca %23,4'ü 25 yaş ve altı, %8'i ise 41 yaş ve üzerinde olduğu gözlemlenmektedir. Yaş değişkenine ilişkin dağılımlara genel olarak bakılacak olursa ankete katıla bireylerin %90'ının 40 yaşının altında olduğu görülmektedir. Yaş değişkenine ait grafiksel gösterim Grafik 2'de verilmiştir.

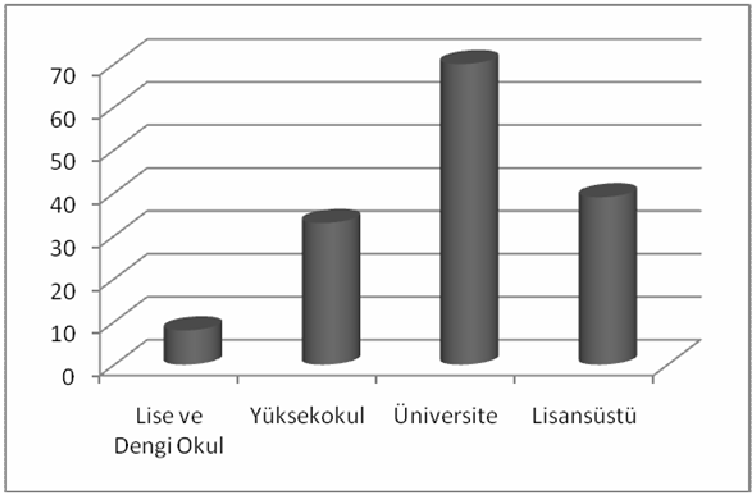

Grafik 12 Yaş Dağılımına İlişkin Frekanslar

Tablo 5.Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin Dağılımlar

EĞİTİM	FREKANS	YÜZDE	BİRİKİMLİ YÜZDE
Lise ve Dengi Okul	8	5,3	5,3
Yüksekokul	33	22,0	27,3
Üniversite	70	46,7	74,0
Lisansüstü	39	26,0	100
Toplam	150	100,0	

Ankete katılan bireylerin eğitim düzeylerine ilişkin dağılımlar incelendiğinde, 70 üniversite, 33 yüksekokul, 39 lisansüstü, 8 lise mezunu bulunduğu görülmektedir. Eğitim düzeyine ilişkin tabloya genel olarak bakıldığında % 70'lik kısmın yüksek öğrenim gördüğü gözlemlenmektedir. Eğitim düzeyi değişkenine ilişkin grafiksel gösterim Grafik 3'de verilmiştir.

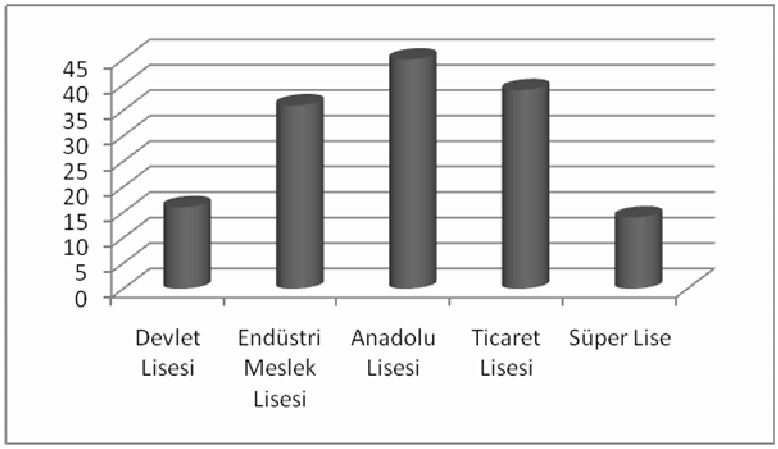

Grafik 13 Eğitim Durumu Dağılımına İlişkin Frekanslar

Tablo 6. Bitirilen Lisenin Statüsü Değişkenine İlişkin Dağılımlar

LİSE STATÜSÜ	FREKANS	YÜZDE	BİRİKİMLİ YÜZDE
Devlet Lisesi	16	10,7	10,7
Endüstri Meslek Lisesi	36	24,0	34,7
Anadolu Lisesi	45	30,0	64,7
Ticaret Lisesi	39	26,0	90,7
Süper Lise	14	9,3	100,0
Toplam	150	100,0	

Ankete katılan bireylerin bitirdikleri lisenin statüsüne ilişkin dağılımlar incelendiğinde, 45 Anadolu Lisesi, 39 Ticaret Lisesi, 36 Endüstri Meslek Lisesi, 16 Devlet Lisesi, 14 Süper Lise mezunu olduğu gözlemlenmektedir. Tabloya genel olarak bakıldığında Devlet Lisesi ve Süper Lise mezunlarının diğer lise türlerine göre daha az yoğunlukta olduğu görülmektedir. Bitirilen lisenin statüsü değişkenine ilişkin grafiksel gösterim Grafik 4'te verilmiştir.

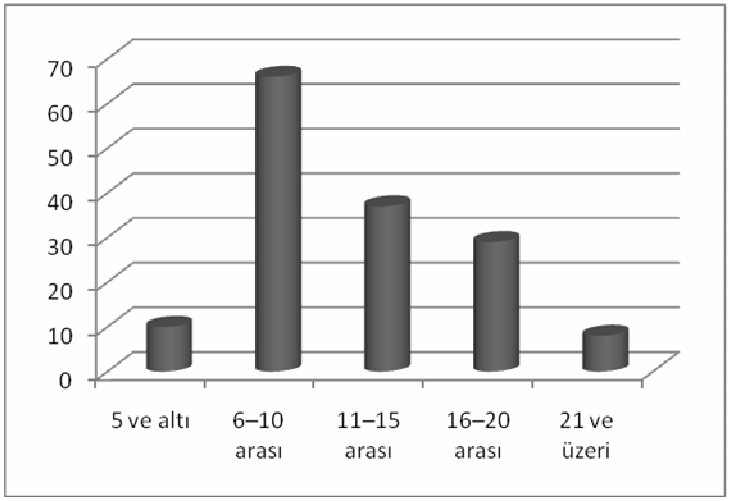

Grafik 14 Bitirilen Lisenin Statüsüne İlişkin Frekanslar

Tablo 7. Mesleki Kıdem Değişkenine İlişkin Dağılımlar

KIDEM	FREKANS	YÜZDE	BİRİKİMLİ YÜZDE
5 ve altı	10	6,7	6,7
6–10 arası	66	44,0	50,7
11–15 arası	37	24,7	75,3
16–20 arası	29	19,3	94,7
21 ve üzeri	8	5,3	100,0
Toplam	150	100,0	

Araştırmaya katılan bireylerin mesleki kıdem değişkenine ait frekans dağılımları Tablo 5'te verilmiştir Buna göre ankete katılan bireylerin 10'u 5 ve altı, 66'sı 6-10 arası, 37'si 11-15 arası, 29'u 16-20 arası ve 8'i de 21 ve üzeri yıl mesleki kıdeme sahiptirler. Tablo 5'e genel olarak bakıldığında ankete katılan bireylerin büyük çoğunluğunun 6-10 yıl arası mesleki kıdeme sahip oldukları görülmektedir. Mesleki kıdem değişkenine ait grafiksel gösterim Grafik 5'te verilmiştir.

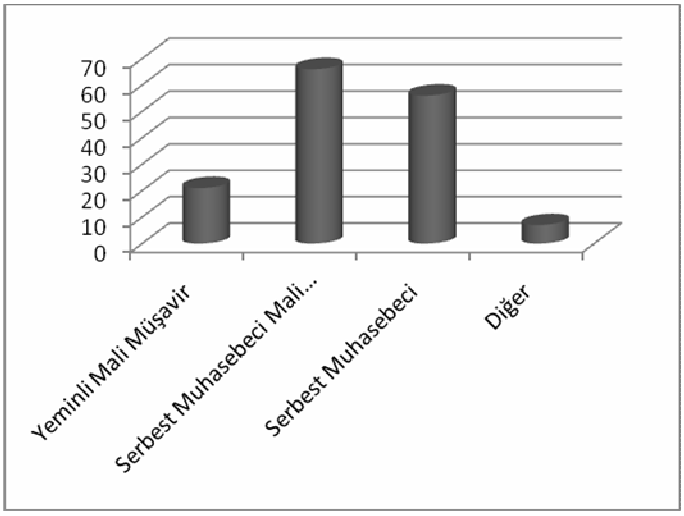

Grafik 15 Mesleki Kıdeme Ait Frekanslar

Tablo 8. Mesleki Unvan Değişkenine İlişkin Dağılımlar

	FREKANS	YÜZDE	BİRİKİMLİ YÜZDE
Yeminli Mali Müşavir	21	14,0	14,0
Serbest Muhasebeci Mali Müşavir	66	44,0	58,0
Serbest Muhasebeci	56	37,3	95,3
Diğer	7	4,7	100,0
Toplam	150	100,0	

Ankete katılan bireylerin mesleki unvanları incelendiğinde, %44'unun Serbest Muhasebeci Mali Müşavir, %37,3'unun Serbest Muhasebeci, %14'unun Yeminli Mali Müşavir olduğu gözlemlenmektedir. Ayrıca %4,7'lik bir bölümün de farklı unvanlara sahip oldukları görülmektedir. Mesleki unvan değişkenine ait grafiksel gösterim Grafik 6'da verilmiştir.

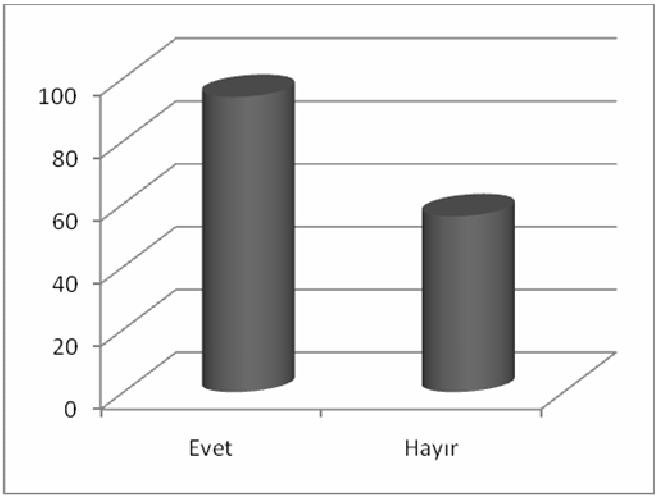

Grafik 16 Mesleki Unvana İlişkin Frekanslar

Tablo 9. "Enflasyon vergisi hakkında bilgiye sahip misiniz?" Sorusuna İlişkin Cevapların Dağılımı

	FREKANS	YÜZDE	BİRİKİMLİ YÜZDE
Evet	94	62,7	62,7
Hayır	56	37,3	100,0
Toplam	150	100,0	

Ankete katılan bireylerin enflasyon vergisi hakkında bilgi sahip olup olmamalarına ilişkin elde edilen bulgular incelendiğinde 94 kişinin bilgi sahibi olduğu, 56 kişinin ise enflasyon vergisi hakkında bilgi sahibi olmadığı görülmektedir. Enflasyon vergisi hakkında bilgi sahibi olma durumuna ilişkin grafiksel gösterim Grafik 7'de verilmiştir.

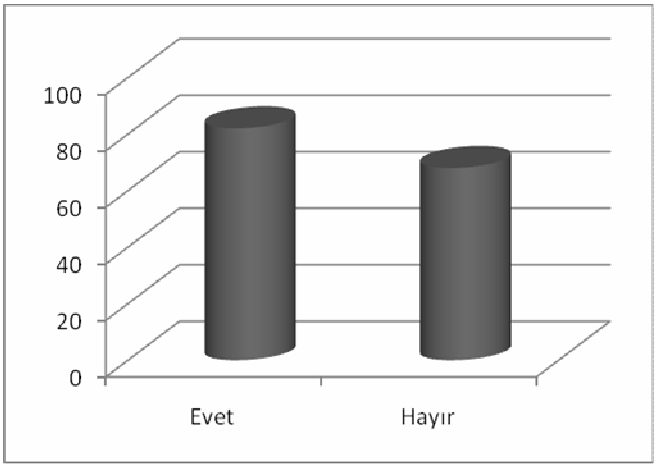

Grafik 17 Enflasyon Vergisi Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumuna İlişkin Frekanslar

Tablo 10. "Enflasyon Muhasebesi ve geçiş süreci ile ilgili bilgiye sahip misiniz?" Sorusuna İlişkin Cevapların Dağılımı

	FREKANS	YÜZDE	BİRİKİMLİ YÜZDE
Evet	82	54,7	54,7
Hayır	68	45,3	100,0
Toplam	150	100,0	

Ankete katılan bireylerin enflasyon muhasebesi ve geçiş süreci ile ilgili bilgi sahibi olup olmadıkları incelendiğinde elde edilen bulgulara göre, enflasyon muhasebesi ve geçiş süreci ile ilgili 82 kişinin bilgi sahibi, 68 kişinin ise bilgi sahibi olmadığı görülmektedir. Tablo 8'e genel olarak bakıldığında ankete katılan bireylerin büyük çoğunluğunun enflasyon vergisi ve geçiş süresi hakkında bilgi sahibi oldukları görülmektedir. Enflasyon vergisi ve geçiş süresi hakkında bilgi sahibi olma durumuna ilişkin grafiksel gösterim Grafik 8'de verilmiştir.

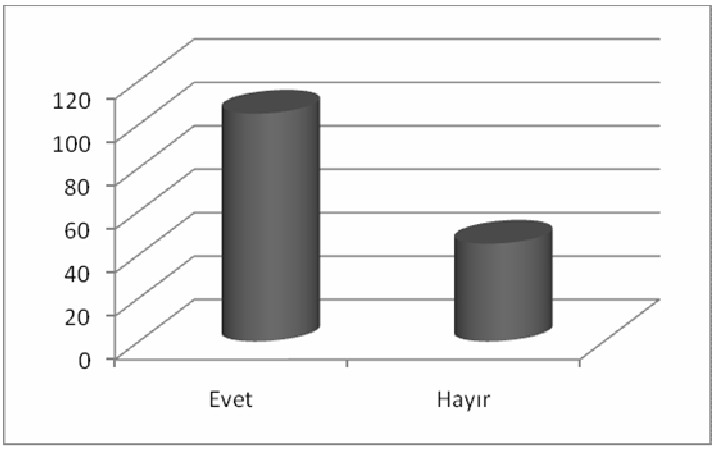

Grafik 18 Enflasyon Vergisi ve Geçiş Süreci Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumuna İlişkin Frekanslar

Tablo 11. "Enflasyon Muhasebesi ile ilgili eğitim aldınız mı?" Sorusuna İlişkin Cevapların Dağılımı

	FREKANS	YÜZDE	BİRİKİMLİ YÜZDE
Evet	105	70,0	70,0
Hayır	45	30,0	100,0
Toplam	150	100,0	

Ankete katılan bireylerin enflasyon muhasebesi ile ilgili eğitim durumları incelendiğinde %70'lik kısmın eğitim aldığı, geriye kalan %30'luk kısmın ise eğitim almadığı görülmektedir. Tablo 9'a genel olarak bakıldığında ankete katılan bireylerin büyük çoğunluğunun enflasyon muhasebesi hakkında eğitim aldıkları görülmektedir. Enflasyon muhasebesi hakkında eğitim alma durumuna ilişkin grafiksel gösterim Grafik 9'da verilmiştir.

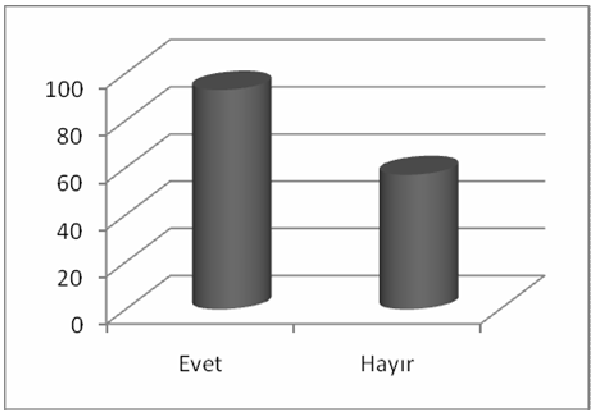

Grafik 19 Enflasyon Muhasebesi Eğitimi Alma Durumuna İlişkin Frekanslar

Tablo 12. "Enflasyon Muhasebesi ile ilgili gelişmeleri takip ediyor musunuz?" Sorusuna İlişkin Cevapların Dağılımı

	FREKANS	YÜZDE	BİRİKİMLİ YÜZDE
Evet	93	62,0	62,0
Hayır	57	38,0	100,0
Toplam	150	100,0	

Ankete katılan bireylerin enflasyon muhasebesi hakkındaki gelişmeleri takip durumları incelendiğinde, 93 kişinin gelişmeleri takip ettiği, 57 kişinin ise gelişmeleri takip etmediği görülmektedir. Tablo 10'a genel olarak bakıldığında ankete katılan bireylerin büyük çoğunluğunun enflasyon muhasebesi ile ilgili gelişmeleri takip ettiği görülmektedir. Enflasyon muhasebesi ile ilgili gelişmeleri takip etme durumuna ilişkin grafiksel gösterim Grafik 11'de verilmiştir.

Grafik 20 Enflasyon Muhasebesi İle İlgili Gelişmeleri Takip Etme Durumuna Ait Frekanslar

Tablo 13. "Sizce Enflasyon Muhasebesi başarılı bir uygulamamıdır?" Sorusuna İlişkin Cevapların Dağılımı

	FREKANS	YÜZDE	BİRİKİMLİ YÜZDE
Evet	64	42,7	42,7
Hayır	35	23,3	66,0
Gerekli Düzenlemelerle Başarılı Olur	51	34,0	100,0
Toplam	150	100,0	

Ankete katılan bireylerin enflasyon muhasebesi uygulaması hakkındaki görüşleri incelendiğinde, 64 kişinin bu uygulamayı başarılı bulduğu, 35 kişinin başarılı bir uygulama olarak düşünmediği, 51 kişinin ise gerekli düzenlemelerle bu uygulamanın başarılı olabileceğini düşündüğü görülmektedir. Tablo 11'e genel olarak bakıldığında

Tablo 14. Enflasyonun İşletmelere Etkisi Konusundaki Görüşlere İlişkin Dağılımlar

	KESİNLİKLE KATILIYORUM			KATILIYORUM			KARARSIZIM			KATILMIYORUM			KESİNLİKLE KATILMIYORUM		
	N	%	B%	N	%	B%	N	%	B%	N	%	B%	N	%	B%
İşletmelerin gerçek kâr durumlarını yansıtmalarını engeller.	37	24,7	24,7	43	28,7	53,3	23	15,3	68,7	27	18,0	86,7	20	13,3	100
Fazla vergi ödenmesine sebep olur.	34	22,7	22,7	50	33,3	56,0	15	10,0	66,0	28	18,7	84,7	23	15,3	100
Mali tabloların homojenliğini	37	24,7	24,7	47	31,3	56,0	18	12,0	68,0	27	18,0	86,0	21	14,0	100

ortadan kaldırır.															
Satın alma gücünde azalmaya sebep olur.	37	24,7	24,7	48	32,0	56,7	16	10,7	67,3	26	17,3	84,7	23	15,3	100
Finansman sıkıntısına yol açar.	31	20,7	20,7	54	36,0	56,7	13	8,7	65,3	29	19,3	84,7	23	15,3	100
Üretim ve verimliliği düşürür.	34	22,7	22,7	53	35,3	58,0	14	9,3	67,3	25	16,7	84,0	24	16,0	100

Ankete katılan bireylerin enflasyonun işletmelere etkisi hakkındaki düşünceleri Tablo 14 de yer almaktadır. Buna göre ankete katılan bireylerden,

"İşletmelerin gerçek kâr durumlarını yansıtmalarını engeller." ifadesine 37 kişinin kesinlikle katıldığı, 43 kişinin katıldığı, 23 kişinin kararsız kaldığı, 27 kişinin katılmadığı ve 20 kişinin kesinlikle katılmadığı,

"Fazla vergi ödenmesine sebep olur." ifadesine 34 kişinin kesinlikle katıldığı, 50 kişinin katıldığı, 15 kişinin kararsız kaldığı, 28 kişinin katılmadığı, 23 kişinin ise kesinlikle katılmadığı,

"Mali tabloların homojenliğini ortadan kaldırır." ifadesine %24,7'sinin kesinlikle katıldığı, %31,3'unun katıldığı, %12'sinin kararsız kaldığı, %18'inin katılmadığı, %14'unun ise kesinlikle katılmadığı,

"Satın alma gücünde azalmaya sebep olur." ifadesine 37 kişinin kesinlikle katıldığı, 48 kişinin katıldığı, 16 kişinin kararsız kaldığı, 26 kişinin katılmadığı, 23 kişinin ise kesinlikle katılmadığı,

"Finansman sıkıntısına yol açar." ifadesine 31 kişinin kesinlikle katıldığı, 54 kişinin katıldığı, 13 kişinin kararsız kaldığı, 29 kişinin katılmadığı, 23 kişinin ise kesinlikle katılmadığı,

"Üretim ve verimliliği düşürür." ifadesine 34 kişinin kesinlikle katıldığı, 53 kişinin katıldığı, 14 kişinin kararsız kaldığı, 25 kişinin katılmadığı, 24 kişinin ise kesinlikle katılmadığı görülmektedir.

Tablo 15. Enflasyon Muhasebesi İle İlgili Gerçekleşebilecek Durumlara İlişkin Görüşler

	KESİNLİKLE KATILIYORUM			KATILIYORUM			KARARSIZIM			KATILMIYORUM			KESİNLİKLE KATILMIYORUM		
	N	%	B%	N	%	B%	N	%	B%	N	%	B%	N	%	B%
Kâr/Zarar gerçek tutar ile gösterilir.	23	15,3	15,3	27	18,0	33,3	31	20,7	54,0	47	31,3	85,3	22	14,7	100
Yanlış kâr dağıtımlarının önüne geçilir.	17	11,3	11,3	30	20,0	31,3	32	21,3	52,7	44	29,3	82,0	27	18,0	100
Fazla vergi ödenmesi önlenmiş olur.	14	9,3	9,3	32	21,3	30,7	37	24,7	55,3	38	25,3	80,7	29	19,3	100
Sermaye erozyonunun önüne geçilir.	12	8,0	8,0	35	23,3	31,3	35	23,3	54,7	43	28,7	83,3	25	16,7	100
Finansal tablolara anlamlılık ve karşılaştırılabilirlik kazandırır.	13	8,7	8,7	28	18,7	27,3	43	28,7	56,0	46	30,7	86,7	20	13,3	100
Yatırımları artırıcı etki sağlar.	12	8,0	8,0	25	16,7	24,7	37	24,7	49,3	38	25,3	74,7	38	25,3	100

Ankete katılan bireylerin enflasyon muhasebesi ile ilgili görüşleri Tablo13' de yer almaktadır. Buna göre ankete katılan bireylerden,

"Kâr/Zarar gerçek tutar ile gösterilir." ifadesine 23 kişinin kesinlikle katıldığı, 27 kişinin katılmadığı, 31 kişinin kararsız kaldığı, 47 kişinin katılmadığı, 22 kişinin ise kesinlikle katılmadığı,

"Yanlış kâr dağıtımlarının önüne geçilir." ifadesine 17 kişinin kesinlikle katıldığı, 30 kişinin katıldığı, 32 kişinin kararsız kaldığı, 44 kişinin katılmadığı, 27 kişinin ise kesinlikle katılmadığı,

"Fazla vergi ödenmesi önlenmiş olur." ifadesine %9,3'lük kısmın kesinlikle katıldığı, %21,3'lük kısmın katıldığı, %24,7'nin kararsız kaldığı, %25,3'lük kısmın katılmadığı, %19,3'lük kısmın ise kesinlikle katılmadığı,

"Sermaye erozyonunun önüne geçilir." ifadesine 12 kişinin kesinlikle katıldığı, 35 kişinin katıldığı, 35 kişinin kararsız kaldığı, 43 kişinin katılmadığı, 25 kişinin ise kesinlikle katılmadığı,

"Finansal tablolara anlamlılık ve karşılaştırılabilirlik kazandırır." ifadesine 13 kişinin kesinlikle katıldığı, 28 kişinin katıldığı, 43 kişinin kararsız kaldığı, 46 kişinin katılmadığı, 20 kişinin ise kesinlikle katılmadığı,

"Yatırımları artırıcı etki sağlar." ifadesine 12 kişinin kesinlikle katıldığı, 25 kişinin katıldığı, 37 kişinin kararsız kaldığı, 38 kişinin katılmadığı, 38 kişinin de kesinlikle katılmadığı görülmektedir.

Tablo 16. Enflasyon Muhasebesine Geçiş Sürencinde Yapılan Yeniliklere İlişkin Dağılımlar

	EVET			HAYIR		
	N	%	B%	N	%	B%
Eğitim konusundaki eksiklikleri giderdim.	102	68,0	68,0	48	32,0	100,0
Gerekli yayınları alıp, inceledim.	78	52,0	52,0	72	48,0	100,0
İlgili yazılımları güncelleştirdim.	88	58,7	58,7	62	41,3	100,0
Şirketlerle görüşmeler yaptım.	87	58,0	58,0	63	42,0	100,0

Ankete katılan bireylerin enflasyon muhasebesine geçiş sürecinde yaptıkları yeniliklere ilişkin bulgular Tablo14.'de yer almaktadır. Buna göre ankete katılan bireylerden,

"Eğitim konusundaki eksiklikleri giderdim." ifadesine 102 kişinin evet, 48 kişinin ise hayır cevabını,

"Gerekli yayınları alıp, inceledim." ifadesine 78 kişinin evet, 72 kişinin ise hayır cevabını,

"İlgili yazılımları güncelleştirdim." ifadesine 88 kişinin evet, 62 kişinin hayır cevabını,

"Şirketlerle görüşmeler yaptım." ifadesine 87 kişinin evet, 63 kişin ise hayır cevabını verdiği tablodan görülmektedir.

Tablo14 genel olarak incelenecek olursa ankete katılan bireylerin büyük çoğunluğunun enflasyon muhasebesine geçiş sürecinde gerekli yenilikleri yaptıkları görülmektedir.

Tablo 17. Enflasyon Muhasebesi Hakkındaki Bilgilere İlişkin Dağılımlar

	EVET			HAYIR		
	N	%	B%	N	%	B%
UMS–29 Uluslar arası Muhasebe Standardı	83	55,3	55,3	67	44,7	100,0
TMS–2 Türkiye Muhasebe Standardı	80	53,3	53,3	70	46,7	100,0
SPK Düzenlemeleri Seri 11 No 20	92	61,3	61,3	58	38,7	100,0
Maliye Bakanlığınca Yayınlanan 5024 Sayılı Kanun	68	45,3	45,3	82	54,7	100,0
BBDK Düzenlemeleri 14 Sayılı Tebliğ	84	56,0	56,0	66	44,0	100,0
Maliye Bakanlığı Düzenlemeleri Sirküler ve Tebliğler	74	49,3	49,3	76	50,7	100,0

Ankete katılan bireylerin enflasyon muhasebesi ile ilgili bilgilerine ilişkin bulgular Tablo15'de yer almaktadır. Buna göre ankete katılan bireylerden,

"UMS–29 Uluslar arası Muhasebe Standardı." ifadesine 83 kişinin evet, 67 kişinin ise hayır cevabını,

"TMS–2 Türkiye Muhasebe Standardı" ifadesine 80 kişinin evet, 70 kişinin ise hayır cevabını,

"SPK Düzenlemeleri Seri 11 No 20" ifadesine 92 kişinin evet, 58 kişinin hayır cevabını,

"Maliye Bakanlığınca Yayınlanan 5024 Sayılı Kanun" ifadesine 68 kişinin evet, 82 kişin ise hayır cevabını,

"BBDK Düzenlemeleri 14 Sayılı Tebliğ" ifadesine 84 kişinin evet, 66 kişin ise hayır cevabını,

"BBDK Düzenlemeleri 14 Sayılı Tebliğ" ifadesine 74 kişinin evet, 76 kişin ise hayır cevabını verdiği tablodan görülmektedir.
Tablo15 genel olarak incelenecek olursa ankete katılan bireylerin yarısına yakın bir kısmının enflasyon muhasebesi hakkında bilgi sahibi iken diğer kısmın bilgi sahibi olmadığı görülmektedir.

Tablo 18. Cinsiyet Değişkenine Göre Enflasyonun İşletmelere Etkisine Ait T Testi Sonuçları

	N	**Ortalama**	**Standart Hata**	**T İstatistiği**	**p- değeri**
Erkek	78	21,54	5,871	1,924	,054
Kadın	72	21,69	5,967		

Cinsiyet değişkenine göre enflasyonun işletmelere etkisine ait t testi sonuçları Tablo 16'da verilmiştir. Bu sonuçlara göre erkeklerin enflasyonun işletmelere etkisine ait görüşlerinin ortalaması 21,54 iken, kadınların ortalaması 21,69 olarak hesaplanmıştır. Ortalamalar arasındaki fark t testi ile sınanmış ve 1,924 değeri 0.05 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Yani enflasyonun işletmelere etkisine ait görüşlerde cinsiyet değişkeni anlamlı bir farklılık

yaratmamaktadır. Buna göre ankete katılan kadınlar enflasyonu işletmelere etki ettiğini erkeklere göre aynı oranda düşünmektedir.

Tablo 19. Cinsiyet Değişkenine Göre Enflasyon Muhasebesi İle İlgili Gerçekleşebilecek Durumlara Ait T Testi Sonuçları

	N	Ortalama	Standart Hata	T İstatistiği	p- değeri
Erkek	78	16,65	7,888	-,675	,500
Kadın	72	16,08	8,020		

Cinsiyet değişkenine göre enflasyon muhasebesi ile ilgili gerçekleşebilecek durumlara ait t testi sonuçları Tablo 17'de verilmiştir. Bu sonuçlara göre erkeklerin enflasyon muhasebesi ile ilgili gerçekleşebilecek durumlara ait ortalaması 16,65 iken, kadınların ortalaması 16,08 olarak hesaplanmıştır. Ortalamalar arasındaki fark t testi ile sınanmış ve -0,675 değeri 0.05 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Yani enflasyon muhasebesi ile ilgili gerçekleşebilecek durumlara ait görüşlerde cinsiyet değişkeni anlamlı bir farklılık yaratmaktadır. Buna göre ankete katılan erkekler enflasyon muhasebesi ile ilgili gerçekleşebilecek durumlar konusunda bayanlara oranda daha olumlu yönde görüş belirtmişlerdir.

Tablo 20. Enflasyon Vergisi Hakkında Bilgi Sahibi Olma Değişkenine Göre Enflasyonun İşletmelere Etkisine Ait T Testi Sonuçları

	N	Ortalama	Standart Hata	T İstatistiği	p- değeri
Evet	94	17,04	7,833	-3,531	,000
Hayır	56	15,97	8,112		

Enflasyon vergisi hakkında bilgi sahibi olup olmamaları değişkenine göre enflasyonun işletmelere etkisine ait t testi sonuçları Tablo 18'de verilmiştir. Bu sonuçlara göre enflasyon vergisi hakkında bilgi sahibi olanların ortalaması 15,97 iken, bilgi sahibi olmayanların ortalaması 17,04 olarak hesaplanmıştır. Ortalamalar arası fark t testi ile sınanmış ve -3,531 değeri 0.05 değeri istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Yani enflasyon vergisi hakkında bilgi sahibi olup olmamak enflasyonun işletmelere etkisine ait görüşlerde anlamlı bir farklılık yaratmaktadır. Buna göre enflasyon vergisi hakkında bilgi sahibi olanlar enflasyonun işletmelere bilgi sahibi olmayanlara oranla daha fazla oranda etkili bulmaktadırlar.

Tablo 21. Enflasyon Vergisi Hakkında Bilgi Sahibi Olma Değişkenine Göre Enflasyon Muhasebesi İle İlgili Gerçekleşebilecek Durumlara Ait T Testi Sonuçları

	N	Ortalama	Standart Hata	T İstatistiği	p- değeri
Evet	94	21,95	5,750	-2,368	,018
Hayır	56	21,41	6,168		

Enflasyon vergisi hakkında bilgi sahibi olma değişkenine göre enflasyon muhasebesi ile ilgili gerçekleşebilecek durumlara ait t testi sonuçları Tablo 19'da verilmiştir. Bu sonuçlara göre enflasyon vergisi hakkında bilgi sahibi olanların ortalaması 21,95 iken, bilgi sahibi olmayanların ortalaması 21,41 olarak hesaplanmıştır. Ortalamalar arası fark t testi ile sınamış ve -2,368 değeri 0.05 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Yani enflasyon vergisi hakkında bilgi sahibi olup olmamak enflasyon muhasebesi ile ilgili gerçekleşebilecek durumlar ait görüşlerde anlamlı bir farklılık yaratmaktadır. Buna göre enflasyon vergisi hakkında bilgi sahibi olanlar enflasyon muhasebesi ile ilgili gerçekleşebilecek durumları bilgi sahibi olmayanlara oranla daha fazla oranda etkili bulmaktadırlar.

Tablo 22. Enflasyon Muhasebesi ve Geçiş Süreci İle İlgi Bilgi Sahibi Olma Değişkenine Göre Enflasyonun İşletmelere Etkisine Ait T Testi Sonuçları

	N	Ortalama	Standart Hata	T İstatistiği	p- değeri
Evet	82	16,59	8,007	-1,387	,166
Hayır	68	16,18	7,895		

Enflasyon muhasebesi ve geçiş süreci ile ilgili bilgi sahibi olma değişkenine göre enflasyonun işletmelere etkisine ait t testi sonuçları Tablo 20'da verilmiştir. Bu sonuçlara göre enflasyon muhasebesi ve geçiş süreci ile ilgili bilgi sahibi olanların ortalaması 16,59 iken, bilgi sahibi olmayanların ortalaması 16,18 olarak hesaplanmıştır. Ortalamalar arası fark t testi ile sınanmış ve 0,166 değeri 0.05 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Yani enflasyon muhasebesi ve geçiş süreci ile ilgili bilgi sahibi olup olmama durumu enflasyonun işletmelere etkisine anlamlı bir farklılık yaratmamaktadır. Buna göre enflasyon muhasebesi ve geçiş süreci hakkında bilgi sahibi olanlar enflasyonun işletmelere etkisini bilgi sahibi olmayanlara oranla daha fazla oranda etkili bulmaktadırlar.

Tablo 23. Enflasyon Muhasebesi ve Geçiş Süreci İle İlgi Bilgi Sahibi Olma Değişkenine Göre Enflasyon Muhasebesi İle İlgili Gerçekleşebilecek Durumlara Ait T Testi Sonuçları

	N	Ortalama	Standart Hata	T İstatistiği	p- değeri
Evet	82	20,99	5,959	-6,064	,000
Hayır	68	22,31	5,793		

Enflasyon muhasebesi ve geçiş süreci ile ilgili bilgi sahibi olma değişkenine göre enflasyon muhasebesi ile ilgili gerçekleşebilecek durumlara ait t testi sonuçları

Tablo 21'de verilmiştir. Bu sonuçlara göre enflasyon muhasebesi ve geçiş süreci ile ilgili bilgi sahibi olanların ortalaması 20,99 iken, bilgi sahibi olmayanların ortalaması 22,31 olarak hesaplanmıştır. Ortalamalar arası fark t testi ile sınanmış ve -6,064 değeri 0.05 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Yani enflasyon muhasebesi ve geçiş süreci ile ilgili bilgi sahibi olup olmama durumu enflasyon muhasebesi ile gerçekleşebilecek durumlara anlamlı bir farklılık yaratmaktadır. Buna göre muhasebesi ve geçiş süreci ile ilgili hakkında bilgi sahibi olanlar enflasyon muhasebesi ile ilgili gerçekleşebilecek durumları bilgi sahibi olmayanlara oranla daha fazla oranda etkili bulmaktadırlar.

Tablo 24. Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Enflasyonun İşletmelere Etkisine Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Kareler Toplamı	**Serbestlik Derecesi**	**Kareler Ortalaması**	**F**	**P Değeri**
Gruplar Arası	2205,789	4	551,447	8,807	,000
Grup İçi	182468,680	145	62,618		
Toplam	184674,469	149			

Mesleki kıdem değişkenine göre enflasyonun işletmelere etkisine ait tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 22'de verilmiştir. Mesleki kıdem değişkeni 2'den fazla olduğundan dolayı Tek Yönlü Varyans Analizi uygulanmıştır ve 8,807 F değeri 0.05 anlamlılık düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Yani enflasyonun işletmelere etkisine ait görüşler mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. Buna göre ankete katılan bireylerin mesleki kıdemleri değiştikçe enflasyonun işletmelere etkisi hakkındaki görüşleri de değişmektedir.

Tablo 25. Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Enflasyon Muhasebesi İle İlgili Gerçekleşebilecek Durumlara Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	P Değeri
Gruplar Arası	220,877	4	55,219	1,579	,177
Grup İçi	101936,541	145	34,982		
Toplam	102157,418	149			

Mesleki kıdem değişkenine göre enflasyon muhasebesi ile ilgili gerçekleşebilecek durumlara ait tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 23'de verilmiştir. Mesleki kıdem değişkeni 2'den fazla olduğundan tek yönlü varyans analizi uygulanmış ve 1,579 F değeri 0.05 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Yani enflasyon muhasebesi ile ilgili gerçekleşebilecek durumlar hakkındaki görüşler mesleki kıdem değişkenine göre farklılıklar göstermemektedir. Buna göre ankete katılan bireylerin mesleki kıdemleri değiştikçe enflasyon muhasebesi ile ilgili gerçekleşebilecek durumlar hakkındaki görüşleri de değişmemektedir.

Tablo 26. Eğitim Durumu Değişkenine Göre Enflasyonun İşletmelere Etkilerine Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	P Değeri
Gruplar Arası	1445,141	4	361,285	5,746	,000
Grup İçi	183229,329	145	62,879		
Toplam	184674,469	149			

Eğitim durumu değişkenine göre enflasyonun işletmelere etkilerine ait tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo '4'de verilmiştir. Eğitim durumu değişkeni 2'den fazla olduğundan tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır ve bulunan 5,746 F değeri 0.05 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Yani enflasyonun işletmelere etkilerine eğitim durumu değişkeni anlamlı farklılıklar sağlamaktadır. Buna

göre ankete katılan bireylerin eğitim durumları değiştikçe enflasyonun işletmelere etkisi hakkındaki görüşleri de değişmektedir.

Tablo 27. Eğitim Durumu Değişkenine Göre Enflasyon Muhasebesi İle İlgili Gerçekleşebilecek Durumlara Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Kareler Toplamı	**Serbestlik Derecesi**	**Kareler Ortalaması**	**F**	**P Değeri**
Gruplar Arası	2017,576	4	504,394	14,678	,000
Grup İçi	100139,843	145	34,365		
Toplam	102157,418	149			

Eğitim durumu değişkenine göre enflasyon muhasebesi ile ilgili gerçekleşebilecek durumlara ait tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 25'de verilmiştir. Eğitim durumu değişkeni 2'den fazla olduğundan tek yönlü varyans analizi uygulanmış ve bulunan 14,678 F değeri 0.05 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Yani enflasyon muhasebesi ile ilgili gerçekleşebilecek durumlara ilişkin görüşlere eğitim durumu değişkeni anlamlı farklılıklar sağlamaktadır. Buna göre ankete katılan bireylerin eğitim durumları değiştikçe enflasyon muhasebesi ile ilgili gerçekleşebilecek durumlar hakkındaki görüşleri de değişmektedir.

Tablo 28. Mesleki Unvan Değişkenine Göre Enflasyonun İşletmelere Etkilerine Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Kareler Toplamı	**Serbestlik Derecesi**	**Kareler Ortalaması**	**F**	**P Değeri**
Gruplar Arası	2598,975	3	866,325	13,870	,000
Grup İçi	182075,495	146	62,462		
Toplam	184674,469	149			

Mesleki unvan değişkenine göre enflasyonun işletmelere etkilerine ait tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 26'da verilmiştir. Mesleki unvan değişkeni 2'den fazla olduğundan tek yönlü varyans analizi uygulanmış ve bulunan 13,870 F değeri 0.05 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Yani enflasyonun işletmelere etkisi konusundaki görüşlere mesleki unvan değişkeni anlamlı farklılıklar yaratmaktadır. Buna göre ankete katılan bireylerin mesleki unvanları değiştikçe enflasyonun işletmelere etkisi hakkındaki görüşleri de değişmektedir.

Tablo 29. Mesleki Unvan Değişkenine Göre Enflasyon Muhasebesi İle İlgili Gerçekleşebilecek Durumlara Ait Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Kareler Toplamı	**Serbestlik Derecesi**	**Kareler Ortalaması**	**F**	**P Değeri**
Gruplar Arası	5570,290	3	1856,763	56,037	,000
Grup İçi	96587,128	146	33,135		
Toplam	102157,418	149			

Mesleki unvan değişkenine göre enflasyon muhasebesi ile ilgili gerçekleşebilecek durumlara ait tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 27'de verilmiştir. Mesleki unvan değişkeni 2'den fazla olduğundan tek yönlü varyans analizi uygulanmış ve bulunan 56,037 F değeri 0.05 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Yani enflasyon muhasebesi ile ilgili gerçekleşebilecek durumlara ilişkin görüşlere mesleki unvan değişkeni anlamlı farklılıklar yaratmaktadır. Buna göre ankete katılan bireylerin mesleki unvanları değiştikçe enflasyon muhasebesi ile ilgili gerçekleşebilecek durumlar hakkındaki görüşleri de değişmektedir.

6.2.Genel Bulgulardan Elde Edilen Sonuç Ve Öneriler

6.2.1. Sonuç

Bu çalışma enflasyon muhasebesi uygulamalarında meydana gelen aksaklıklar üzerine yapılmıştır. Uygulanan ankette cinsiyet, mesleki kıdem, eğitim durumu,

enflasyon vergisi hakkında bilgi sahibi olup olmamak, enflasyon muhasebesi ve geçiş süreci hakkında bilgi sahibi olup olmamak değişkenlerine göre enflasyonun işletmelere etkileri ve enflasyon muhasebesi uygulamalarında meydana gelecek durumlara ilişkin ankete katılan bireylerin görüşleri alınmıştır. Uygulamada elde edilen bulgulara göre aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

- Enflasyonun işletmelere etkisine ait görüşlerde erkek veya bayan olmak anlamlı bir farklılık yaratmamaktadır.
- Enflasyon muhasebesi ile ilgili gerçekleşebilecek durumlara ait görüşlerde erkek veya bayan olmak anlamlı bir farklılık yaratmaktadır.
- Enflasyon vergisi hakkında bilgi sahibi olup olmamak enflasyonun işletmelere etkisine ait görüşlerde anlamlı bir farklılık yaratmaktadır.
- Enflasyon vergisi hakkında bilgi sahibi olup olmamak enflasyon muhasebesi ile ilgili gerçekleşebilecek durumlar ait görüşlerde anlamlı bir farklılık yaratmaktadır.
- Enflasyon muhasebesi ve geçiş süreci ile ilgili bilgi sahibi olup olmama durumu enflasyonun işletmelere etkisine anlamlı bir farklılık yaratmamaktadır.
- Enflasyon muhasebesi ve geçiş süreci ile ilgili bilgi sahibi olup olmama durumu enflasyon muhasebesi ile gerçekleşebilecek durumlara anlamlı bir farklılık yaratmaktadır.
- Enflasyonun işletmelere etkisine ait görüşler mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı farklılıklar göstermektedir.
- Enflasyon muhasebesi ile ilgili gerçekleşebilecek durumlar hakkındaki görüşler mesleki kıdem değişkenine göre farklılıklar göstermemektedir.
- Enflasyonun işletmelere etkilerine eğitim durumu değişkeni anlamlı farklılıklar sağlamaktadır.
- Enflasyon muhasebesi ile ilgili gerçekleşebilecek durumlara ilişkin görüşlere eğitim durumu değişkeni anlamlı farklılıklar sağlamaktadır.
- Enflasyonun işletmelere etkisi konusundaki görüşlere mesleki unvan değişkeni anlamlı farklılıklar yaratmaktadır.
- Enflasyon muhasebesi ile ilgili gerçekleşebilecek durumlara ilişkin görüşlere mesleki unvan değişkeni anlamlı farklılıklar yaratmaktadır.

6.2.2.Öneriler

1. Bu araştırmada sınırlı sayıda katılımcı ile çalışılmıştır. Başka bir çalışmada daha büyük örneklemlerle daha genellenebilir sonuçlar elde edilebilir.
2. Bu çalışma enflasyon muhasebesi üzerinde yapılabilecek diğer araştırmalara örnek olması açısından önemli bir çalışmadır.
3. Bu yönde yapılacak daha sonraki çalışmalarda enflasyon muhasebesi ve geçiş sürecinde meydana gelebilecek aksaklıklarla ilgili görüşlerin başka farklı alanlarla etkileşimi incelenebilir.

SONUÇ

Bu çalışma genel olarak bağımsız çalışan meslek mensuplarından alınan anket cevapları ile oluşan istatistiki değerlere göre yorumlanmaya çalışılmıştır.

Bağımlı meslek mensupları ise kendilerince haklı sebeplerden oluşan sebeplerle genel olarak katılım sağlamamayı tercih etmişlerdir.

Meslek mensuplarının eğitim ve kıdemi ile artan orantılı olarak enflasyon vergisi,enflasyon muhasebesi ve bu konuda yapılan kanuni değişiklikleri yakın takip ettikleri ve cinsiyet farkının ise sonuçu etkilemediği tespit olunmuştur.

Hükümetlerin ve kanun çıkarıcıların ise enflasyon muhasebesi uygulamasını gerçek enflasyonist ortamda uygulamaya sokmaması; enflasyonun işletmeler üzerinde 30 yıl süren olumsuz etkilerini geç idrak etmeleride meslek mensuplarının uygulamada bu konu hakkında tamamının önemini hissetmemesinde başlıca bir etken olmuştur.

Bugünkü şartlarda ise zaten enflasyonun azalarak seyretmesi ve hatta deflasyonist bir ekonomi şartlarının başlamasıda uygulamanın öneminin daha az idrak edilmesinde önemli bir unsur olmuştur.

EKLER

ENFLASYON MUHASEBESİ UYGULAMASINDA YAŞANAN AKSAKLIKLAR

ANKET FORMU

Bu araştırma, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Yüksek lisans programında yürütülmekte olan bir tez çalışması dâhilinde yapılmaktadır.

Sizden istediğimiz çalışmanın amacına uygun olarak hazırlanmış anket sorularını kendi fikirlerinizi ve yaklaşımlarınızı dikkate alarak doldurmanızdır. Lütfen cevaplarınızı anket formu üzerinde işaretlemeden önce açıklamaları ve soruları dikkatlice okuyunuz.

Bize vereceğiniz cevaplar sadece ilgili bilimsel araştırma dâhilinde kullanılacak ve kimliğiniz kesinlikle gizli tutulacaktır. Cevaplarınızın gizli tutulacağına dair bize olan güveninizi sağlamak için sizden isminizi veya kimliğinizi açığa çıkartacak herhangi bir işareti anket formu üzerine yazmamanızı önemle hatırlatırız.

Bu araştırmaya vereceğiniz katkı için şimdiden teşekkür ederiz.

Tez danışmanı: Doç.Dr.Saime ÖNCE ***Ömer DURSUN***

1.Cinsiyetiniz

[ ] Erkek [ ] Kadın

2.Yaşınız

[ ] 20 ve altı [ ] 21–25 [ ] 26–30

[ ] 31–35 [ ] 36–40 [ ] 41 ve üzeri

3. Eğitim Durumunuz

[ ] Lise ve Dengi Okul [ ] Yüksekokul [ ] Üniversite

[ ] Yüksek Lisans [ ] Doktora

4.Lise öğrenimini tamamladığınız lisenin statüsü nedir?

[ ] Devlet lisesi [ ] Endüstri Meslek Lisesi [ ] Anadolu lisesi

[ ] Ticaret lisesi [ ] Süper lise

5.Mesleki kıdeminiz?

[ ] 5 ve altı [ ] 6–10 [ ] 11- 15

[ ] 16–20 [ ] 20 ve üzeri

6.Meslekteki unvanınız?

[ ] Yeminli Mali Müşavir [ ] Serbest Muhasebeci Mali Müşavir

[ ] Serbest Muhasebeci [ ] Diğer ……..

7.Enflasyon vergisi hakkında bilgiye sahip misiniz?

[ ] Evet [ ] Hayır

8.Enflasyon Muhasebesi ve geçiş süreci ile ilgili bilgiye sahip misiniz?

[ ] Evet [ ] Hayır

9.Enflasyon Muhasebesi ile ilgili eğitim aldınız mı?*(Hayır ise 12. soruya geçiniz.)*

[ ] Evet [ ] Hayır

10.Almış olduğunuz eğitimin süresi ne kadardı?

[ ] 1 günlük [ ] 2 günlük [ ] 1 haftalık [ ] Aylık [ ] Sürekli

11.Enflasyon Muhasebesi eğitimini aldığınız kişi ya da kurumları işaretleyiniz

[ ] Meslek Odası Seminerleri [ ] Üniversitelerden

[ ] Yeminli Mali Müşavir [ ] Kendi kendime

12.Enflasyon Muhasebesi ile ilgili gelişmeleri takip ediyor musunuz? *(Hayır, ise 14.soruya geçiniz)*

[ ] Evet [ ] Hayır

13.Gelişmeleri takip ettiğiniz kaynaklar nelerdir? *(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)*

[ ] Maliye Bakanlığı sirküleri ve yayınları [ ] Kitaplar

[ ] İnternet [ ] Yakın çevre

14.Sizce Enflasyon Muhasebesi başarılı bir uygulamamıdır?

[ ] Evet [ ] Hayır [ ] Gerekli düzeltmelerle başarılı olur

15.Enflasyonun işletmelere etkisi konusunda aşağıdaki görüşleri değerlendiriniz.

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
İşletmelerin gerçek kâr durumlarını yansıtmalarını engeller.					
Fazla vergi ödenmesine sebep olur.					
Mali tabloların homojenliğini ortadan kaldırır.					
Satın alma gücünde azalmaya sebep olur.					
Finansman sıkıntısına yol açar.					
Üretim ve verimliliği düşürür.					

16.Enflasyon Muhasebesi ile ilgili gerçekleşebilecek durumları değerlendiriniz.

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Kâr/Zarar gerçek tutar ile gösterilir.					
Yanlış kâr dağıtımlarının önüne geçilir.					
Fazla vergi ödenmesi önlenmiş olur.					
Sermaye erozyonunun önüne geçilir.					
Finansal tablolara anlamlılık ve karşılaştırılabilirlik kazandırır.					
Yatırımları artırıcı etki sağlar.					

17.Enflasyon Muhasebesine geçiş sürecinde ne gibi yenilikler yaptınız?

	Evet	Hayır
Eğitim konusundaki eksiklikleri giderdim.		
Gerekli yayınları alıp, inceledim.		
İlgili yazılımları güncelleştirdim.		
Şirketlerle görüşmeler yaptım.		

18.Enflasyon Muhasebesi sürecinde yaşanan veya yaşanacak problemler ile ilgili görüşlerinizi bildiriniz.

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Stok değerlemede sıkıntı yaşanmıştır.					
Çok gerekli bir uygulama değildir.					
Önceki yıllara ait bilgilere ulaşılırken sıkıntı yaşanmıştır.					
Sermaye erozyonunun önüne geçilir.					
Finansal tablolara anlamlılık ve karşılaştırılabilirlik kazandırır.					
Yatırımları artırıcı etki sağlar.					
Kâr/Zarar gerçek tutar ile gösterilir.					
Yanlış kâr dağıtımlarının önüne geçilir.					
Fazla vergi ödenmesi önlenmiş olur.					
Sermaye erozyonunun önüne geçilir.					
Finansal tablolara anlamlılık ve karşılaştırılabilirlik kazandırır.					
Yatırımları artırıcı etki sağlar.					

19.Enflasyon Muhasebesi ile ilgili aşağıdakilerden hangisi hakkında bilgi sahibisiniz?

	Evet	Hayır
UMS–29 Uluslar arası Muhasebe Standardı		
TMS–2 Türkiye Muhasebe Standardı		

SPK Düzenlemeleri Seri 11 No 20		
Maliye Bakanlığınca Yayınlanan 5024 Sayılı Kanun		
BBDK Düzenlemeleri 14 Sayılı Tebliğ		
Maliye Bakanlığı Düzenlemeleri Sirküler ve Tebliğler		

Anketimiz bitmiştir.

Değerli zamanınızı ayırdığınız için teşekkür ederiz…

Eklemek istediğiniz bir nokta varsa altta yer alan kısma yazabilirsiniz.

KAYNAKÇA

Akdoğan Nalan, Nejat Tenker, **Finansai Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri,** (Genişletilmiş5.Baskı) İstanbul, Lebib Yalkın Yayınları ve Basım işleri A.Ş., 1997, s.3-4.

Aksoy Ahmet, **İşletme Sermayesi Yönetimi**, Ankara: Gazi Büro Kitapevi, 1993, s.73.

Alkın Emre; "Türkiye'de Anti Enflasyonist Politikaların Uygulanmasında Ortaya çıkabilecek Zorluklar ve Sonuçlar Üzerine Bir Not", **Banka ve Ekonomik Yorumlar Aylık Dergisi,** Sayı: 5, Mayıs 1998, s.51

Alptekin Ercan , "Enflasyon – II" **Yaklaşım Dergisi,** Yıl: 10, Sayı: 118 (Ekim, 2002), s.75.

Aren Sadun; **İstihdam Para ve İktisadi Politika,** 10. Baskı, Ankara: Savaş Yayınları, 1992,

Ataç Beyhan, **Maliye Politikası,** Genişletilmiş 5.Baskı, Eskişehir,1999,s.102

Aygül Emrah, " Enflasyonun İşletmeler Üzerindeki Olumsuz Etkilerini Kısmen Gideren Yasal Düzenlemeler", **Muhasebe ve Finansman Dergisi,** Sayı: 12, 2001, s.75

Bursai Nasuhi, **Muhasebe-Maliyet-Finans Kontrol Konuları,** İstanbul, Sermet Matbaası, 1976, s.106

Büyükakın Tahir, Enflasyon Teorileri Ve Türkiye'de 1980 Sonrası Enflasyon, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995, s.4

Cemalcılar İlhan, **Pazarlama, Kavram - Kararlar,** İstanbul: Beta Basım, Ocak 1994, ss.213 – 227.

Çakıcı Latif; **Türkiye Ekonomisi Nereye Gidiyor,** Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1986, s.2

Çakmak Haşim İ.; 1980 Sonrası Türkiye'de Enflasyon ve Bankacılığa Etkileri, İstanbul, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü, 1996 l, s.3

Çetik Sedat, **Mahalli İdarelerin Harcamalarının Enflasyon Üzerindeki Etkileri,** Ankara,1990, s.6.

Doğan Çetin; "Yüksek Enflasyon Dinamikleri Ve Türkiye İçin Bir Çözüm", **Banka ve Ekonomik Yorumlar Aylık Dergisi,** sayı 3, Mart 1998, s. 30

Eser Kadir, Tezer Öcal ve Ömer F. Çolak; **Para Banka Teori Ve Politika,** Ankara: Gazi Kitapevi Yayınları, 1997, s. 685–687

Financial Accounting Standards Board, Current Text, Accounting Standards as of June 1, 1993, s: 6606-6609.

Gümüşlüoğlu Aykut, "Yenileme Fonu ve Karşılaşılan Problemler",**Vergi Dünyası,** Sayı:263, Yıl: 22,2003, s.124

Güneş Hurşit; **Alternatif Para Programı,** İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayını, 1992, s 15

Gürkan Ömer; **Ekonomi,** Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Basımevi, 1992, s.249

Gynther, R.S., Accounting for Price Level Changes: Theory and Procedures, Pergamon Press, 1978, s: 129.

Hızır Tarakçı, **Enflasyon Düzeltmesi,** İstanbul: Polaris Yayınları,2004, ss.19–20.

Karaçor Zeynep, **Enflasyonist Bekleyiş ve Toplumsal Uzlaşma,** Konya: S.Ü İktisadi ve İdari Bilimler Yayınları No: 1, 2000, s.82.

Karakaya Mevlüt, "Enflasyonun Stoklara Etkisinin Finansal Tablolar Analizi Açısından Değerlendirilmesi ve Bir Uygulama", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Ankara, 1988, s.25–26.

Karluk Rıdvan, **Türkiye Ekonomisi,** 5. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 1997, s.369.

Kaygusuz Sait, Şükrü Dokur, **Enflasyon Düzeltmesi ve Uygulamaları,** 1. Baskı, Bursa: Alfa Yayınları, Mart 2004,s.73.

Kepenek Yakup; **Gelişimi Üretim Yapısı ve Sorunlarıyla Türkiye Ekonomisi,** 4. Baskı, Ankara: Teori Yayınları, 1986, s. 372

Kepkep Naci; **Enflasyon Kurumlar – Politikalar Ve Avusturya Keynesciliği,** İstanbul: Cem Yayınevi, 1991, s.1

Kılıçbay Ahmet; **Her Yönüyle Enflasyon,** İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1991, s.51

Koç Selahattin Alper, Müfettişlik, Uzmanlık, Denetçilik, Bankacılık, Kaymakamlık Sınav Hazırlık Kılavuzu, İstanbul, 2000, s.434

Nalan Akdoğan, **Enflasyon Muhasebesi Kuramsal Yaklaşımlar ve Türkiye Uygulaması,** Gazi Kitapevi, Ankara 2004, s. 29

Oktar Suat; **Merkez Bankalarının Bağımsızlığı,** Eskişehir: Bilim Teknik Yayınevi, 1996,s. 145

Orhan Bilgin Örgün; Enflasyonla Mücadelede İstikrar Politikası, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998, s.1

Özer İlhan, **1970 Sonrası Enflasyonu ve Önleme Yöntemleri,** Ankara: Ay yıldız Matbaası 1990, s.29.

Parasız İlker; **Makro Ekonomi Teori ve Politika,** 4.Baskı, Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları,1993, s.266

Parker James E., "Impact of Price - Level Accounting" The Accounting Review, Vol. LII, No: 1, January, 1977, s.75.

Peker Alparslan, **Modern Yönetim Muhasebesi,** 4.Baskı, İstanbul Fatih Yayınevi, 1988,s.61.

Revsine, Lawrence ve Thies, James B., Price Level Adjusted Replacement Cost Data, The Journal of Accountancy, May 1977, s: 72-73

Robson, Keith "The Discourse oflnflation Accounting on The Interrelations Between Econamic Theory andDebates on İnflation Accounting" European Accounting Review, 3:2,1994, s.197

Sevilengül Orhan, **Genel Muhasebe-Tekdüzen Muhasebe Sistemiyle Uyumlu,** 3. Baskı,

TOBB, **Türk Ekonomisinin Meseleleri ve Tekliflerimiz,** Yayın No:48,APK – 19, Ankara, 1987, s.5.

Tuğrul Çubukçu, **Enflasyon Teorisi ve Türkiye'de Enflasyon,** Ankara: Sedef Matbaa, 1990, s.141

Turan A.Kadir, **Yönetim Muhasebesi,** Adana, Kemal Matbaası, 1976, s.286

Türk İsmail; **Maliye Politikası Amaçlar – Araçlar ve Çağdaş Bütçe Teorileri,** 12.Baskı, Ankara: Turhan Kitapevi Yayınları, 1998, s.94

Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu **(TMUDESK)**, Türkiye Muhasebe Standartları 1997 "Türkiye Muhasebe Standardı II- Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Finansal Raporlama" Ankara, **TMUDESK** Yayını No: 32,s.33–5.

TÜSiAD, Türkiye'de Enflasyon ve Enflasyon İle Savaşta Başarı Koşulları, İstanbul, Temmuz 1986,s.8

Uman Nuri, **Enflasyon Muhasebesi,** İstanbul: Acar Matbaacılık, 2002,s.11

Uzay Şaban, Hacıhasanoğlu Tansel, İşletmelerimizin Enflasyon Muhasebesine Bakışı: Kayseri ilinde Bir Uygulama", **Muhasebe Finansman Dergisi,** Sayı:21 (Ocak, 2004),s.118

Uzuner Mustafa T., Batu K. Tunay; Yüksek Oranlı Enflasyondan Düşük Oranlı Enflasyona Geçiş Sürecinin Bankalara Etkisi Ve Bu Etkilenmeyi Olumluya Çevirmek Amacıyla Bankalarca Alınması Gereken Tedbirler, İstanbul: Akdenet "Vefa Cemal Sezer" Bankacılık Yarışması İkincilik Ödülü, 1999, s.4

Vancil, Richard F., Inflation Accounting- The Great Controversy, Harvard Business Review, March April 1976, s: 61-62.

VVelsh Glenn A. , Charles T. Zlatkovich, Intermediate Accoıınting, Eight Edition, Boston, John Wiley & Sons Inc., 1989, s.1314.

Yalkın Yüksel Koç, **Genel Muhasebe İlkeleri, Uygulaması,**10. Baskı, Ankara: Turhan Kitapevi,1998,s.3.

İnternet Kaynakları

http://www.mevzuatdergisi.com/2005/06a/04.htm

http://www.mevzuatdergisi.com/2005/06a/04.htm(02.05.2009)

Yüce Mehmet, Enflasyon Muhasebesi ve Bu Bağlamada Türk Vergi Sisteminde YerAlanDüzenlemeler999)http:/**Avww.basarm.com.tr/dergi/996/a/enflasvonmuhasebesiJıtm**.(19.11.2002),s.7–8